

● **Mitt tips** | 26 Lesemirakel fra Snåsa ● **Reportasje** | 36 Tyrkiske lærere sparkes
● **Portrett** | 44 Sannerministeriet ● **Gylne øyeblikk** | 49 Hårete øyeblikk i barnehagen

UTDANNING

8

15. JUNI 2018

utdanningsnytt.no

Fravær i grunnskolen:

Barna uten sekk

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

10

● Hovedsaken: BARNA SOM IKKE MAKTER SKOLEN

Tall Utdanning har hentet inn, viser at 7031 elever, eller 4,5 prosent av elevene, i fem store bykommuner var borte i én måned eller mer i fjor. Kunnskapsdepartementet vil likevel ikke be om oversikt over hjemmebarna.

● Gyldne øyeblikk 49

Petter Hjelle i Tvetvåsen barnhage stiller håret til disposisjon for en gjeng femåringer med kvasse sakser.

Innhold

Aktuelt	4	Portrettet	44
Aktuelt navn	9	Friminutt	48
Hovedsaken	10	Gyldne øyeblikk	49
Kort og godt	24	På tavla	50
Ut i verden	25	Innspill	52
Mitt tips	26	Debutt	58
Reportasje	28	Kronikk	64
Glimt	29	Kryssord	68
Reportasje	30	Lov og rett	69
Aktuelt	34	Fra forbundet	70
Reportasje	36	Medlemstilbud	74

26

● Mitt tips

Regine Nagelhus har utviklet en språkterapi metode som har blitt hennes arbeidsplass.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Usikker framtid

I Tyrkia blir lærere sparket fordi de er aktive i fagforeningen. Dessuten mister de retten til offentlige velferdstjenester.

Portrettet

Høyremannen Jan Tore Sanner har vært elev en gang, han også. En av statsrådets favorittlærere bidro til å vekke hans politiske engasjement. Men læreren støttet Arbeiderpartiet.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

I denne utgaven av Utdanning handler det om livet til elevene som ikke vil på skolen.

Ill.foto:

Sonja Holterman

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Avslørende rapporter om private barnehagekjeder

I slutten av mai kom det en rapport fra rådgivningsselskapet BDO som viste at den opptjente egenkapitalen i de private barnehagene har steget fra 250 millioner kroner i 2007 til nesten 4 milliarder kroner i 2016. Avkastningen på egne penger som eierne har investert i barnehagene, har vært på 28,3 prosent i snitt før skatt i disse årene. Avkastningen på Oslo Børs var på 8,4 prosent i samme periode. BDO peker også på at risikoen ved barnehageinvesteringer er lavere enn den er på børsen. I rapporten, som er laget på oppdrag for Kunnskapsdepartementet, står det at enkelte barnehageeiere kan ha misbrukt offentlige tilskudd til fritidsboliger for ansatte og til svært høye lønninger.

Det samme har vi pekt på i flere hovedoppslag og nyhetsaker i Utdanning de senere årene. Gjentatte ganger har vi skrevet om styrehonorarer, om lederlønninger, om eiere som tar ut store utbytter og barnehagepenger som går til kjøp av fritidsleiligheter og hytter. Flere andre medier har også fulgt dette tett. Tidligere i år kunne Aftenposten avsløre at en av landets største barnehagekjeder, FUS, har tatt ut over 900 millioner kroner fra barnehageselskapene for å investere i andre prosjekter. I rapporten fra BDO heter det at de fire største barnehagekjedene, FUS-barnehagene, Læringsverkstedet, Espira og Norlandia, eier rundt 16 prosent av de private barnehagene, målt i antall barnehager. Aftenposten konkluderer med at barnehager er blitt «big business».

Tidligere i mai kom det en rapport fra Telemarksforskning som viste at private barnehagekjeder har hatt lavere bemanning enn andre barnehageeiere og samtidig hatt store overskudd. I pressemeldingen som departementet sendte ut i forbindelse med at innholdet i de to rapportene ble kjent, varsles det at de vil stramme inn regelverket. Det vises også til ny bemanningsnorm og pedagognorm som trer i kraft i høst. – Dette vil sikre at offentlige midler i større grad kommer barna til gode. Barnehagene skal ikke gå med store overskudd fordi de har for lav bemanning, sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H).

Sanner sier også at departementet ser alvorlig på mulige lovbrudd, og de vil varsle fylkesmennene og Utdanningsdirektoratet for å få klarhet i dette. De private barnehagekjedene avviser som ventet det meste av det som kommer fram i rapportene. Det samme gjør Private barnehagers landsforbund (PBL). Det første Jan Tore Sanner bør gjøre, er å ta en lang samtale med nåværende barneombud og påtroppende PBL-direktør Anne Lindboe. Hun får mye å ta tak i sin nye jobb etter sommerferien.

God sommer til alle våre lesere!

Knut Hovland

Ny lærernorm

Usikkert om alle er på plass til skolestart

Tilsetting av nye lærere er i full gang etter at den nye lærernormen ble innført. Men flere steder er det for tidlig å si om alle er på plass til skolestart i august.

TEKST Birgit Røe Mathisen

5. juni lå 222 ledige lærerstillinger i grunnskolen ute på nav.no. Ifølge Kunnskapsdepartementet må 2800 nye lærere inn i grunnskolene for å oppfylle den nye lærernormen.

Trenger 340 i Oslo

– Oslo kommune trenger 340 nye stillinger fra høsten for å oppfylle normen, sier kommunikasjonsdirektør Trine Lie Larsen i Utdanningsetaten til Utdanning.

I tillegg trenger Oslo 450 nye lærere grunnet økt elevtall og lærere som går i pensjon.

– Er disse lærerne på plass til skolestart?

– Skolene er godt i gang med rekrutteringen, men det er for tidlig å si om de kommer i mål. Vi støtter blant annet med en kampanje og rekruttering rettet mot studenter, sier Lie Larsen.

Hun sier videre at midlene fra regjeringa ikke dekker behovet helt: – Hva som skjer fra 2019, er også svært usikkert. Da skjerpes kravet til lærertetthet enda mer.

47 nye i Bærum

I Bærum kommune i Akershus innebærer normen 47 nye lærerårsverk.

– Er alle lærerne på plass til skolestart?

– Vi regner med å ha de fleste på plass, men 16 stillinger er lyst ut nylig, sier seksjonsleder Susanne Kaaløy.

– Noen skoler sliter imidlertid med å få kvalifiserte lærere med den kompetansen de trenger. Det kan bety at noen skoler må ansette lærere uten lærerutdanning, sier Kaaløy.

Usikre tall

Lærernormen gir 50 nye stillinger i Stavanger.

– Det lå an til rundt 50, men det var før vi hadde sett effekten av å flytte lærere mellom trinn, så behovet blir nok litt mindre, sier skolesjef Jørn

Pedersen: – Vi hadde en stor åpen hovedutlysning i vår, slik vi pleier. Vi hadde 700 søkere i hovedrunden og de fleste ansettelse er gjort, sier han til Utdanning.

Tidlig innsats viktig

Bodø kommune har fått på plass lærerne de trenger til skolestart i august. Kommunen lå godt an da den nye normen ble innført.

– Ifølge departementet gir normen 13 nye stillinger, men siden høsten 2016 har vi tilsatt 80 flere årsverk i grunnskolen; både lærere og andre yrkesgrupper. Derfor var mange skoler innafor da normen kom, sier undervisningssjef Tore Tverbakk til Utdanning.

Bodø kommune har tilsatt 50 nye lærere i år, og rundt 80 i fjor.

Tromsø

Tromsø hadde over 700 søkere til i overkant av 200 ledige stillinger. Seksjonsleder Geir Olsen tror kommunen skal ha alle lærerne de trenger til skolestart.

– Vi har hatt ei felles utlysning av lærerstillinger. Jeg har ikke full oversikt over hvor den enkelte skole er i prosessen. Mange er godt i gang, men mange ventet litt grunnet usikkerhet om ressursene normen ville utløse, sier han.

Også Olsen sier at å planlegge neste skoleår har vært krevende fordi klarhet i finansiering av normen kom så seint.

I Trondheim gir normen 48 nye stillinger. Ifølge kommunaldirektør Camilla Trud Nereid er skolene i gang med tilsettinger. Hun regner med at kommunen får alle lærerne de trenger før skolestart. Noe av behovet løses innafor eksisterende bemanning.

Ny lærenorm kan gi m

Flere skolesjefer frykter at det tverrfaglige arbeidet i skolen svekkes grunnet den nye lærenormen. Det blir flere lærere i skolen, men færre ansatte med annen barnefaglig kompetanse.

TEKST Birgit Røe Mathisen

Skolesjef Jørn Pedersen i Stavanger kommune er bekymret for at det blir mindre tverrfaglig arbeid i skolen når lærenormen trer i kraft.

– Det ligger nok en fare i at skolene må prioritere slik at det tverrfaglige arbeidet blir skadelidende. Å ha tilstrekkelig godt kvalifiserte lærere er viktig for å forbedre læring, men tverrfaglighet har også en verdi. Både ergoterapeuter, barnevernspedagoger og annen barnefaglig og sosialfaglig kompetanse er verdifulle ressurser for læringsmiljøet.

– Effekten av gode lærere styrkes når flere ulike faggrupper jobber sammen rundt elevene. Den nye

Flere skolesjefer er bekymret for at den nye lærenormen fører til færre andre yrkesgrupper enn lærere i skolen. Stortingspolitiker Hans Fredrik Grøvan (KrF) mener normen ikke bør ramme tverrfaglig samarbeid i skolen.

ILL.FOTO MARIANNE RUUD

«Reformen vil føre til en uheldig faglig vridning mot flere lærere og færre andre yrkesgrupper i skolen.»

Camilla Trud Nereid, kommunaldirektør

Indre tverrfaglig arbeid i skolen

lærernormen kan svekke dette, ved at lønnsmidler omprioriteres fra slike stillinger til flere lærere, sier Pedersen.

Den bekymringen deler Camilla Trud Nereid, kommunaldirektør for oppvekst og utdanning i Trondheim kommune.

– Skolen trenger flere profesjoner enn lærere. Flere av våre skoler har fått til gode alternative læringsarenaer ved å ha tverrfaglig kompetanse rundt ungene. Reformen vil føre til en uheldig faglig vridning mot flere lærere og færre andre yrkesgrupper i skolen. Særlig for nyutdannede lærere kan det være trygt å vite at muligheter for å samarbeide med andre, er gode, ikke minst når det gjelder vold og trusler mot ansatte, sier hun til Utdanning.

Omfordeling

Også Kristiansands assisterende oppvekstsjef Svein Tore Kvernes peker på at det vil skje ei omfordeling i skolen. For Kristiansands del har den nye normen utløst 16,5 millioner kroner ekstra i

statlige midler. Det tilsvarer 25 nye stillinger. Likevel betyr ikke det at kommunen ansetter 25 nye lærere.

– Det skjer en omfordeling, som at lærere underviser mer enn før, eller at skoler bruker mindre tidsressurser til sosiallærere, kontaktlærere og koordinatorkfunksjoner. Ved noen skoler omprioriteres det også fra assistenter og fagarbeidere til flere lærere, sier han.

Skolene i Kristiansand er i full gang med tilsetning og rekruttering.

– Klarer dere å ha alle lærerne på plass til august?

– Jeg har ikke oversikt over hele kommunen per i dag. Den enkelte skole tilsetter, og vår jobb er å kontrollere at vi er innafor normen. Det skjer i forbindelse med GSI-rapporteringen i oktober, sier han.

Flest lærere

Undervisningssjef Tore Tverbakk i Bodø er ikke bekymret: – Vi mener det skal være flest lærere i skolen. Men vi har også fått inn andre yrkesgrupper, som helsesøstre, psykiske helserådgivere og miljøterapeuter, sier han.

Heller ikke seksjonsleder Susanne Kaaløy i Bærum kommune frykter tap av tverrfaglig kompetanse: – Men vi er opptatt av hvordan vi skal få brukt ressursene best mulig. Vi trenger også annen kompetanse og andre ressurser enn lærere i skolen, sier hun til Utdanning.

– Lærerstillingene er fullfinansiert

Stortingspolitiker Hans Fredrik Grøvan fra KrF mener normen ikke trenger å ramme tverrfaglig arbeid.

– Kan den nye lærenormen før til mindre tverrfaglig arbeid i skolen?

– Den nye lærenormen er fullfinansiert av staten. Det er ei forutsetning at kommunene bruker pengene de har fått øremerket til tidlig innsats til nettopp dette formålet, sier Grøvan.

– De statlige midlene gjør at kommunene kan tilsette flere lærere uten å vri midler fra andre stillinger til lærerstillingene. Normen bør ikke ramme tverrfaglig samarbeid i skolen, sier han.

– Flere kommuner melder at det er krevende å få nye lærere på plass til skolestart.

– Jeg har full forståelse for det. Samtidig mente vi det var viktig å få reformen på plass til 1. august, sier han, og nevner kompetansetiltak ovenfor vikarer som et mulig rekrutteringstiltak.

– Det finnes også dispensasjonsregler som gir mulighet til midlertidig ansettelse av lærere uten pedagogisk utdanning, sier Grøvan.

MEST LEST:

● KrF sier nei – tillitsreformen får ikke flertall på Stortinget

● Bemanning i barnehagen: «Vi er søren ikke ferdige!»

● Professor mener kartlegging må brukes riktig

● Forskere frykter A og B-lag i barnehagen

● #uforsvarlig – historien om et barnehageopprør

● I llebrikke barnehage leser de ansatte oftere enn før og på en helt ny måte

Gikk du glipp av denne?

Historien om et barnehageopprør

Titusener av barnehageansatte og foreldre gjør opprør mot for lav bemanning i barnehagene. Hvor kommer de fra, egentlig?

Utdanningsnytt.no/uforsvarlig0618

● Bemanningsnorm i barnehagen

Krever norm for hele åpningstiden

31. mai vedtok Stortinget ny bemanningsnorm i barnehagene. 1. juni var det demonstrasjon foran Stortinget. – Vi kjemper videre i to år til, sier foreldreopprørerne.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Gjennom de siste ukene har Foreldreopprøret, sammen med barnehageansatte i Barnehageopprør 2018, kjempet for at den nye bemanningsnormen skal gjelde hele barnehagens åpningstid. 31. mai tapte de den kampen, da regjeringens forslag ble vedtatt i Stortinget med støtte fra KrF. Dermed arrangerte opprørerne barnehagestreik foran nasjonalforsamlingen dagen derpå.

– Bare begynnelsen

Barnehagestyrer Royne Berget har vært en markant stemme i Barnehageopprør 2018, og han var ikke overrasket over gårsdagens vedtak i Stortinget.

– Det var som forventet, men vi ser uansett på dette som bare begynnelsen på noe. Vi har startet en bevegelse, så det stopper ikke her, sier Berget til Utdanning.

Victoria Risvaag fra Oslo var blant foreldrene som møtte opp. Hun har to barn i barnehage og sier at det er først gjennom den siste tids debatt hun er blitt oppmerksom på bemanningssituasjonen i mange barnehager.

– Jeg visste ikke om dette tidligere og har trodd

Flere foreldre og barnehageansatte demonstrerte foran Stortinget for en strengere bemanningsnorm. Til venstre står Royne Berget, og til høyre Mari Sletten.

det var nok voksne. Nå har jeg lest ansattes historier i uforsvarlig-kampanjen og tenker at hvis flere hadde visst, ville det vært mer oppmerksomhet om dette, sier Risvaag.

Hun er opprørt over det som kommer fram.

– Jeg har selv sett tilfeller hvor det kun er én voksen med ti småbarn. Hva gjør du når brannalarmen går da, sier Risvaag.

KS jubler over mer penger til flere ansatte

KrF sørget for 100 millioner kroner ekstra for å oppfylle bemanningsnormen.

I forhandlingene om revidert nasjonalbudsjett fikk Kristelig Folkeparti gjennomslag for kravet om å finansiere bemanningsnormen for 2018. Prislappen er på 100 millioner kroner.

Bemanningsnormen som allerede er vedtatt, fastslår at det maksimalt skal være tre barn under

tre og seks barn over tre år per ansatt.

– Vi er veldig tilfredse med resultatet av forhandlingene om revidert budsjett, sier direktør for interessepolitikk i kommunenes interesseorganisasjon KS, Helge Eide, til NTB.

Arbeiderpartiet har i sitt eget reviderte budsjett foreslått å bevilge 200 millioner til oppstarten av den nye bemanningsnormen for barnehagene. ©NTB

● Bemanningsnorm i barnehagen

Det skal være en grunnbemanningsnorm på minst én voksen per tre barn under tre år og minst én voksen per seks barn over tre år.

Forholdet mellom antall barn og ansatte telles på barnehagenivå, ikke ned på hver avdeling.

Det er ingen krav om at bemanningen skal gjelde hele åpningstiden.

– To år før planen

Den nye bemanningsnormen er ikke stram nok fordi den ikke gjelder hele åpningstiden, og den er underfinansiert. Det var kjernen i kritikken fra opposisjonen under stortingsdebatten 31. mai.

– Vi er glade for en bemanningsnorm, men vi er kritiske til dårlig forarbeid som har skapt mye uro blant foreldre og ansatte, sa Martin Henriksen fra Arbeiderpartiet.

Regjeringsspartiene holdt fast ved at bemanningsnormen allerede er finansiert gjennom de eksisterende overføringene til kommunene.

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) sa det var påfallende at kritikerne fra de rødgrønne partiene ikke selv klarte å innføre en bemanningsnorm da de satt i regjering.

– Vi innfører en bemanningsnorm to år før planen, sa Sanner og påpekte at forslaget til bemanningsnorm har sett helt likt ut siden 2012, før dagens regjering, uten å møte den samme kritikken.

● Ny tjenestepensjon

Offentlig ansatte sa ja

Et flertall av medlemmene i offentlig sektor hos både LO, YS og Unio sa ja til den fremforhandlede avtalen om ny offentlig tjenestepensjon.

Vedtaket fra de tre hovedorganisasjonene ble overlevert arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (H) 23. mai. Alle de 13 forbundene i Unio har sagt ja til forslaget til avtale om ny offentlig pensjon. Det samme har medlemmene i LO og YS.

– På bakgrunn av dette har styret i Unio fattet et enstemmig vedtak om å si ja til avtalen. Vi har fått en god og solidarisk tjenestepensjonsordning for medlemmene, sier Unio-leder Ragnhild Lied i en pressemelding.

21 prosent valgdeltakelse

To av tre stemte ja i uravstemningen til Utdanningsforbundet. 64,4 prosent stemte ja, mens 35,6 prosent stemte nei. Men kun hvert femte medlem med stemmerett deltok i uravstemningen, snaut 21 prosent.

Partene i offentlig sektor kom til enighet om en ny pensjonsordning for 800.000 offentlig ansatte i starten av mars. Siden har en rekke forbund avholdt uravstemninger om resultatet.

Flere tillitsvalgte og lokale forbund og foreninger har de siste månedene mobilisert mot avtalen, som de mener favoriserer dem som er heldig nok til å ha helse og en type jobb som gjør at de kan stå lenge i jobb, men som vil gi sliterne en altfor dårlig pensjon.

Forbundene tilknyttet den fjerde sammenslutningen, Akademikerne, vil ta stilling til avtalen i løpet av juni. (NTB)

I mars ble partene enige om en avtale om ny offentlig pensjon. Fra v.: Erik Kollerud (YS), Anders Kvam (Akademikerne Stat), Ragnhild Lied (Unio), Peggy Hessen Følsvik (LO), Lasse Hansen (KS) og Stein Gjerding (Spekter).

FOTO TERJE BENDEKSBY / NTB SCANPIX

Skuffet over lav valgdeltakelse

Jorunn Folkvord i «Forsvar offentlig pensjon» er likevel fornøyd med en nei-andel på over en tredjedel.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I uravstemningen om avtalen i Utdanningsforbundet stemte rundt to tredjedeler ja.

Jorunn Folkvord sitter i styret i Utdanningsforbundet Oslo og har vært sentral i sammenslutningen «Forsvar offentlig pensjon», som har vært kritiske til den framforhandlede avtalen. Hun er ikke overrasket over resultatet.

– Pensjon er noe mange synes er vanskelig å sette seg inn i, og i tillegg har ledelsen i de for-

skjellige forbundene anbefalt at man bør stemme ja. På bakgrunn av det er en nei-andel på over en tredjedel et veldig godt resultat, sier Folkvord til Utdanning.

Hun er skuffet over den lave valgdeltakelsen på rundt 20 prosent.

– Etter det jeg har sett, har Utdanningsforbundet den laveste valgdeltakelsen blant de store forbundene, og da må vi som tillitsvalgte gå i oss selv. Dette er et stort og viktig spørsmål, og det er viktig for oss som fagforening å vite hvorfor folk ikke deltok, sier Folkvord.

Les mer om innholdet i den nye pensjonsordningen på Utdanningsnytt.no/pensjon2305

– **Utdanningsforbundet** har den laveste valgdeltakelsen blant de store forbundene, og da må vi som tillitsvalgte gå i oss selv, sier Jorunn Folkvord.

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN.

● KS

Lærerne har godkjent oppgjøret i KS-området

● Uravstemningen for Utdanningsforbundets medlemmer i KS-oppgjøret er avsluttet, og resultatet er godkjent av sentralstyret i forbundet. 76,6 prosent av medlemmene som stemte, sa ja til det fremforhandlede resultatet. 23,4 prosent sa nei. 13,1 prosent av de stemmeberettigete deltok.

● Fagfornyelsen

Personlig økonomi tilbake i skolepensum

● Personlig økonomi er tilbake i samfunnsfaget etter mange sterke reaksjoner på at temaet ble foreslått kuttet i forbindelse med «slanking» av skolefagene. Samfunnsfaget på videregående var blant fagene som fikk mest kritikk i høringsrunden. Forslaget til kjerneelementer skal nå endelig vedtas av Kunnskapsdepartementet, før arbeidet med de konkrete lærerplanene starter til høsten. De nye og «slankere» fagene skal innføres i skolen neste høst. ©NTB

Ytringsfrihet

Anine Kierulf i stiftelsen Fritt Ord framhevet Simon Malkenes' skarpe skolepolitiske engasjement for svake elever under prisutdelingen i Oslo 1. juni.

Simon Malkenes fikk Fritt Ords honnør

Lektor Simon Malkenes er en modig motstemme i skoledebatten, mener stiftelsen Fritt Ord. 1. juni ble han hedret med stiftelsens honnørpris i Oslo.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Malkenes har lenge fremstått som en av de tydeligste stemmene i ordsiftet om utviklingstrekk i skolen. I debatter har han tidvis stått alene, også mot ganske sterke motstemmer. Men han har gjennomgående talt på vegne av mange, sa styremedlem i Fritt Ord, Anine Kierulf, i sin tale til prisvinneren.

Fritt Ords honnør deles ut for verdifullt virke i det frie ords tjeneste, gjerne i tilknytning til en aktuell sak. Anine Kierulf minnet om Malkenes' systemkritikk og hans haikusbeskrivelse av noen av Oslo-skolens nedside, framført i Dagsnytt Atten i mars.

– Honnøren som ble delt ut i dag, er aktualisert av denne kritikken. Men den beror også på Malkenes' langvarige og tidvis skarpe skolepolitiske engasjement for en bedre skole og for bedre læringsmuligheter for elevene – særlig de mest sårbare og utsatte, sa Anine Kierulf, som til daglig jobber ved Norges nasjonale institusjon for

menneskerettigheter (NIM).

De mange reaksjonene etter Dagsnytt Atten har skapt en omfattende diskusjon i politiske miljøer, i skolene og blant folk flest. I et opprop i Dagsavisen 11. mai skrev 363 lærere i Oslo at lærere må kunne påpeke sider ved skolesystemet uten frykt for represalier. De fikk følge noen dager senere av 71 lærere i Bærum.

– Omdømmetenkningen hindrer kritikk

– En side ved den omfattende og tiltagende omdømmetenkningen som brer om seg i offentlig sektor, er at kritikk, motstemmer og uenighet i mindre grad fremmes skriftlig, sa Kierulf.

Anine Kierulf fremholdt at det har en disiplinerende effekt på de ansatte at skolene konkurrerer om elevene.

– Blir det for mye fokus på det som ikke fungerer, rammes skolens attraktivitet, omdømme og markedsverdi, sa hun.

Simon Malkenes

Simon Malkenes er født i Florø i 1973. Han er utdannet ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo med hovedfag i litteraturvitenskap og har undervist ved Ulsrud videregående skole i Oslo siden 2003.

Malkenes har også skrevet bøkene «Ta grep», «Klasse-læring i praksis» og «Bak fasaden i Oslo skolen».

Statsoppgjøret

UDF håper å tette noe av lønnsgapet

Et nytt og enklere lønssystem i staten skal være klart til neste år. – Vi har et håp om å få tettet noe av lønnsgapet, sier Bjørn Christian Nilsen i sentralstyret i Utdanningsforbundet.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Han representerer de rundt 2200 medlemmene i Utdanningsforbundet som omfattes av statsoppgjøret som kom i havn etter mekling 24. mai. Totalrammen på oppgjøret ble 2,8 prosent.

De ansatte i universitets- og høyskolesektoren har i flere år pekt på en dårlig lønnsutvikling sett opp mot sammenlignbare grupper i offentlig og privat sektor.

– Utfordringen vi har med å tette det lønnsgapet er overhodet ikke løst, men nå er i alle fall partene blitt enige om at et nytt lønns- og forhandlingssystem skal på plass innen 2019. Gjennom et nytt system har vi et håp om å få tettet noe av lønnsgapet, sier Nilsen.

Videregående skole

Flere gjennomfører

● Tre av fire elever fra 2012-kullet fullførte videregående skole i løpet av fem år, men forskjellene er store mellom yrkesfag og studieforberedende.

Til sammen fullførte 74,4 prosent av de omkring 66.000 elevene på 2012-kullet sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Det er en økning på 1,4 prosentpoeng sammenlignet med forrige kull, melder Statistisk sentralbyrå (SSB). Andelen elever på de studieforberedende programmene som fullførte, økte fra 85,9 til 87,5 prosent fra 2011-kullet til 2012-kullet. (NTB)

Aktuelt navn

Barnehagedirektøren

Anne Lindboe blir den nye stemmen til de private barnehageeierne. Men det er barna hun vil jobbe for.

TEKST Jørgen Jelstad | jjj@utdanningsnytt.no

FOTO Marius Hauge/Barneombudet

● Anne Lindboe (46)

Hvem

Utdannet barnelege og har jobbet som forsker. Barneombud siden juni 2012.

Aktuell

Begynner som administrerende direktør i Private barnehagers landsforbund (PBL) 27. august.

Hvorfor ble det Private barnehagers landsforbund?

Barnehagen er ekstremt viktig for barns liv og utvikling, og nesten halvparten går i en PBL-organisert barnehage. Barna må lære om vold og overgrep, og voksne må ha kompetanse til å handle hvis et barn ikke har det bra. Det må jobbes godt forebyggende mot mobbing og for inkludering av alle barn. Det vil jeg bidra med i min nye jobb.

Hva er du mest stolt av å ha fått til som barneombud?

Den økte oppmerksomheten rettet mot vold og overgrep mot barn. Det har resultert i en opptrappingsplan fra regjeringen med mange konkrete tiltak. Styrking av skolehelsetjenesten og helsestasjoner med nesten en milliard kroner. Ny mobbelov som tydeliggjør voksnes ansvar for å handle når barn ikke har det bra på skolen. Økt oppmerksomhet om tilbudet til barn som trenger spesialundervisning.

Hvordan blir PBL med deg som leder?

Det er en flott gjeng jeg skal jobbe med. Jeg blir nok en utadvendt lagleder som har stor tillit til mine ansatte. Jeg gleder meg til å bruke den barnefaglige kompetansen min til å bygge opp PBLs kompetansesenter om kvalitet i barnehagen, og til å utvikle gode tjenester for å sikre godt innhold og trygge barn og voksne i alle PBLs barnehager.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Mine egne lærere har ofte vært forbilder jeg så opp til. Klasseforstander Sissel på barneskolen var trygg og rolig og så hvert enkelt barn. Og så lot hun meg være meg selv til tross for at jeg tidvis tok litt plass. Hun er en del av grunnen til at jeg likte meg så godt på skolen og senere fullførte høyere utdanning. Ingen kjendis kan matche det!

Hvem ville du gitt straffelekse?

De som hevder at disiplinering ved bruk av fysisk avstraffelse er bra for barn. Det finnes fremdeles

voksne som bagatelliserer skadepotensialet.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Hvor skadelig det er å utsette barn for alle former for vold, både fysisk og psykisk. Det må ingen foreldre gjøre! Selv de mindre alvorlige formene for vold gjør at barna lever under konstant stress, noe som skader deres fysiske og psykiske utvikling og helse.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg smiler mye og er lite selvhøytidelig, samtidig som jeg kan være tydelig og klar når det trengs.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Den Norske Turistforening. Jeg elsker å gå i fjellet.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjoner?

Da løper jeg gjerne en tur, eller hører på litt for høy musikk. Og så hjelper det alltid å ringe en venn.

Hvem er din favorittpolitiker?

Jeg liker politikere som har et tydelig budskap og mål med politikken sin samtidig som de er lydhøre. Som barneombud skal jeg være politisk nøytral, så favoritter kommer jeg tilbake til en annen gang.

Hvilke tvangshandlinger har du?

Jeg har en tendens til å spise for mye sjokolade hvis tempoet blir for høyt.

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Å jobbe for barns rettigheter. Å sikre barn en god oppvekst er et ansvar vi har, men også samfunnsøkonomisk viktig. Her er barnehage og skole avgjørende. Ifølge Victor Norman, styreleder av Det medisinske fakultet ved Universitetet i Bergen, gir et barn med fullført skolegang og jobb en økonomisk gevinst for samfunnet på 20–30 millioner kroner. Så vi må bruke de ressursene som trengs for å sikre gode, inkluderende barnehager og skoler!

«Mine egne lærere har ofte vært forbilder jeg så opp til.»

Hjemmeba

Gutt 10 år.

Sykmeldt fra skolen:

«Han er helt utslitt når han kommer hjem. Det er ikke mer igjen av gutten. Han gråter sårt i sengen:
– Jeg prøver så godt jeg kan, men det er ingen som ser det, det er bare du som ser det, mamma.»

Sju foreldre, som vil være anonyme, forteller om livet til barna som ikke makter skolen.

Av hensyn til forholdet til skolen vil de ikke at Utdanning skal kontakte skolene.

Les mer på Utdanningsnytt.no/hjemmebarna

Gutt 19 år.

Utenfor skolesystemet:

«Det er noe feil med meg. Jeg hører ikke til her, sa sønnen vår da han gikk i sjette klasse. I dag er han 19 år og står utenfor det aller meste.»

Arna

Gutt 11 år.

Borte tre til fire dager i uka:
«Hjemme så vi en gutt som ble stadig dårligere. Han hadde ofte raserianfall. Han sa at han var sliten og stresset på skolen.»

Jente 14 år.

Borte én eller flere dager i uka:
«Jenta vår er snart ferdig med første året på ungdomsskolen. Dette har vært et tungt år. Både for henne og for resten av familien.»

Jente 13 år.

Hun gjentok daglig at hun ønsket å dø. Hvis vi klarte å få henne til skolen, rømte hun så snart det oppstod en situasjon hun ikke følte seg komfortabel i.

Gutt 9 år.

Helt borte fra skolen: «Sønnen min sier at han blir dum av å gå på skolen. Hjemme var han var sint og utagerte. Han fikk ikke sove om kveldene, og når han endelig sovna, hadde han mye mareritt og nattskrekk.»

Gutt 12 år.

Borte én eller flere dager i uka:
«Hva er vitsen, spør han. Jeg klarer ikke å gjøre det jeg skal likevel. Skolen ser ikke gutten som prøver, som ikke får det til og som mislykkes. De ser ikke gutten som flere ganger, hver eneste dag, får bekreftet at han ikke duger.»

Sander (11) var nesten ikke på skolen i høst. Han er én av 22.000 elever som er borte fra skolen mer enn en måned i året.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no
og Hans Skjong

I en lys enebolig går døra stille opp. En gutt trår inn, setter sandalene fra seg på matta, rekker fram hånda og hilser høflig. Halv ett er skoledagen over for «Sander» på 11 år. Resten av klassen er på skolen ennå. Sanders foreldre ønsker ikke at Utdanning bruker det virkelige navnet hans. De ønsker heller ikke at skolen skal få informasjon om hvem Utdanning skriver om. Samarbeidet med skolen har vært vanskelig, og Sander har vært mye hjemme.

- Han går halve dager nå, sier moren.
- Men det er ikke fordi jeg er en unnasluntrer, sier Sander bestemt.

Oversikt over totalt elevfravær i grunnskolen mangler

7031 elever i Oslo, Bergen, Trondheim, Bærum og Stavanger var borte i én måned eller mer i fjor, viser tall Utdanning har samlet inn. Kommunene har rapportert tall for fravær hele året, eller i siste semester. Tallene viser at mange barn i barne-skolen og i ungdomsskolen har bekymringsfullt fravær.

I disse fem største kommunene var 4,5 prosent av elevene borte i minst én måned i løpet av fjoråret, eller minst ti dager i ett semester. Det vil si at omtrent én elev i hver klasse har bekymringsfullt høyt fravær. 20 dager i året, eller 10 dager i semesteret, betyr et fravær på 10 prosent. Dette er fraværsgrensen i videregående skole, og med et så høyt udokumentert fravær får elevene som hovedregel ikke karakterer i fagene de har vært borte fra.

Myndighetene har ikke oversikt over hvor mange elever i barne- og ungdomsskolen som tilbringer skoledagen hjemme. Utdanning har kontaktet de 148 største kommunene i Norge. Bare fem av dem hadde tallene sentralt på kommunenivå. 27 andre samlet dem inn etter forespørsel fra bladet. Resten fikk ikke Utdanning tall fra. Totalt har 8410 elever i de 32 kommunene vært borte i én

måned eller mer. Andelen elever med høyt fravær er høyere i storkommuner enn i små kommuner. Gjennomsnittet for de 32 kommunene er 3,7 prosent. Beregnet for hele landet blir det 22.000 elever.

Kaotisk hverdag

Sander er en av elevene i statistikken myndighetene ikke har. Familien i eneboligen kan ikke stole på at gutten er på skolen hele dagen. Tvert om. Moren må være hjemme og ta imot sønnen når han ikke klarer mer. Det kan være etter én time, to eller tre.

– Han løper ikke så ofte hjem fra skolen nå. I dag var han hjemme én gang, men det var for å skifte sko. Han hadde fått tyggis under joggeskoene, sier hun.

Hun serverer kanelboller og kaffe. Stua er ren og ryddig. Hele huset er det. Sander viser fram rommet sitt. Inntil den ene vegg står en hylle med

lego. Et par hundre små plastbokser er fylt med likefargede klosser.

– Har du sett så mye lego, utbryter journalisten fra Utdanning.

– Ja, det har jeg, svarer Sander. – Jeg ser det jo hver dag.

Moren smiler og nikker til ham. Det er riktig. Og sånn er det med det meste Sander sier. Han lyver ikke, er ærlig og direkte. Han er smart og lærer fort.

– Han gjorde det bra på skolen, men hjemme var han veldig frustrert, sier moren til Sander. Allerede i første klasse kontaktet moren skolen. Hun var bekymret, men det var ikke skolen. Hun kontaktet barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk. Der fikk Sander autismediagnose med angst.

Familien flyttet, og Sander begynte på en ny skole. Igjen gikk det greit på skolen, men frustrasjonen hjemme økte. Historien gjentok seg. Mor meldte fra, skolen ville avvente.

«Det er ikke fordi jeg er en unnasluntrer»

Når «Sander» blir redd på skolen, løper han hjem. Og han blir ofte redd.

FOTO SONJA HOLTERMAN

● Hjemmebarna

● Myndighetene har ikke oversikt over hvor mange elever i barne- og ungdomsskolen som tilbringer skoledagen hjemme. Verken Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet, Statistisk sentralbyrå, Fylkesmennene eller kommunene har sentrale tall over fravær i barne- og ungdomsskole.

● Utdanning har også kontaktet forskere over hele landet, og ingen av dem har disse tallene.

● Utdanning har kontaktet de 148 største kommunene i Norge via telefon og e-post. Fem kommuner hadde sentrale tall på fraværet i grunnskolen. 27 andre samlet dem inn etter forespørsel fra bladet.

● Disse tallene viser blant annet at 7031 elever i Oslo, Bergen, Trondheim, Bærum og Stavanger var borte i én måned eller mer i fjor, det vil si 4,5 prosent av elevene.

● Totalt har 8410 elever i de 32 kommunene Utdanning har tall fra, vært borte i én måned eller mer.

● Én måned tilsvarer 20 dager eller mer i skoleåret 2016/17. 30 av kommunene har rapportert inn tall for hele skoleåret. Trondheim og Bærum har kun meldt om tall for ett semester. De har brukt henholdsvis 10 og 12 dager per semester som grense for langtidsfravær.

* De resterende 116 har enten ikke svart eller gitt tilbakemelding om at de ikke har slik statistikk.

– Skolen viste stor velvilje og innsats, men det holdt ikke. Barna er frustrerte hjemme lenge før skolen ser problemene, sier hun.

I fjerde klasse ble det vanskelig på skolen også. Læreren Sander hadde tillit til, hadde et lengre fravær. Sander ville ikke være på skolen. Moren fulgte ham, men han løp hjem.

– Han kom hjem tre-fire ganger i løpet av en dag. Jeg fulgte han tilbake, og han løp hjem igjen, sier hun.

Skolen ligger bare noen minutter unna hjemmet, men moren ble sliten. Det samme var Sander.

Moren følte noe manglet for å forstå og hjelpe Sander.

– En privat psykolog fant ut at Sander passet til beskrivelsen av PDA, sier moren.

PDA (Pathological Demand Avoidance) er en lite kjent profil innen autismespekteret. Barn med PDA har angst for å miste kontroll. De anstrenger seg for å unngå krav, krav som de kanskje ikke

klarer å leve opp til, og dermed mister de kontroll.

– Det hjalp å få rett beskrivelse av årsaken til Sanders vansker. Det var en lettelse for oss og for Sander, sier hun.

Hjemme laget foreldrene et opplegg som fungerte for Sander. Ro, orden og rammer som ga ham en følelse av kontroll.

– Skolevegring kan ha mange årsaker

– Skolevegring er ingen diagnose. At et barn vegrer seg for å gå på skolen, kan ha mange årsaker. Noe kan forklares ved barnet selv eller forhold i familien, men det kan like gjerne skyldes forhold på skolen. Det er summen av risikofaktorer som gjør at barn ikke går på skolen og til slutt kan falle ut derfra, sier forsker Trude Havik.

Havik er førsteamanuensis ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger. Hun har tatt doktorgrad på skolevegring og er en av dem som savner offentlig

«Barn som får være hjemme fra barnehagen uten å være fysisk syke, kan utvikle dårlige vaner og holdninger og kan komme inn i en ond sirkel og utvikle skolevegring.»

Trude Havik, forsker

fraværstatistikk fra grunnskolen. I sin forskning fant Havik fire hovedårsaker til fravær basert på en spørreundersøkelse til elevene på 6.-10. trinn: sykdom, skulk, skolevegring og subjektive helseplager. Den siste gruppen er størst.

– Subjektive helseplager er vondt i magen, i hodet eller at man føler seg litt slapp og uopplagt. Dette er symptomer som også henger tett sammen med skolevegring, sier Havik.

– Uansett hva årsaken til at barn er borte fra skolen er, er fravær et stort problem for barnet og familien det gjelder. Barna lærer ikke det de skal, og de kan føle seg mer og mer ensomme. Det kan også føre til store vansker senere i livet, sier forsker Trude Havik.

Gode og dårlige oppmøtevaner

Hun mener foreldre bør være oppmerksomme på fravær allerede mens barna går i barnehagen.

Forsker Trude Havik.

FOTO SONJA HOLTERMAN

– Barn som får være hjemme fra barnehagen uten å være fysisk syk, kan utvikle dårlige vaner og holdninger og kan komme inn i en ond sirkel og utvikle skolevegring, sier hun.

Hun mener foreldre bør sette klare grenser for fravær fra barnehagen.

– Foreldre bør ikke la friske barn være hjemme, med mindre fraværet er avtalt på forhånd med barnet. Foreldre bør være de som bestemmer. Opplever barnet at det selv kan bestemme dette, kan det bli vanskelig senere, sier Havik.

– Det gjelder å utvikle gode vaner tidlig, slik at det letter overgangen til skolen.

Stakk av fra skolen flere ganger om dagen

Hjemme i eneboligen sitter Sander og hører moren fortelle om skoledagene hans. Hun prater om at det har blitt bedre hjemme, men ikke på skolen. Dit ville han ikke. Moren fulgte han, men han løp hjem igjen. Sander er forberedt på dette intervjuet. Han visste at en journalist skulle komme og høre mer om hvordan det er på skolen. Likevel er det tøft for ham.

– Det er ikke fordi jeg er en unnasluntrer, sier han og legger seg ned på sofaen.

Moren sier at det stemmer. Han er ikke noen unnasluntrer. Det ble bare for vanskelig for ham å være på skolen.

– Unnskyld, sier Sander og er på gråten.

Moren ser på ham. Rister på hodet og sier at det ikke er hans feil.

– Jeg har bare ingen steder å være trygg, sier han rolig.

Moren nikker. Han trengte et eget sted å gå til. Han fikk et lite rom som han kunne gå til som var bare hans.

– En gang skjelte jeg ut læreren min, forteller Sander.

Moren nikker:

– Ja, en gang sa du til læreren at han ikke var grei og at han måtte gå til rektors kontor, sier hun.

Moren forklarer at han går på en fin skole. At skolen har gjort mye for Sander. Men at det skar seg i fjerde klasse, da læreren ble sykmeldt.

– Klassen fikk vikarer, stadig nye og ingen av dem rakk å bli kjent med klassen eller Sander.

– Jeg var redd, sier Sander.

Sander ville ikke være på skolen. Han kom hjem tre-fire ganger om dagen.

FOTO SONJA HOLTERMAN

– Han stakk av fra skolen flere ganger om dagen. I femte klasse endte det med at han nesten ikke klarte å gå på skolen, sier hun.

– Alle var frustrert. Vi, skolen og ikke minst Sander, sier hun.

– På forskjellig grunnlag, bryter Sander inn.

Moren smiler: – Ja, på forskjellig grunnlag.

– Barn må oppleve at de har kontroll

Førsteamanuensis Trude Havik frykter også at skolevegringen har økt, og at flere barn holder seg borte fra skolen i dag enn før.

– Foreldrene til skolevegrere forteller sterke historier. Å ha et barn som ikke makter å gå på skolen, er en stor belastning for hele familien,

sier forsker Trude Havik.

– Barna må oppleve at de har kontroll. Når de føler at de mister kontrollen over skoledagen, kan de vegre seg for å gå, sier Havik.

I ADHD Norge, en organisasjon for barn og voksne med ADHD, er man bekymret over skolefravær og over at skolene ikke setter inn nok tiltak for å hjelpe elever tilbake til skolen.

– Vi har i snitt to henvendelser i måneden fra foresatte med barn som ikke vil gå på skolen. Sakene vi hører om, viser at skolene ikke har nok tiltak. Vi ser ofte en ansvarsfraskrivelse fra skolens side når eleven ikke kommer på skolen, sier fagsjef i ADHD Norge, Nina Holmen.

– Skolene må sjekke ut bakgrunnen for hvorfor

elevene ikke ønsker å gå på skolen, og jobbe ut ifra det. Tiltak som oppmuntrer eleven, bidrar til mestring, og sosiale tiltak må tilpasses individuelt og i samarbeid med foresatte, sier hun.

Trondheim har fraværsoversikt

Trondheim kommune har siden 2011 ført sentral statistikk over antall elever som er lenge borte fra skolen. Våren 2017 var 1300 elever borte 10 dager eller mer fra barne- og ungdomsskolen i byen.

I Trondheim jobbes det for å få ned fraværet. Når en elev er mye borte, forsøker skolene å få til et samarbeid mellom foreldre, skole, elev, helse-søster, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og barne- og familietjenesten.

– Foreldre og skole kommuniserer om fravær gjennom appen «Meldeboka», sier kommunaldirektør for oppvekst og utdanning, Camilla Trud Nereid til Utdanning.

Første dag et barn er borte fra skolen, tar læreren kontakt via appen.

– Blir det fravær over lengre tid, kan PPT kobles inn. Kommunen har også involvert psykiatrisk helsetilbud, sier Nereid.

Trondheim har en handlingsplan for å jobbe med fravær. Planen har tre ulike sjekklistor for kartlegging av fraværet: én for eleven, én for skolen og én for foresatte. Fraværet i kommunen har gått ned de siste årene. Det er særlig på ungdomstrinnet det har falt.

– Lærere har allerede mange skjemaer og innrapporteringer. Er det en fare for at den daglige etterlysningen av elever kommer oppå all annen rapportering?

– Jeg tror elever som er borte fra skolen, er noe som treffer mange lærere i hjerterota. Jeg tror heller andre typer innrapporteringer føles som mer tidkrevende, sier Nereid.

Mange foreldre til skolevegrere sliter

Forsker Trude Havik mener at skolene, bør gjøre som Trondheim-skolene; å kontakte foreldre så snart de registrerer at et barn er borte uten gyldig grunn.

– Foreldre og skole må samarbeide. I mange til-

feller blir ikke tilrettelegging gjort i samarbeid med mor og far. Da fungerer det ikke. Hvis ikke foreldrene føler at skolen er et trygt sted, vil de heller ikke klare å presse barnet på skolen, sier Havik.

Hun legger til: – Det skal de kanskje ikke heller. Har barn det vondt på skolen, kan man ikke forvente at de skal oppholde seg der.

Skolene skal gi alle barn et tilbud. Ifølge Havik oppfatter skolene stort sett oppleggene sine som gode.

– Skolene må samarbeide mer med foreldrene til de barna som er mye borte. Det hjelper ikke med trusler, sier hun.

Flere foreldre har en oppfattelse av at skolene tillegger foreldrene «skylden» for fraværet. Noen har levert bekymringsmelding til barnevernet når barnet har høyt fravær.

– Barnevernet må ikke brukes som en trussel overfor foreldre eller som en ansvarsfraskrivelse fra skolens side. I mange tilfeller blir skolefravær sett på som et foreldreproblem, sier Havik.

Internasjonal forskning viser at mange foreldre til skolevegrere sliter. Havik stiller spørsmålet:

– Foreldrene til barn med alvorlig skolevegring er ofte psykisk syke, men var de det før barnet fikk skolevegring?

Mor i alarmberedskap

Hjemme hos Sander ber moren ham om å gå på rommet sitt. Hun sier at han kan spille dataspill.

Han er ikke vond å be. Han smiler og løper opp trappa.

– Jeg vil ikke at han skal høre alt. Han blir lei seg, selv om dette er noe vi snakker mye om hjemme, sier hun.

Hun forteller om en vond høst. Etter noen vanskelige måneder våren i fjerde klasse klarte ikke Sander skolen mer. Høsten i femte klasse begynte han å kaste opp.

– Han fikk vondt i magen og kasta opp. Flere ganger om dagen, sier moren.

Legene har ennå ikke funnet noen fysisk årsak til plagene.

– Det var kanskje lettere for dem å forstå alvorret. Jeg vet ikke. Men nå ser de i alle fall de fysiske begrensningene hans. Han kaster opp når det er for mye, når han er for sliten. Nå spør de han om hvordan han har det, om han klarer og orker. I stedet for å kreve at han skal, forklarer hun.

Nå går Sander på skolen hver dag. Halve dager, med et mål om være der like mye som de andre etter hvert.

– Nå har han en assistent hele dagen og en time med spesialpedagog hver dag. Hadde han fått det fra starten av, ville nok fraværet vært mindre, sier moren.

For fraværet har satt sine spor. Sander er flink faglig, men han har gått glipp av mye undervisning. Fraværet har også preget familien. Moren jobber ikke og føler fortsatt ikke at hun kan det.

– Jeg er i alarmberedskap. Det må jeg være. Det siste året har han enten vært hjemme eller kommet hjem fra skolen.

For henne har skoleproblemene alltid vært fysiske, forbundet med diagnosen, mens det for omverdenen ble sett på som problemer med læring eller adferd.

– Jeg tror mye er gjort om skolene kunne tatt hensyn til helsa. Ikke bare se på pedagogikken og behandle alt som lærevansker, sier hun.

Forskeren frykter prestasjonsfokus

Forsker Trude Havik mener det er mye skolene kan gjøre for å få barna tilbake på skolen. Det er også noe de ikke bør gjøre.

– Vi må være oppmerksomme når alt på skolen dreies inn mot fag, prestasjoner, presentasjoner og eksponering. Vi må ikke få faglærere som ikke kan pedagogikk. Det vil svekke lærernes kompetanse i møtet med barn som vegrer seg mot skolen, sier hun.

Forskning er entydig når det gjelder betydningen av gode lærere.

– Emosjonell støtte fra læreren er svært viktig, at lærere har gode relasjoner til alle elever, sier Havik.

Hun har enda ett råd til skolene.

– Bruk foreldremøtene til å snakke om tilstede-

Flere foreldre har en oppfattelse av at skolene tillegger foreldrene «skylden» for fraværet.

FOTO SONJA HOLTERMAN

Hjemmebarna

I Norges fem største kommuner er 7031 elever borte fra skolen mer enn en måned i året.

Oslo
3850

Trondheim*
1300

Bærum*
797

Bergen
606

Stavanger
478

Elevene med langtidsfravær utgjør 4,5 prosent av alle elevene i disse kommunene.

Utdannings kartlegging peker mot at 20-30.000 elever i Norge har langtidsfravær.

*For disse kommunene gjelder tallene ett semester (se faktaboks side 13).

Barn som har mye fravær i småskolen, har stor risiko for å falle utenfor.

Trude Havik
forsker

værelse. Forklar hvorfor det er viktig at barnet er på skolen, og mulige konsekvenser for barn med mye fravær, sier Havik.

Barn som er mye og lenge borte fra skolen, kan få vansker med å komme tilbake.

– Det kan gå godt med elever som har høyt skolefravær, men ofte ser vi at det får store, negative konsekvenser. Karakterene blir dårlige, og de kommer ikke inn på den videregående skolen de vil, sier hun, og legger til:

– Men enda mer bekymringsfullt er det at de kan ende opp i ensomhet. Ensomme barn og unge er mer sårbare for psykiske lidelser, noe som igjen gjør det vanskeligere med utdanning og jobb.

For mye fritid er heller ikke bra for barn og unge.

– En del bruker tiden på dataspill. De blir sittende inne, inaktive og ensomme. Andre kommer i kontakt med miljøer med kriminalitet og rus, sier hun.

Havik mener at skolevegring og frafall fra skolen er mer alvorlig jo tidligere det skjer.

– Barn som har mye fravær i småskolen, har stor risiko for å falle utenfor, sier hun.

– **Lærerne har gjort en kjempeinnsats**

– Det har ikke vært mange dager uten at det har vært behov for meg her, sier moren til Sander. Men hun håper det vil endre seg. Hun jobber for å gi

skolen og andre foreldre mer informasjon om PDA. Og hun har kommet i kontakt med andre foreldre.

– Alle sliter med skolen. Ingen, absolutt ingen, av dem jeg har pratet med, har barn uten fravær. Det sliter på oss foreldre, og det sliter på barna, sier hun.

– Jeg tenker at lærerne trenger mer støtte i form av kursing og ekstra ressurser til klassen. Det trenger de for å følge opp hver elev godt nok. Alle lærerne vi har møtt, har gjort en kjempeinnsats. Hadde de ikke gjort det, tror jeg sonnen min kanskje ville falt helt ut av skolen.

GRAFIKK JØRGEN JELSTAD

>

«Jeg var nesten ikke på skolen de siste årene av barneskolen»

Ni år gammel var Max hjemme fra skolen minst to dager i uka. Oftest mer.

– **Det var kjipt å være på skolen.** Men etter hvert ble det jo ganske dumt å være hjemme også, sier Max Jensen.

Han er 18 år og går på 2. trinn i videregående skole. I år har han ikke vært borte fra skolen i det hele tatt. Men sånn har det ikke alltid vært.

«Stor og sterk, og veldig lett å terge»

Utdanning møter Max utenfor en av skolene han gikk på som liten, Grünerløkka skole i Oslo. Det røde teglverksbygget er gammelt og ærverdig. For nøyde elever løper mellom små fotballmål, en elev hviner av fryd på klatrestativet og noen flokker seg rundt læreren som har vakt.

– Den er jo ganske fin utenpå, men jeg hadde det ikke fint der. Det var bare dritt, sier Max.

Max og moren bodde på Grünerløkka nær Oslo sentrum da han var liten. Allerede da var han en stor gutt. Fysisk sterk og veldig aktiv.

– Jeg husker at det var vanskelig allerede i barnehagen. Jeg var vel litt tøff. Jeg var jo ganske stor og sterk, og veldig lett å terge, sier han.

Max kan huske at han enkelte dager ikke hadde lyst til å gå i barnehagen. På skolen ble det enda vanskeligere.

– Helt i begynnelsen var det greit. Alle var jo nye på skolen, og vi lekte sammen. Men etter hvert ble det kjipt, sier Max.

– Jeg har alltid tenkt at jeg skal bli tømrer. Når jeg er ferdig med denne utdannelsen, vil jeg gå videre og bli ingeniør. Og så har jeg lyst til å bli brannmann, sier Max.

Planene er mange. At han skulle sitte her i dag, planlegge fremtidig utdanning og skolegang med stor iver, var det nok ikke mange som trodde da

han var ni år og spiste lunsjen sin hjemme på kjøkkenet.

Max sier at han har glemt mye av de første skoleårene, men noen minner sitter.

– De kalte meg Max Mekker. Det visste de at jeg ikke likte, sier han og ser alvorlig mot skolen.

– Jeg ble alltid valgt sist når det skulle velges lag. Det er egentlig litt rart, for jeg var flink i sport og sånn. Jeg sprang fort, sier han.

– Men mange unger sa at de ikke fikk lov til å være med meg, for jeg var så slem, sier han.

Max ble utredet og fikk ADHD-diagnose. Han var aktiv og hadde problemer med å styre temperamentet.

– Friminuttene var verst. Jeg ville være med de andre, men fikk ikke være med på lekene deres. Det gjorde meg frustrert og sint, sier han og fortsetter:

– Jeg hadde problemer med sinne på den tida. Mange ertet meg for å se hvor sint jeg ble. Noen ganger ble jeg så sint at jeg slo. Da var jo alt min feil. Det var alltid jeg som fikk kjeft.

Viserektors kontor

I første og andre klasse gikk oppmøtet på skolen noenlunde greit. Moren fulgte ham tett og forsøkte å legge til rette. Skolen forsøkte også å hjelpe. Max fikk spesialundervisning, sammen med en voksen.

– Jeg satt alene med en assistent og fikk friminutt mens de andre var inne, sier han.

Max mener det er mye annet skolen kunne gjort for å få ham til å trives.

– Hvis de voksne hadde laget aktiviteter som alle kunne være med på i friminuttene, hadde det ikke blitt så mye mobbing, og jeg hadde hatt det gøy jeg øg, sier han.

Ni år gammel satt Max mye alene på et grupperom. I friminuttene var han også alene. En periode i tredje klasse ordnet skolen det sånn at han bare hadde halve dager. Han ble sendt hjem før langfriminuttet.

– Jeg fikk ikke kontakt med noen. Det var dritkjipt, sier han.

Max kjente seg ikke velkommen på skolen.

– Jeg følte heller at de ville at jeg ikke skulle komme, sier han.

Men han husker én som ville ha han der: viserektoren.

– Han sa at jeg skulle komme på kontoret hans når jeg kom på skolen. Da fikk jeg en sånn liten gulrot. Det likte jeg veldig godt, sier Max og ler.

– Han viste jo i alle fall at han ville at jeg skulle komme på skolen.

Ensomt liv

Etter hvert fikk Max vondt i magen, i hodet og ble sint når han skulle på skolen. Moren fulgte ham, men han løp ofte hjem igjen.

– Jeg gjorde alt for å slippe skolen. Det ble bare kjipt å være der, sier han.

Han ble værende hjemme. Ikke hver dag, men flere ganger i uka.

– Det er jo litt chill; sove lenge og slappe av. Men etter noen dager er det ikke så digg likevel, sier han.

Hjemme i leiligheten var det ingen andre barn. De andre var på skolen. Om ettermiddagen gikk de hjem til hverandre. Max var utenfor.

– Du blir ensom. Du er jo ikke der alle de andre er. På fritiden møtte han en annen gutt.

– Vi gikk og svømte sammen. Det var dritfett, sier han.

Men svømminga et par timer i uka var ikke nok sosialt for en liten gutt. Han lærte heller ikke det han skulle.

– Når du først har vært borte én dag, blir det vanskeligere å komme den neste. Jo mer du er borte, jo vanskeligere blir det, sier han.

Etter hvert hang han ikke med faglig heller.

– Jeg var egentlig flink på skolen. Jeg lærte å lese fort og sånn. Men det ble vanskelig når jeg var så mye borte. Det er det som kanskje odelegger mest for deg; alt du går glipp av, sier han.

Max og moren flyttet fra Oslo til Nesodden i nabofylket Akershus. Der begynte han på en ny skole. Men de dårlige erfaringene og mangelen på undervisning gjorde det vanskelig.

Spesialskole ble veien tilbake

– Jeg begynte på en ny skole i femte klasse, men det ble ikke bedre. Jeg var nesten ikke på skolen de siste årene av barneskolen, sier han.

På ungdomsskolen fikk han tilbud om plass på en spesialskole.

– Der lærte jeg mye praktisk og hadde lærere som visste hvordan de skulle takle sårne som meg. Jeg lærte mye der. Sosialt var det kanskje ikke

Max (18) er aktiv i ADHD-foreningen og snakker mye med andre barn og unge som sliter.

– Jeg har mange kjipe minner fra skolen og barndommen, men nå har jeg skjont at jeg ikke er alene, sier han.

FOTO ERIK M. SUNDT

Ti år gammel var Max mye lei seg. Men sammen med dyr følte han seg trygg.

FOTO PRIVAT

«Jeg tror at alle barn egentlig vil gå på skolen.
Men det kan være så kjipt at de ikke klarer det.»

Max, 18 år

så bra. Mange av elevene der hadde det vanskelig, og miljøet var tøft, forklarer Max.

Men for Max ble det veien tilbake til skolen. Han klarte å fullføre, fikk gode karakterer og kom inn på det utdanningsprogrammet han ønsket på videregående. Nå ser han lyst på framtida. Hva som reddet ham og førte ham tilbake på skolen og inn i normalløpet, er han klar på:

– Jeg har alltid fått støtte fra moren min. Og så har jeg alltid vært sikker på at jeg skulle bli tømrer. En rådgiver på ungdomsskolen sa til meg at dersom jeg skulle bli tømrer, måtte jeg gå på skolen. Så da gikk jeg.

Max er aktiv i ADHD-foreningen og snakker mye med andre barn og unge som sliter.

– Jeg har mange kjipe minner fra skolen og barndommen, men nå har jeg skjont at jeg ikke er alene. Nesten alle ungdommene jeg snakker med, har hatt det drittkjipt på skolen, og veldig mange har droppa ut.

Han har enkle tips til lærere og rektorer.

– Pass på at ingen blir mobba. Gi ros og ikke kjeft.

– Jeg tror at alle barn egentlig vil gå på skolen. Men det kan være så kjipt at de ikke klarer det.

– Skolen jobber med skolevegring

– Det er vanskelig for oss å svare når det gjelder enkeltelever, men vi jobber på system- og individnivå med elever som av ulike årsaker strever med, eller holder på å utvikle skolevegring, sier nåværende rektor ved Grünerløkka skole, Ellen Lühr til Utdanning.

På Grünerløkka skole er det til enhver tid barn med skolevegring.

– Det er elever som opplever skolehverdagen som krevende av ulike årsaker. Skolevegring er en problematikk som vi tar alvorlig. Generelt arbeider vi for at vårt skolemiljø skal være så godt at barn ikke utvikler skolevegring, sier Lühr.

Skolen har også fått et opplegg i friminuttene slik Max ønsket seg.

– Vi har lekeledere ute i alle storefriminutt for å hjelpe elever som strever med å komme inn i lek, forklarer Lühr.

Når enkeltelever har utviklet skolevegring, har skolen et opplegg klart.

– Når vi ikke klarer å forebygge at elever utvikler skolevegring, er det sjelden en enkelt ting som løser problemet, men et tett samarbeid mellom eleven, skolen og foresatte, sier Lühr.

– Tallene gir grunn til bekymring

– Disse elevene vil antakelig slite i overgangen fra ungdomsskolen til videregående, mener forsker Robin Ulriksen.

Robin Ulriksen er forsker 2 ved Nordisk institutt for innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). Han forsker på fravær i videregående skoler i Nord-Norge og mener Utdannings funn om langtidsfravær i grunnskolen gir grunn til bekymring.

– Disse elevene vil antakelig slite i overgangen fra ungdomsskolen til videregående. De vanskene du tar med deg i skoleløpet, er vanskelig å korrigere senere, slik at det kan være ekstremt vanskelig å snu en trend som er etablert tidligere, sier Ulriksen til Utdanning.

Han sier også at et høyt fravær så tidlig som i 4. klasse kan indikere at eleven vil ha et høyt fravær i videregående skole.

– Forskning viser også at skolefravær går i arv. Elever som har foreldre med høyt skolefravær, har høyere sannsynlighet for selv å ha høyt fravær, sier han.

– Forskning viser også påvirkning mellom medelever. Går du på en skole med høyt fravær, kan det, hvis du har noen risikofaktorer for å utvikle høyt fravær, være høyere sannsynlighet for at du selv ikke kommer på skolen, sier han.

22.000 elever på landsbasis

Han sier langtidsfravær i skolen som regel utgjør mellom tre og sju prosent av elevene.

– Norske studier viser også at antall elever med høyt fravær øker utover skoleløpet. Flere studier har vist at antall elever med høyt fravær nesten dobler seg fra barne- til ungdomsskolen, sier han.

Ulriksen sier at man kan generalisere Utdannings funn til å gjelde på landsbasis. Han påpeker at det er store forskjeller i hvordan kommuner og skoler rapporterer inn tall, og hvordan de måler fravær. Legger man snittet på 3,73 prosent langtidsfravær til grunn på landsbasis, vil det si at om lag 22.000 elever hvert år er borte i en måned eller mer fra grunnskolen.

FOTO ALEXLINCH/ISTOCKPHOTO

Han vil ikke fastslå hvorfor fraværet er større i store bykommuner enn i små kommuner. Men ut fra forutsetningene at han ikke har sett på tallene, tror han at noe av forklaringen kan skyldes forskjeller i elevgrunnlag og skolestørrelse.

– I store skoler kan det være vanskeligere å følge opp alle elevene. Det kan også være vanskeligere å få tak i foresatte. På små skoler kjenner kanskje de ansatte foreldrene, og det er lettere å følge opp eleven før de utvikler et høyt fravær, sier Ulriksen.

Utdannings tall kan være dekkende

Vegard Johansen er professor i pedagogikk ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim og har forsket på skolefravær. Han mener det ikke er godt nok grunnlag for å generalisere Utdannings funn til nasjonalt nivå. To ting taler likevel for at Utdannings tall kan være ganske dekkende.

– Det ene er at vi har funnet omtrent samme andel elever med høyt fravær i studier basert på selvrappotering i ungdomsskolen. Det andre er at ved å hente inn data fra Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Bærum, har dere registrert en betydelig andel av den totale elevmassen i Norge, sier Johansen til Utdanning.

Han sier at i studier basert på selvrappotering finner man også en tendens til høyere andel elever med høyt fravær i store kommuner, men ikke så tydelig som i Utdannings tall.

Se til Trondheim

Ulriksen ved NIFU mener Trondheim kommunes innsamling av data om langtidsfravær er et eksempel til etterfølgelse.

«Skolefravær går i arv.»

Robin Ulriksen, forsker

– Burde kommuner pålegges å samle inn data fra skolene om langtidsfravær hos elever?

– Det kan være et viktig tiltak. Ved å identifisere fraværet tidlig, blir det lettere å finne ut hvem som er i risikosonen. Og så må skolene få inn gode rutiner på fraværet, sier Ulriksen.

Han sier også at en bedre kommunal oversikt over problematisk fravær kan gjøre at kommunene og skolene kan bruke spesialpedagogiske ressurser mer effektivt.

– Det er viktig at forhold som er årsak til fraværet tas tak i, ikke bare registreres. Når tidlig fraværidentifisering henger sammen med gode individuelle støttende tiltak, vil en nå langt i fraværforebygging, sier Ulriksen.

– Hva tror du om å ha en fraværregel på ungdomsskolen, slik det er i videregående skole?

– Jeg er ikke fremmed for det. Det er likevel viktig å poengtere at det bør forskes mer på slike endringer. Før fraværregelen ble innført i videregående skole, hadde en ikke i tilstrekkelig grad forsket på konsekvensen ved en slik regelinføring, sier han, og legger til:

– Derfor vet vi heller ikke om den har en positiv effekt på elever med langtidsfravær. Men vi ser at elevene med høyt fravær fra ungdomsskolen har så store kunnskapshull at det gjør det vanskelig å få dem å bestå videregående skole, sier Ulriksen. >

Kommuner uten oversikt

Kristiansand er en av mange kommuner som ikke fører sentral statistikk over antall elever som er lenge borte fra skolen.

– **Vi har ikke kartlagt** fraværet hos elever i kommunen. Det er det den enkelte skole som gjør, sier assisterende oppvekstdirektør Svein Tore Kvernes i sørlandskommunen.

Kvernes sier skolene har detaljerte retningslinjer de skal følge når en elev har mye fravær.

– Vi er ikke sikre på hvor mye ekstra innsikt det gir å samle inn tall på sentralt nivå. Man ville sett forskjeller mellom skolene og utvikling over tid. Men man må ha ordninger som gjør at skolene følger opp den enkelte elev, og mye kan løses ved å jobbe godt ved skolen, sier Kvernes.

Han presiserer at oppvekstavdelingen i kommunen ser alvorlig på fravær.

– *Hva tenker du om et eventuelt krav fra statlig hold om at kommunene skal føre en sentral oversikt over fraværet?*

– Da må det være et velbegrunnet behov for å samle inn disse tallene. Det er allerede i dag mange pålegg fra staten om hva kommunene skal gjøre. Vi tenker at fraværproblemer må løses ved å jobbe godt på skolen og ved å ha et godt nærvær. Alle kommuner jeg kjenner til jobber godt med fraværproblematikk, selv om de ikke fører sentrale oversikter, sier Kvernes.

FOTO SONJA HOLTERMAN

Kunnskapsdepartementet:

Vil ikke be om oversikt over hjemmebarna

– Vi er generelt forsiktige med å innføre ny statlig rapportering på skolene, fordi det stjeler verdifull tid fra lærere og rektorer, sier statssekretær Rikke Høistad Sjøberg (H) til Utdanning.

Departementet har sentrale tall for fravær fra videregående skole, men ikke for barne- og ungdomsskolen. Det er heller ikke noe Kunnskapsdepartementet vil jobbe for å få.

– Forskere har funnet at fravær i barnehage og grunnskole øker risikoen for frafall i videregående. Er det ikke da viktig å få oversikt over omfanget?

– Høyt fravær på ungdomsskolen vil gi kunnskapshull som kan være vanskelig å tette senere. Derfor er det viktigste at skoleeier og rektor hjelper den enkelte eleven som har mye fravær på ungdomsskolen.

– Det er bekymringsfullt når elever er mye borte fra skolen. Både fordi elevene går glipp av viktig undervisning, og fordi det gjerne er et tegn på at noe er galt i eller utenfor skolen, sier Høistad Sjøberg.

Departementet mener skolene må følge opp fraværet.

– Derfor er det viktig at elever med høyt fravær får oppfølging av dem som er nærmest eleven. Det er selvfølgelig også viktig at skoleeiere ser på det samlede fraværet og vurderer om de kan følge opp elevene godt, sier Rikke Høistad Sjøberg.

I Utdannings undersøkelse kom det fram at bare fem av de 148 kommunene som svarte på henvendelsen, hadde kommunale fraværstall for grunnskolen. Dette bekymrer heller ikke departementet.

– Burde kommunene ha en bedre oversikt?

– Norske barn har rett og plikt til å delta i grunnopplæringen. Dersom barn blir borte fra ungdomsskolen, plikter kommunen å følge opp disse elevene. Kommunene må ha den informasjonen de trenger for å følge opp dette på en god måte. Hvordan kommunene jobber med dette, og hvilken informasjon de bruker, kan variere, sier statssekretær Rikke Høistad Sjøberg.

Ti råd til skolene

1) Kontakt foreldre umiddelbart og spør hvorfor eleven ikke kom til skolen.

2) Kartlegg om det har skjedd noen endringer hos eleven.

3) Spør eleven om noe har skjedd og hva skolen kan gjøre for å hjelpe og forstå.

4) Tilrettelegg for eleven, og involver og informer foreldre om tiltak, slik at foreldre lettere kan legge press på barnet sitt om å gå på skolen.

5) Gjør en avtale med eleven om å kunne gå et trygt sted på skolen eller til en avtalt person dersom noe blir vanskelig i løpet av skoledagen.

6) Sikre at eleven har en god relasjon til en spesiell lærer/annen ansatt i skolen.

7) Sikre forutsigbarhet i skolehverdagen og informer eleven om endringer og om nye ting som skal skje.

8) Skole-hjem samarbeidet er sentralt – ikke bare informer, men involver foreldrene.

9) Om problemer vedvarer, kontakt skolefraværsteam, PPT, helsesøster og lag en plan for tilbakeføring til skolen.

10) Planer og avtaler må ikke brytes, f.eks. møte eleven før skolestart, slippe å lese høyt eller svare på spørsmål i klassen.

Kilde: Trude Havik, førsteamanuensis og forsker ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning, Universitetet i Stavanger.

«Den som ler mest, lærer best.»

John Cleese (1939–), britisk komiker

Høyere utdanning

Flertall for filming av muntlig eksamen

ILL.FOTO TIBOR FAZAKAS/FREEIMAGES.COM

Et flertall med Frp, Venstre, Høyre og KrF ber regjeringen se på en ordning som gjør det mulig å ta videoopptak av muntlig eksamen ved høyere utdanningsinstitusjoner. Partiene mener dette kan løse utfordringen knyttet til at muntlig eksamen er en eksamensform det er vanskelig å klage på.

– Det vil gi studentene bedre forutsetning dersom de mener de har grunnlag for å klage på eksamineringen, sier Frps utdanningspolitiske talsperson Åshild Bruun-Gundersen. ©NTB

Medier

Sosiale medier er barn og unges viktigste nyhetskilde

Nesten halvparten av norske barn og ungdommer mellom 9 og 18 år foretrekker sosiale medier som kilde til nyheter.

Det viser den siste barn og medier-undersøkelsen fra Medietilsynet.

– Sosiale medier er viktig for barn og unge når det gjelder sosialisering og underholdning. Men vi ser altså at også når det gjelder nyhetskonsument, er det sosiale medier de unge bruker mest, sier direktør Mari Velsand i Medietilsynet.

Barn og medier-undersøkelsen 2018 viser at rundt 18-årsalder leser cirka 60 prosent nyheter i sosiale medier daglig, mens tilsvarende tall for nettaviser er 40 prosent. Til sammenligning ser cirka 10 prosent av 17-18-åringer nyheter på TV daglig, og 7 prosent leser papiravis daglig.

ILL.FOTO POVOZNIUK/ISTOCKPHOTO

Snapchat og Instagram er de mest brukte sosiale mediene for 9- til 18-åringer, med Facebook på tredje plass. ©NTB

Dikt

Marulken er ein av krabatane du risikerer å få helse på, om fiskesnøret er langt nok.

FOTO D. SHALE/WIKIMEDIA COMMONS

I djupna

Faga i skulen skal bli nye,
vert det sagt.
Skal vi ikkje lenger lære om byar i Belgia
og om svingane på Jordanelva?
Kanskje heller ikkje om transitive verb?
No skal vi lære i djupna,
høyrer vi.
Ikkje veit eg kva dei finn der nede i djupna
Men fisken som kjem derifrå,
har ofte stygge auge.
Det vert vel gagns menneske etter dette òg,
må vi tru.

Torbjørn Ryssevik

Undersøkelse

13.500 studenter har opplevd seksuell trakassering

6 prosent av kvinnelige norske studenter og 3 prosent av mannlige norske studenter har opplevd seksuell trakassering.

28 prosent av trakasseringen kommer fra forelesere eller veiledere, mens 71 prosent er utført av medstudenter, ifølge studentavisa Universitas. Sammen med Norsk studentorganisasjon har Universitas bestilt undersøkelsen, som er utført av byrået Sentio.

Litt over 1000 studenter deltok i spørreundersøkelsen.

Tadsjikistan

Styresmaktene i Tadsjikistan vil ha kontroll over kven av lærarane i landet som skal få reise til utlandet. Bildet er frå ein skule i landet i 2015.

ILL.FOTO MUHAMMAD MUSAEV/WIKIMEDIA COMMONS

Skulefolk og studentar må ha utreiseløyve

Nye reglar gjer det naudsynt for lærarar, skuleleiarar, studentar og forskarar å få løyve frå styresmaktene før dei kan reise ut av landet.

Det melder nettutgåva til Radio Ozori, som er ein del av USA-finansierte Radio Free Europe.

Ifølgje dei nye reglane må den som søkjer, gjere greie for alle detaljane om reisa minst 15 dagar i forvegen. Når dei kjem heim att, må dei sende utdanningsdepartementet ei skriftleg utgreiing om reisa.

Rektoren ved ein høyskule seier til nettavisa at dei nye reglane gjer det vanskeleg å reise på kort varsel.

– Nokre gonger er 15 dagar for lite, og det kan hende at dei som skal gje løyve, ikkje er på jobb, seier rektor Saidso Nyrsatov.

Utdanningsdepartementet i Tadsjikistan er opne om at målet med dei nye reglane er å regulere kven som skal få reise ut av landet. Tilsette som på tidlegare turar er dømde for umoralsk åtferd eller er alvorleg sjuke, skal ikkje få utreiseløyve, går det fram av dokumentet med dei nye reglane.

Menneskerettsorganisasjonar har i ei årrekke kritisert regjeringa i den tidlegare Sovjet-republikken for politisk undertrykking og mangel på reelt demokrati.

USA

Lærar vert hylla for å stoppe væpna elev

Då ein væpna elev byrja å skyte i klasserommet, slo læraren Jason Seaman våpenet ut av handa hans og takla han slik at han gjekk i bakken. Tre skot treffe læraren. I tillegg vart ei av jentene i klassen alvorleg sår. Hendinga skjedde i ein 7.-klasse i byen Noblesville i Indiana 25. mai.

No vert Seaman hylla fordi han greip inn.

– Hadde det ikkje vore for han, ville fleire av oss vorte skadde. Kven veit kva som ville ha skjedd, seier ein av elevane til det lokale kringkastingselskapet WTHR.

Seaman, som har spelt amerikansk fotball på høgt nivå, sa på ein pressekonferanse at han berre gjorde det han måtte.

Gjennom nettsida GoFundMe er det oppretta pengeinnsamling for å dekkje medisinsk behandling både for Jason Seaman, og den skadde jenta, 13 år gamle Ella Whistler.

ANNONSE

Vi ønsker flere medlemmer

● Den Akademiske Lærerstands Understøttelses-selskap (D.A.L.U.S.)

har eksistert siden 1899 og har som formål å yte medlemmene eller deres etterlatte understøttelse ved behov.

Selskapet kan også bidra betydelig til medlemmers gravferd, for tiden kr. 5000.

● **Rett til medlemskap** har enhver rektor, inspektør, lektor, adjunkt eller faglærer i den videregående skoles allmennfaglige studieretning, eller ved pedagogisk høyskole.

● Livslangt medlemskap i D.A.L.U.S. koster kr. 600.

● **Søknad om medlemskap** sendes forretningsfører Clemens Saers, Lillevannsveien 51 D, 0788 Oslo, eller e-post: clemens@saers.com.

Regine Nagelhus

Spesialpedagog og gründer

Utviklet en språk-terapimetode som nå har blitt hennes arbeidsplass.

Kvinnen fra Snåsa utretter lesemirakler

Spesialpedagog Regine Nagelhus lot seg overtale av foreldrene til en elev til å teste en språkterapimetode fra USA. Det ble et vendepunkt for både lærer og elev.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Tore Viem

– **Jeg bodde** noen år i Spania og jobbet som lærer ved en privatskole. Noen av elevene fikk vi ikke til å lære. Da er det fort gjort å lete etter feil på ungen og ikke på metodene en bruker. De aller, aller fleste kan lære å lese, og mange flere lærer seg å lese med denne metoden, sier Nagelhus.

Nagelhus har videreutviklet opplegget. I februar sa hun opp sin faste jobb for å satse fullt ut på iMAL, som står for integrert, multisensorisk, assosiasjonsbasert læring.

Motvillig

Som lærer med spesialpedagogisk utdanning hadde Nagelhus lært mange tradisjonelle metoder og var motvillig til å prøve noe hun ikke hadde kjennskap til.

– På en måte ble jeg tredd nedover hodet et opplegg som foreldrene hadde prøvd på sin sønn. For å få fred gikk jeg med på å prøve metoden, forteller Nagelhus.

Ganske fort ga metoden resultater, og mens hun forberedte oppgavene for hånd, tenkte hun at dette måtte være mulig å programmere, sånn at man kunne bruke metoden digitalt. Flere møter med en audiopedagog som kunne arbeidsmåtene som Regine ble introdusert for i Spania, førte etter hvert til den spede begynnelsen for iMAL for over tre år siden.

Minnespor

Metoden er bygd på å ta i bruk kunnskap om hvordan hjernen lærer. Multisensoriske arbeidsmåter er satt inn i et system som gjør at elever som strever med å huske bokstavene, lærer langt bedre.

– Hjerneforskning viser at det dannes flere minnespor ved å kombinere det å se, høre og gjøre. Men det holder ikke med flere minnespor. De må hele tiden vedlikeholdes ved å brukes, inntil de er blitt automatisert, sier Nagelhus.

De digitale læremidlene sørger for individuelle tilpasninger, vedlikehold og multisensorisk trening på både touch-skjerm og ved bruk av ark som kan printes ut.

Fra masteroppgaven til Marte Bergan Engebretsen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet om metoden:

«Erik ble stadig mer urolig i timene. På våren i 3. klasse ble det bestemt at han skulle utredes for ADHD ved BUP. Heldigvis var det 6 måneders ventetid, for høsten i 4. klasse endret alt seg. Han fikk en spesialpedagog som mistenkte at problemene skyldtes lesevansker, for Erik kunne bare 5–7 bokstaver. Han fikk raskt fremgang da lesemetoden iMAL ble tatt i bruk, og snart falt Erik til ro i timene.»

Ut i verden

På nettsidene er det gratiskurs for lærere som vil

Har du et tips du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Mitt tips».

Metoden er tilpasset nettbrett og videreutvikles stadig. Neste steg er en svensk versjon som gründer Regine Nagelhus håper å lansere til høsten.

benytte seg av metoden. For å bruke læremidlene må skolene kjøpe en årslisens. Kostnaden til årslisens avhenger av skolestørrelse.

– Til nå har jeg også lært opp ti kursholdere som drar rundt og holder foredrag og kurs. Mange vil gjerne lære av noen, i stedet for å sitte foran en skjerm.

– *Har du fått noen kritiske tilbakemeldinger?*

– De aller fleste er veldig fornøyde. De få negative tilbakemeldingene jeg har fått, er at det kan være kjedelig og repeterende for de flinke leserne. Dette opplegget legger mest vekt på de svake elevene, så det kan jeg skjønne, sier gründeren, som er i gang med å lage versjon tre av metoden.

Hun har fått støtte fra Innovasjon Norge til å utvikle programvaren. 430 skoler i Norge har kjøpt årslisens. Nå har hun også fått henvendelser fra Sverige.

– Ja, vi jobber med en avklaring mot det svenske

markedet og regner med at vi vil lansere en svensk utgave til høsten.

– *Blir det internasjonal satsing etter det?*

– Det er noe vi drodler med, men tiden får vise.

– *Så du skal gjøre Snåsa internasjonalt kjent?*

Kvinnen i andre enden av telefonlinjen ler godt.

– I e jo stolt av heimbygda mi så det vil i gjerne at du tar med at i e fra Snåsa.

Det var lærer hun skulle være, men nå har hun litt motvillig blitt gründer.

– Ja det ble for mye å gjøre ved siden av jobb, så nå satser jeg for fullt på dette, forteller Regine Nagelhus.

Målbar forskjell

Det er skrevet to masteroppgaver og en bacheloroppgave om iMAL. Lærer Marte Bergan Engebretsen skrev om iMAL i sin masteroppgave.

Hun fulgte to 1.-klasser ved to ulike skoler

som benyttet ulike metoder, der den ene klassen brukte iMAL. Rett etter skolestart viste kartlegging at eleven hadde like stor kunnskap om bokstaver. En ny kartlegging i desember viste at de som ble undervist med iMAL, gjenkjente flere bokstavlyder og kunne lese små og store bokstaver bedre enn den andre klassen.

En ny kartlegging i mai viste en signifikant forskjell. Elevene som hadde benyttet iMAL, var flinkere til å lese ord med små bokstaver. De var flinkere til å lese ord med store bokstaver, men der var ikke forskjellen signifikant. De to svakeste iMAL-elevene kunne 17 små bokstaver, og de fleste kunne mer enn 20. I den andre gruppen var det derimot 7 elever som gjenkjente færre enn 17 bokstaver etter ett år med leseopplæring, og to elever hadde bare lært to bokstaver.

Stemte i med **stillhet**

Da musikk lærer Elin Måge mistet stemmen, ble elevene mer lydhøre enn på lenge.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Elin Måge (47) er kontaktlærer på 10. trinn ved Bjørngård skole i Bærum kommune i Akershus. Hun hadde vært syk noen dager og var ivrig etter å komme tilbake til skolen og elevene sine, men det var en liten hake.

– Stemmen hadde røket. Jeg kunne ikke hviske engang. Jeg hadde i tillegg studenter som skulle følge meg. Jeg måtte finne en løsning, forteller Måge til Utdanning.

Hun tastet opplegget inn og viste innledningen av timen på skjerm: «Jeg har ikke stemme i dag. I dag snakker jeg med iPaden. Vi starter med å spille A-grep (...)»

– Elevene ble så lydhøre. De ble veldig gode til å lytte til hva andre sa og hjalp hverandre.

– *Stilte de spørsmål?*

– Det var lite spørsmål, den timen og hele uka. Jeg var stemmeløs en hel uke, men det er utrolig hvor mye en får fortalt med fingerspråk, fakter og elektroniske hjelpemidler.

– *Ble det sang i den musikk-timen?*

– Nei, det ble det ikke, sier Elin Måge, og fortsetter:

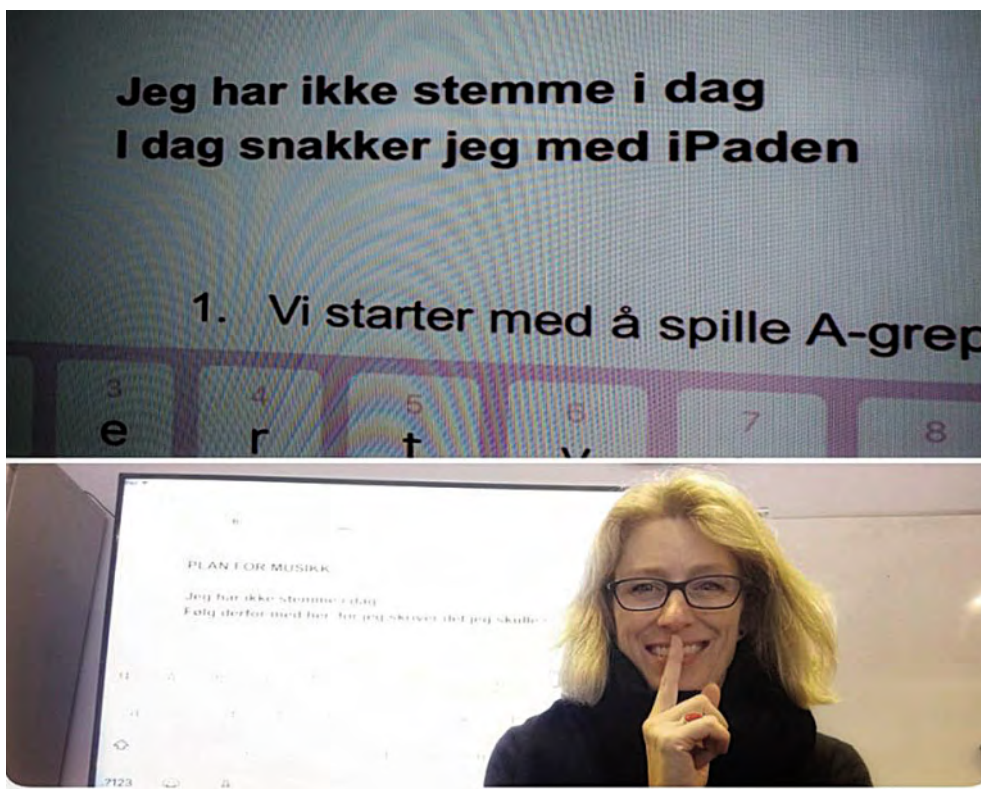
– Det var det jeg savnet mest den uka: å synge.

– *Ble studentene dine imponert?*

– Kanskje. Jeg skulle egentlig ha veiledning med dem etter timen. Det måtte vi utsette.

I løpet av en arbeidsdag må en lærer løse mange oppgaver. Her har en streng røket på Elin Måges gitar. Hun har laget et eget vurderingsopplegg for gitarspilling også, i tillegg til alt det andre hun finner på. FOTO PRIVAT

Elin Måge klarte ikke å hviske engang, men musikk-timen skulle hun gjennomføre. FOTO PRIVAT

Egne videoer

Måge når også ut med undervisningen sin gjennom egne videoer hun har laget til elevene sine.

– I alt har jeg laget 29 stykker. Det er så morsomt, jeg synes det bare blir mer gøy for hver video jeg lager. Det er en hobby jeg prøver å utvikle videre. Jeg laget to i påsken.

– *Hva handlet videoene om?*

– En video om hvordan en skal skrive replikker og en video om kommaregler. Jeg håper jeg når litt lenger inn ved å benytte meg av disse videoene. Elevene kan også stoppe, starte og spole i videoene.

Blogger

Videoene ligger ute og er tilgjengelige for andre. Måge deler sine undervisningsopplegg på bloggen sin på Facebook. Der heter hun Elin Måge Bjørnsgårdslærer.

– Å dele erfaringer og tips med andre er fint. Jeg får også mange tips tilbake om hva andre gjør. Da kommer jeg på nye ting.

– *Hva gir flest tilbakemeldinger?*

– Jeg laget et skjema for hvordan man kan vurdere i norsk muntlig. 8000 var innom, og mange syntes det var nyttig.

– *Hvorfor er skjemaet så etterspurt?*

– Skjemaet er utarbeidet for å gi bedre tilbakemeldinger til elevene mine. Det inneholder hva man må kunne for å oppnå de enkelte karakterene, med søkelys på at det er bra at man har de ferdighetene man har. En som får en treer, kan en god del. I skjemaet blir elever gjort oppmerksom på hvordan de kan løfte seg videre.

– *Får elevene disse skjemaene?*

– Ja, vi går igjennom dem sammen. Skjemaene er utarbeidet med tanke på å gi positiv forsterkning. De skal gi rom for samtaler, undring og refleksjoner, ikke bare faktakunnskap og muntlige ferdigheter. Jeg har benyttet meg av dem i forkant av muntlig eksamen og ga også ett til sensor. Jeg er godt fornøyd med elevenes prestasjoner, sier kontaktlærer Måge.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Farvel til folkeskulen

Juni 1953: Det er skuleavslutning på Ila skole i Trondheim. Avgangselevane kan seie farvel til sju år på folkeskulen og får vitnemål med karakterar. På biletet får dessutan Mårten Vikan premie frå Trondheim edruskapsnemnd for beste skulestil om alkoholspørsmålet. Det er overlærer Reidar Moksnes som står for utdelinga. Medeleven Kristin Setsås fekk òg premie for sin stil om temaet.

FOTO SCHRØDER/SVERRESBORG TRØNDELAG FOLKEMUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Uro i klassen kan gi lærere **avmaktsfølelse**

Alle lærere opplever uro i klasserommet. Men noen læringsmiljøer er mer utsatt. Etter at lektor Simon Malkenes beskrev en urolig skoletime på Ulsrud videregående skole i Oslo, tok debatten av.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Finn Graff

Lektor Simon Malkenes har denne våren stått i sentrum for en skoledebatt som har nådd langt ut over Oslo-skolenes og lærernes egne rekker.

– Hva lærere og ledelse skal gjøre med uro i klasserommet, har fått for lite oppmerksomhet, sier universitetslektor Magnar Ødegård ved Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo til nettstedet Utdanningsforskning.

Han disputerte nylig til doktorgrad om temaet «Uro i skolen». Doktoravhandlingen er del av et større forskningsprosjekt om uro i skolen, ledet av professor Liv Duesund ved Universitetet i Oslo.

– Elever rapporterer om at uro i skolen er et utbredt problem og at lærere strever med å håndtere det. Likevel er det oppsiktsvekkende lite forskning om uro i norske klasserom. Temaet blir i liten grad nevnt i politiske dokumenter. Likevel står det at alle elever i norsk skole har rett til et fysisk og psykososialt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring, sier Ødegård.

Elevene som var med i undersøkelsen, var mellom 15 og 17 år. 544 elever i Norge og 609 elever i

USA har svart på spørsmål om uro i skolen. Ødegård fant at 58 prosent av de norske elevene og 66 prosent av de amerikanske elevene hadde blitt forstyrret i klasserommet den siste uken.

Thom Jambak har selv kjent på avmaktsfølelsen

– Jeg kjenner meg godt igjen i hvordan Simon Malkenes beskriver avmaktsfølelsen man kan ha i klasserommet. Den følelsen av utilstrekkelighet er en av grunnene til at jeg ble tillitsvalgt. Som lærer måtte jeg takle utagerende elever. Jeg har blitt utsatt for vold og fått private eiendeler ødelagt. Jeg har etter beste evne forsøkt å få til undervisning i et klasserom der et fåtall av dem som møtte opp, var interesserte eller hadde faglige forutsetninger til å følge undervisningen på videregående nivå, sier Thom Jambak, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

– Men det viktigste er ikke min opplevelse, men elevenes. Hvordan er det å være elev i en klasse der man er redd for å gjøre seg bemerket av frykt for å bli mobbet av medelever eller i verste fall utsatt for vold? Situasjonen kan virke håpløs for elever som er interesserte i å lære.

– Hva skjer når god klasseledelse ikke er tilstrekkelig?

– Når du som profesjonell lærer mener du har prøvd det meste, men elevene fortsatt motarbeider undervisningen, har du få andre muligheter enn å gi anmerkning. Så skulle man tro at ledelsen støtter deg. Sann er det ikke. Da får du høre at du er en dårlig lærer eller at du har feil elevsyn. Ledelsens mål er nemlig å få alle indikatorer i elevundersøkelsen over på grønt, så dette kan rapporteres videre til administrasjonen, sier Thom Jambak.

– **Følelsen av** utilstrekkelighet er en av grunnene til at jeg ble tillitsvalgt, sier Thom Jambak.

FOTO MARIANNE RUUD

Tegneren Finn Graff ble nylig spurt av Dagbladet om det er noe han blir irritert av. Han svarte: «Saken med læreren Simon Malkenes. Først har elevene bråkt, og når læreren forteller hvor utfordrende det kan være, går de faen meg og lager kvalm med et leserinnlegg. Det er som vitsen der du driter på dørmatta til noen og ringer på for å spørre om papir. Så har rektoren fått kred for å gi læreren refs. Det er da åpenbart at det er Malkenes som bør føle seg krenket og rektoren som bør få refs! Den saken skulle jeg ønske jeg hadde fått tegnet.»

< Utdanning engasjerte derfor Finn Graff til å lage den tegningen.

>

Inga Marte Thorkildsen.

FOTO BO MATHISEN

Thorkildsen:

– Ledere er for lojale oppover

Utdanning har spurt byråd Inga Marte Thorkildsen (SV) om hva «Malkenes-saken» har ført til.

– Vi følger blant annet opp initiativet fra Aina Skjefstad Andersen, leder i Utdanningsforbundet Oslo, som foreslo å lage et arbeidsseminar for å utmeisle noen prinsipper, eventuelt utforme en avtale. Hvilket av alternativene vi skal velge, har vi ikke landet på ennå. Jeg merket meg også at Lillesand og Vågå ble nevnt som eksempler på kommuner med en god åpenhetskultur. Dette vil jeg finne mer ut av og så bringe en sak inn for byrådet.

– Problemer med yringskulturen gjelder ikke bare på utdanningsfeltet og heller ikke bare i Oslo. Hva tror du er bakgrunnen for det?

– De diskusjonene vi nå har fått om Oslo-skolen, har vi i hele offentlig sektor. Mange har tatt opp hvor viktig det er blitt alltid å vise seg fra smørsida og dermed ikke ta reelle diskusjoner om problemer. Vi har også sett eksempler på lang avstand til ledelsen, og ledere som i altfor stor grad har sin lojalitet oppover. Da mister vi en verdifull dimensjon som handler om samarbeid og utvikling nedenfra. Det er alvorlig for samfunnet.

– På høringen i Oslo kommune gikk Skolelederforbundet hardt ut mot deg og spurte om du har tillit til rektorene. Du har også fått spørsmål om du har tillit til utdanningsdirektør Astrid Søgne. Samtidig støtter lærerorganisasjonene utviklingen av tillitsbasert ledelse. Hvordan skal du håndtere det?

– Dette er en debatt med mange ulike sider og nyanser. Derfor håper jeg at debatten ikke blir for polarisert. Det er ikke sånn at enten er du med oss eller så er du mot oss. Vi er interessert i å lytte til og ha en dialog med alle parter og alle organisasjoner. Og jeg er ikke redd for debatt, sier hun.

Astrid Søgne vil følge opp politiske endringer

Ressursfordelingsmodellen for videregående skole er utredet av rådgivningsselskapet Deloitte og har vært på høring.

Astrid Søgne.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

– Utdanningsetaten går nå gjennom høringssvarene og gjør videre utredninger, slik byrådsavdelingen har bedt om. Dette vil munne ut i et forslag til byrådsavdelingen, sier Astrid Søgne, direktør for Utdanningsetaten i Oslo.

– Byråden setter ned et utvalg som skal foreslå endringer i inntakssystemet i videregående skole.

– Hvordan skal UDE følge opp dette arbeidet?

– Hvilken rolle Utdanningsetaten skal ha i utredningen, er ikke klarlagt. Generelt er det slik at når et utvalg har gjort en utredning, bruker byrådet dette som kunnskapsgrunnlag, og de avgjør om de vil foreslå endringer i dagens system. Utdanningsetaten følger opp vedtatte endringer.

– Politiets rapport om økende grad av uro, vold og gjengkriminalitet på noen skoler i Oslo førte høsten 2017 til et hastemøte. Åtte videregående skoler fikk ekstra midler til blant annet å lage såkalte utviklingsløyper. Hvordan følges dette arbeidet opp?

– Målet er at elevene ved disse skolene skal fullføre og bestå videregående skole. De åtte videregående skolene er godt i gang med arbeidet. Det er gjennomført ståtedsanalyser, og skolene har identifisert hvilke utfordringer de vil arbeide med og hvilke tiltak de vil prioritere, som kan gi god skoleutvikling. Flere av skolene har utarbeidet tre månedersplaner som de er i gang med å følge, og de er i ferd med å utarbeide fireårsplaner med mer langsiktige tiltak. Skolene følges opp av områdelederen for videregående skoler og en prosjektleder fra Utdanningsetaten, sier Søgne.

– Hva er de viktigste tiltakene for å bedre yringskulturen i Osloskolen?

– Utdanningsetaten utarbeider, sammen med organisasjonene, et refleksjonsopplegg med konkrete caser, til dialog om temaet på skolene. Alle skoler skal sette av noe tid på en av planleggingsdagene før skolestart til temaet. Temaet yringskultur skal også innlemmes i lederopplæringsprogram, i medarbeidersamtaler og i introduksjonsprogrammet for nyansatte, sier Astrid Søgne.

Simon Malkenes ble hedret med Fritt Ords honnørpris.

FOTO MARIANNE RUUD

Malkenes-saken

Utgangspunktet for Malkenes-saken er to debatter i Dagsnytt Atten i NRK om uro i klassen.

Etter at Malkenes beskrev en urolig klassesituasjon i NRK, valgte klassen hans å ytre seg i Aftenposten. Elevene skrev at de følte seg tråkket på.

Skoleledelsen ved Ulsrud satte da i gang forundersøkelser til personalsak på bakgrunn av opplæringslovens paragraf 9a-5, og Malkenes fikk reprimande.

Da gikk debatten over til å handle om hvorvidt den skjerpede aktivitetsplikten i «mobbeparagrafen», og elevenes subjektive følelse av å bli krenket, kan komme i konflikt med læreres rett og plikt til å varsle fra om et skolemiljø de mener går ut over sårbare elever.

Debatten har også dreid seg om forholdet mellom grunnlovens paragraf 100, yringsfrihetsparagrafen og elevers rett til personvern, som ble grunnlovsfestet i 2014.

Skolefrukt til elevene – flere muligheter!

Det er nå tilbud om Skolefrukt til alle norske grunnskoler subsidiert av staten. Det kan enten være foreldrebetalt ordning eller at skolen oppretter felles bestilling som blir betalt av kommunen, skolen, FAU eller andre.

Selv om det er abonnementsordning som tilbys til grunnskoler nå, så er det fullt mulig å ha gratis frukt til alle elevene på skolen. Staten subsidierer Skolefrukt med kr, 1,50. Pris til skole, foresatte eller andre blir kroner 3,20 (inkl. mva) per frukt/grønnsak for skoleåret 2018/2019 (fra august 2018)

Dersom budsjettene ikke strekker til for frukt hver dag kan en for eksempel ha frukt/grønnsaker to til fire dager per uke. Skolen oppretter da et felles abonnement gjennom Skolefrukt.no som består av en fast bestilling på antall frukt/grønnsaker som skolen skal ha per dag, og skolen får faktura direkte fra lokal skolefruktleverandør basert på levert vare etter hver måned. Skolen kan justere antall dager per uke og/eller den faste bestillingen gjennom hele semesteret, og kan også gjøre midlertidige endringer dersom for eksempel mange av elevene på skolen skal på dagstur.

For mer informasjon. Se www.skolefrukt.no, ta kontakt med oss på support@skolefrukt.no eller ring vårt kundesenter på telefon: 815 20 123.

Eksempler på kostnad per skoleår:

Årlig kostnad for Skolefrukt med levering over 38 uker . Pris kr. 3,20 inkl. mva og frakt til skolen Beregnet med ulike elevtall og at bestilling er 90 % av elevmassen.					
Elever på skolen	60	100	200	300	400
Bestilling Skolefrukt (90 %)	54	90	180	270	360
2 ganger per uke	13 133	21 888	43 776	65 664	87 552
3 ganger per uke	19 669	32 832	65 664	98 496	131 328
4 ganger per uke	26 266	43 776	87 552	131 328	175 104
5 ganger per uke	32 832	54 720	109 440	164 160	218 880

Slutter

på grunn av dårlig bemanning

31. mai vedtok Stortinget ny bemanningsnorm for barnehagene. Samme dag tok Laila-Brith Josefsen imot Utdanning i Nabbetorp barnehage for å fortelle hvorfor hun ikke vil være barnehagestyrer lenger.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Hun har alt skrevet hvorfor nok er nok i oppsigelsen til Fredrikstad kommune: Da hun begynte som barnehagelærer i Fredrikstad i 1980, var åpningstiden 9 timer, arbeidsuka 40 timer, barna 16 per avdeling, og kjøkkenassistent og merkantilt ansatt i barnehagene.

– Nå har vi ti timer åpent, arbeidsuka er 37,5 timer, barnegruppene er større. Vi har ingen kjøkkenassistent, og det vesle vi har igjen av merkantil støtte, befinner seg på rådhuset, sier hun, og fortsetter:

– Det betyr at flere barn må dele på færre ansatte. Helse-, miljø- og sikkerhetsgruppa i barnehagen har telt: I to uker var tidligvakta på småbarnsavdelinga aleine med mellom 2 og 5 barn, og seinvakta med mellom 2 og 10 barn. På storavdeling var tallet 6 og 12 barn om morgenen og 2 og 11 om ettermiddagen. Dette har vi sendt til oppvekstutvalget i kommunen, med støtte fra samarbeidsutvalget i barnehagen, sier hun.

Et krevende puslespill

Tre på avdelinga er det i utgangspunktet i fem timer, altså halve dagen. Men i disse fem timene skal personalet ha alle møter. Tre på avdeling er det derfor bare i maksimalt tre til fire timer hver dag. Ofte er det bare én time med tre til stede, ifølge denne tellinga.

– *Må dere ha alle disse møtene?*

– Ja! Vi må ha møter med andre instanser, som pedagogisk-psykologisk tjeneste eller barnevern. Vi må ha møter for felles refleksjon over arbeidet, om helse, miljø og sikkerhet og mange, mange flere møter.

– *Vil den nye bemanningsnormen, som sier tre små eller seks store barn på hver ansatt som arbeider på avdeling, gjøre det bedre?*

– Fredrikstad kommune har i dag flere barn enn normen. Den nye normen vil gjøre det bedre enn i dag. Men vi tar ikke igjen det vi har mista av voksentetthet rundt barna bare med ny norm, svarer Josefsen, og fortsetter:

– Normen endrer dessuten lite for styrerne. Jeg bruker svært mye tid på slikt jeg ikke kan, særlig økonomi og data. Det blir mindre og mindre tid til å følge opp barn, ansatte og foreldre og å utvikle barnehagen. Slagordet i kommunen er at virksomhetslederne skal jobbe med folk, fag og penger. Men jeg jobber altfor mye med penger. Jeg mangler tid til fag, folk og barnehagekvalitet. Barnehageutvikling er fritidssyssele, sier hun.

Josefsen var ferdig utdanna i 1975. I 15 år, fra 1989 til 2004, var hun heltids tillitsvalgt i Norsk Lærerlag og seinere Utdanningsforbundet. I deler av den tida var hun den barnehagelæreren i landet med tettest formell kontakt til sentrale politikere. I

2004 var hun tilbake i barnehagen og i Fredrikstad.

– Leiken er aller viktigst

– *Du har altså vært svært sentral i debatten om den politikken du nå protesterer mot. Lyktes ikke fagforeninga?*

– Vi lyktes i å få rett til barnehageplass, ny rammeplan som understreker leikens sentrale plass, og å få anerkjent barnehagen som en del av utdanningssystemet. Men vi lyktes ikke med å få fram hvor viktig hverdagen i barnehagen er for innholdet. Som styrer har jeg flere ganger fått innlede for oppvekstutvalget om barnehagekvalitet. Da har politikerne spurt om mye, men aldri om hverdagen.

– *Er det der problemet ligger? Barnehagehverdagen er endra fordi kravet om formell læring i barnehagen er sterkere etter at barnehagen ble en del av utdanningssystemet?*

– Nei. Det er i så fall misforstått. Utdanning i

– **Vi tar** ikke igjen det vi har mista av voksentetthet rundt barna bare med en ny norm, sier Laila-Brith Josefsen.

barnehagen er å utvikle fysisk og sosial kompetanse. Å anerkjenne dette som utdanning er anerkjennning av betydningen disse ferdighetene har i det videre livet. Utdanning i barnehagen er ikke å forsere skolens faglige læring, svarer hun.

– Leik er den viktigste aktiviteten i barnehagen. Når barna sier at de bare har leikt, så har de lært mye. De har lært å ta hensyn og vente på tur, de har lært om respekt og inkludering, og de har utfordra seg fysisk. Vi ansatte kan hjelpe fram leiken, men vi kan ikke konstruere leikesituasjoner for at barna skal lære konkrete ting, sier hun.

– I Nabbetorp barnehage har vi ikke tid til mange store voksenstyrte prosjekter. I stedet prioriterer vi å være med barna. Og det er barna og personalet jeg vil savne mest når jeg slutter, sier Josefsen.

– Jeg vil savne alle de små menneskene som viser at de ser meg og vil være sammen med meg

og vil meg vel. Det kan ikke finnes andre jobber der en blir tatt vare på slik.

– Jeg går ett år før jeg hadde planlagt. Men jeg orker ikke å lære meg flere nye datasystemer. 1. august er det slutt, avslutter Laila-Brith Josefsen.

– Dårlig bemanning hemmer foreldresamarbeid

– Det er ikke nok ansatte på jobb når vi henter og bringer barna til at de kan snakke med oss foreldre, sier Hans Christian Horgen, leder for samarbeidsutvalget i Nabbetorp barnehage.

I Nabbetorp barnehage er regelen at ingen ansatt

forlater barnegruppa for å snakke med foreldre, dersom det betyr at det ikke er ansatte til stede hos barna.

– De fleste leverer jo mellom sju og ni og henter mellom tre og fem. I den tida er det oftest bare én ansatt på avdelinga, sier han.

Det gjør det vanskelig å få fortalt alt foreldra gjerne vil at de ansatte skal vite om akkurat deres barn den dagen, og å få melding om hvordan dagen har vært for barnet, ifølge Horgen.

– Vi er enige i at når bemanningen er som den er, er det rett å prioritere barn foran foreldre. Men savnet av disse viktige samtalene er stort. Jeg støtter styrer Laila-Brith Josefsens oppfatning om at bemanninga i barnehagen er for lav, sier Hans Christian Horgen.

– Staten må betale for bedre bemanning

– Vi ønsker bedre bemanning i barnehagene velkommen, men er opptatt av at slike statlige reformer må fullfinansieres fra statens side, sier Siri Martinsen, leder i Fredrikstad Arbeiderparti.

Hun leder oppvekstutvalget i Fredrikstad kommune.

Da Utdanning ber om en kommentar til at en svært erfaren barnehagestyrer sier opp i protest, svarer hun: – Vi konstaterer høy skår på foreldreundersøkelser av tilfredshet med barnehagene.

– *Har dere da sett på grunnlaget foreldra har vurdert ut fra, som hva ansatte velger i et dilemma mellom å prioritere barn eller foreldre?*

– Slike prioriteringer er styrers oppgave. Vi driver med mål- og rammestyring. Men jeg er opptatt av at når vi sier «tidlig innsats», må vi ikke automatisk tenke de første skoleåra. Tidlig innsats må starte i barnehagen, og gjerne før det også, sier Siri Martinsen.

«Det blir mindre og mindre tid til å følge opp barn, ansatte og foreldre og å utvikle barnehagen.»

Laila-Brith Josefsen, avtroppende barnehagestyrer

Presset øker mot **tyrkiske** lærere

Rundt 30.000 lærere har fått sparken etter kuppforsøket i 2016. Den tidligere generalsekretæren i den største lærerorganisasjonen har flyktet. Lærerne er utsatt i unntakstilstandens Tyrkia.

TEKST Lisbet Jære
FOTO Ola Gamst Sæter

Den 29. oktober 2016 fikk Ferit Doğan Şur sparken som kroppsøvlingslærer på en grunnskole i Kars, nær grensen til Armenia. Han har flyttet til Istanbul hvor han leter etter jobb, men situasjonen er vanskelig fordi han er svartelistet som lærer.

– Jeg ble sparket fordi jeg var aktiv i fagforeningen. På den skolen jeg jobbet, sto vi sterkt. Regjeringen gjør hva den vil mot dem som tenker annerledes, sier Şur.

Han har stukket innom fagforeningen Eğitim Sens lokaler i Istanbul for en kopp te og en prat med kollegaer.

Eğitim Sen er den eneste fagforeningen for utdanningspersonell i Tyrkia som er godkjent av European Trade Union Committee for Education (ETUCE). ETUCE representerer 132 lærerorganisasjoner i 48 land.

Svartelistet som lærer

Ansiktet hans er dradd og alvorlig. Han røyker den ene sigaretten etter den andre.

– Jeg kan verken jobbe som lærer eller få andre jobber i offentlig sektor. I tillegg har jeg mistet retten til offentlige velferdstjenester, sier Ferit Doğan Şur.

Han er ikke den eneste som har havnet i denne situasjonen. Etter kuppforsøket mot president Recep Tayyip Erdoğan 15. juli 2016 har landet vært i unntakstilstand. 150.000 ansatte i offentlig sektor er blitt sparket fordi de er mistenkt for å stå i forbindelse med kuppmakerne. 30.000 av disse er lærere, ifølge Los Angeles Times.

Tidligere generalsekretær i Eğitim Sen, Sakine

Yilmaz, flyktet ut av landet gjemt i en lastebil i slutten av 2016 fordi hun fryktet å bli arrestert for sitt engasjement. Nå lever hun i eksil i Tyskland, ifølge Education International (EI).

Men omstendighetene rundt hvem som står bak kuppet, er uklare. President Erdoğan og partiet Rettferdighets- og utviklingspartiet (AKP) legger skylden på Fetullah Gülen, som lever i eksil i USA og leder en bevegelse som blant annet jobber for utdanning og moderat islam. Gülen krever en internasjonal etterforskning og nekter å ha noe med kuppet å gjøre, mens Erdoğan skal ha kalt kuppet «en gave fra Gud», ifølge Stockholm Center for Freedom.

Advokaten Veysel Ok, som spesialiserte seg på ytringsfrihet, mener rettsstaten Tyrkia ble oppløst etter kuppforsøket.

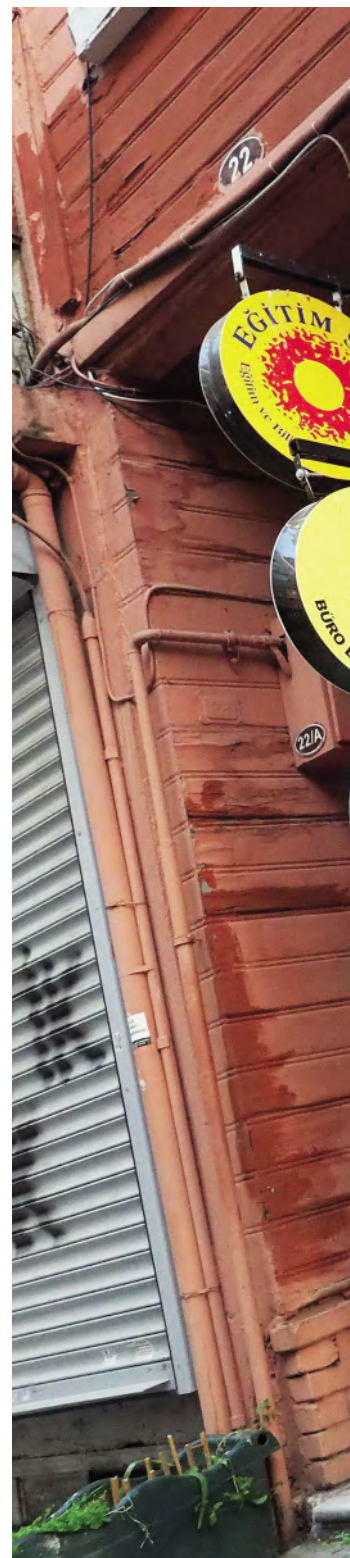
– Mer enn 3000 dommere og aktører ble arrestert etter kuppet. De er erstattet med personell som er tro mot Erdoğan. Vi lever under unntakstilstand der normal lovgivning er satt til side, og landet styres etter dekreter, sier advokaten.

Veysel Ok har forsvart flere journalister, blant dem den tyrkisk-tyske journalisten Deniz Yücel, som jobber for den tyske avisen Die Welt. Yücel ble løslatt i januar etter ett år i fengsel.

Fallende medlemstall

Den oppsagte kroppsøvlingslæreren Ferit Doğan Şur ble rammet av dekret 675, som gjelder «personer som identifiseres om tilknyttet terroristorganisasjoner eller grupper involvert i aktiviteter mot landets nasjonale sikkerhet, eller de som er i

– **Vår prioritering** i dag er å hjelpe våre medlemmer som er blitt oppsagt, sier Kazım Yılancın (sittende på bord) som leder Eğitim Sens avdeling på den asiatiske siden av Istanbul. Her sammen med to oppsagte lærere, Ferit Doğan Şur og Mazlum Çetinkaya (f.h.), og engelsklærer og tillitsvalgt Müjde Şanlı (t.v.)

kontakt med terrororganisasjoner eller grupper». Under en slik vid bestemmelse fikk mange av Erdoğans kritikere plass. Hele 10.000 ansatte fikk sparken den 29. oktober 2016, ifølge Education International.

Kazım Yılancın, leder av Eğitim Sen på Istanbul's asiatiske side, gjør det han kan for å skape et hyggelig miljø i fagforeningens lokaler. Han arrangerer kurs, filmfremvisninger og har en kafé. Medlemstallet har imidlertid gått ned fra 120.000 til 90.000 medlemmer på to år.

– Vi ser at svært mange av lærerne som har fått sparken, kommer fra øst i Tyrkia, hvor det bor mange kurdere. Det er ikke noe nytt at kurderne er de som rammer hardest, sier Yılancın.

Mellom 1987 og 2002 var det unntakstilstand i flere av de kurdisk-dominerte områdene i øst.

Akademikere og lærere spesielt utsatt

Eğitim Sen har også medlemmer fra barnehage-sektor og høyere utdanning. Akademikerne er en annen gruppe som har fått merke at Erdogan

strammer grepet om kritikerne. I løpet av det første året etter unntakstilstanden ble 5600 akademikere ansatt ved universiteter sparket, ifølge DISK, Sammenslutningen av progressive fagforeninger.

Gruppen «Akademikere for fred» har fått internasjonal oppmerksomhet. De er 2200 akademikere som er beskyldt for forræderi og risikerer fengselsstraff på grunn av at de i januar 2016 signerte et opprop for fred der de ba tyrkiske militære stanse krigføringen mot kurderne.

ETUCE har ved flere anledninger oppfordret til >

– Det har alltid vært uforutsigbart å jobbe som lærer i Tyrkia. I løpet av de to siste årene er det blitt langt verre, sier tillitsvalgt Müjde Şanlı (nr. 2 fra h). Eğitim Sen har mistet 30.000 medlemmer på to år. Mange er redde for å organisere seg etter unntakstilstanden.

Her feirer medlemmer i fagforeningene Eğitim Sen og Kesk, konføderasjonen av offentlige ansatte, 1. mai i Istanbul.

solidaritet med Tyrkia fra andre fagforeninger. De forsøker også å få EU til å legge press på de tyrkiske makthaverne.

«Det er uakseptabelt at i Tyrkia kan alle som engasjerer seg for fred og har meninger om volden som skjer sørøst i Tyrkia, utsettes for fare for å bli kalt terrorister. Det ser ut som beskyldningene spesielt rammer lærere og akademikere», uttalte ETUCEs leder Martin Römer i et brev til EU-kommisjonen.

Underviser 30 timer i uka

Utover det at tusenvis av lærere er sparket, har Eğitim Sen nok av utfordringer å ta tak i. Engelsklærer Müjde Şanlı forteller at i løpet av de tretten årene hun har jobbet som engelsklærer på ungdomsskole, har det vært et stort problem at myndighetene har endret læreplaner midt i skoleåret. De kan komme med nye instruksjoner på kort varsel, for eksempel like før eksamen.

– Det er veldig forvirrende og uforutsigbart å være lærer i Tyrkia med alle disse endringene, sier Şanlı og sukker.

Lærernes vilkår angående arbeidstid er en annen utfordring fagforeningen lenge har jobbet med. Når Şanlı forteller at en lærer ofte jobber 30 timer i uka, så mener hun klasseromsundervisning. Forberedelse og retting av prøver kommer i tillegg. Arbeidsuka kan derfor bli svært lang for en tyrkisk lærer.

Mer religion inn i offentlig utdanning

De to siste årene har myndighetene blandet seg enda mer inn i den offentlige skolens innhold, og

«Stort sett er de eneste fagene de kan velge i, relatert til islam».

Müjde Şanlı
engelsklærer

kan komme med nye instruksjoner fra en dag til en annen.

– En stor og viktig forandring er at elevene ved ungdomsskolen har langt flere timer i valgfag enn før. Men i virkeligheten er det ikke snakk om valgfag, stort sett er de eneste fagene de kan velge i, relatert til islam, sier Şanlı.

Samtidig har kravene til fag som matematikk, naturfag og språk blitt lavere.

– Og en viktig ting til, skyter en lærer inn som har stikket innom for en kopp te:

– De har tatt bort evolusjonsteorien. De påstår den er forvirrende. Biologi er ett av de fagene som har vært gjennom flest endringer.

I filosofiklassene har gresk filosofi måtte vike plassen for islam. Også i filosofiklassene blandes religion inn.

– Hvordan reagerer elevene på at det er mer religion i undervisningen?

– De liker de ikke, selv de som er religiøse, klager på fagene og synes ikke de gir mening. De fleste foreldrene er imot det, selv om det finnes de

som mener det er bra at elevene lærer mer islam, sier Şanlı.

Fagforeningsengasjement på lavnivå

En hovedprioritering for fagforeningen nå er å støtte dem som har fått sparken økonomisk. Så langt har de klart å betale lærerne som har fått sparken 2000 tyrkiske lira i måneden, det vil si rundt 3500 kroner. Men de har ikke mulighet til å opprettholde støtten på dette nivået over tid. De sliter også med fallende inntekter, siden de har mistet en fjerdedel av medlemmene på kort tid.

– Har engasjementet i fagforeningen endret seg etter kuppforsøket?

– Flere er redde for å organisere seg etter kuppforsøket. Av dem som har fått sparken, er mange våre medlemmer, sier Yılcın.

Mustafa Görkem Doğan er førsteamanuensis ved Universitetet i Istanbul og leder en avdeling av Eğitim Sen som organiserer akademikere. Han forteller at fagforeningsaktivismen er på lavnivå.

– Fra vår avdeling var kun 20 personer med på 1. mai-feiringen. Under normale forhold ville vi vært rundt 50.

Ifølge Education International hadde myndighetene satt 26.000 politifolk til å overvåke markeringen, og for å komme inn på området der appellene ble holdt, måtte en gjennom fire politisperringer.

Dette semesteret har ikke Doğan sett så mye som én plakat med et politisk budskap på universitetet. Ifølge ham er det uvanlig, for studentene ved universitetet er kjent for å være politisk aktive. Men når selv det å dele en artikkel på Face-

200.000 feiret 1. mai i Istanbul. 26.000 politifolk overvåket markeringen.

● Eğitim Sen

Eğitim Sen er Tyrkias største fagforening for ansatte i utdanningssektoren og den eneste som er godkjent av European Trade Union Committee for Education (ETUCE). Foreningen ble dannet i 1995, og medlemmene kommer både fra barnehager, grunn- og videregående skole, og høyere utdanning. Eğitim Sen har 90.000 medlemmer. Medlemstallet har falt med 30.000 siden kuppforsøket 15. juli 2016.

Kilde Eğitim Sen/Wikipedia

book fra en kurdisk avis kan føre til fengselsstraff, sprer frykten seg.

Usikker framtid for fagforeningen

19 fagforeninger og arbeiderorganisasjoner, 147 radiokanaler og aviser, og hele 1129 ulike assosiasjoner og organisasjoner ble stengt det første året etter kuppforsøket, ifølge en rapport fra fagforeningssammenslutningen DISK.

– Er dere bekymret for fagforeningens framtid?

– Ja, det er vi, sier Yilancın.

– Har du et verv i en fagforening eller er medlem, så vet myndighetene at du ikke er på deres side. Friheten er sterkt begrenset etter kuppforsøket. Mulighetene til å kritisere regjeringens politikk er innskrenket, alle er redde. Myndighetene kan stenge foreningen når som helst, de har makt til å gjøre det de vil.

I midten av april framskyndet Recep Tayyip Erdoğan presidentvalget som skulle holdes i november 2019 til 24. juni i år. Vinner han, er utsiktene for organisasjons- og ytringsfrihet og menneskerettigheter i Tyrkia svært uvisse.

«Regjeringen gjør hva den vil mot dem som tenker annerledes».

Ferit Doğan Şur
oppsagt kroppsovlingslærer

Kroppsovlingslærer Ferit Doğan Şur var én av 10.000 offentlige ansatte som fikk sparken 29. oktober 2016. Han kan ikke lenger jobbe som lærer eller søke jobber i offentlig sektor og er fratatt retten til offentlige velferdstjenester.

Fråfall

Slutt for vellykka forsøk

Nav-tilsette med kontor plass i vidaregåande skole hindrar elevlar frå å falle frå skoleløpet. Men nå må dei Nav-tilsette ut av skolen.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Nav-tilsette med kontor plass i vidaregåande skole får ned fråfallet blant elevane, konkluderer tre fylkesmenn.

– Vi veit at ved Ole Vig vidaregåande skole i Stjørdal i Trøndelag har innsatsen frå dei Nav-tilsette vore avgjerande for at 14 elevlar fullførte skoleløpet. For mange fleire elevlar har hjelpe frå Nav vore ein heilt sentral del av dei tiltaka som har halde dei i skolen, seier seniorrådgivar Roar Bjørkli hos Fylkesmannen i Trøndelag til Utdanning.

Det er fylkesmennene i Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Oppland som i årsmeldinga for 2017 trekk fram det positive med å ha Nav-rett-leiarar i vidaregåande skole.

Forsøket med Nav-tilsette i vidaregåande skole har gått føre seg sidan 2013, og det blir formelt avslutta ved slutten av dette skoleåret. Men 11 skolar får likevel fortsette til 2019. Ingen av skoleane har vore med heile tida. Dei som starta i 2013, avslutta i 2016. Forsøkestida for kvar skole har i utgangspunktet vore tre år, sjølv om somme skolar har fått forlenga tid på slutten. Skolar frå alle fylke har vore med i forsøket.

Dei første åra var forsøket finansiert av Nav. Det siste året har skoleeigar og Nav delt utgiftene.

Forsøket skal vurderast

– Mange gode einskildhistorier vitnar om at tiltaket har hatt god effekt. Likevel vil vi sjå ein heilskapleg oppsummering frå Nifu (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) om forsøket. Vi vil diskutere form og innretting før

vi gjer noko meir, seier seksjonssjef i Nav, Jan Erik Grundtjernlien, til Utdanning.

Som stikkord for diskusjonane som må takast, nemner han digitalisering.

– Treng til dømes konsulentane vere på skolen om vi tar i bruk Skype? seier han.

Grundtjernlien forklarar bakgrunnen for forsøket slik:

– Arbeidslivet vil ha eit stadig større behov for folk med utdanning frå vidaregåande skole, og særleg frå yrkesfag. Utan vidaregåande utdanning blir sjansen til å få jobb liten. Da må vi sikre at så mange som råd får slik utdanning.

Bustad eller økonomisk støtte

Grundtjernlien understrekar at Nav ikkje går i beina på dei som alt arbeider i skolen og gir skolefagleg oppfølging, er helsesøstrer eller arbeider i oppfølgingstenesta.

– Vi har verkemiddel desse ikkje rår over. Det er ungdommar som treng hjelp til det mest basale, som økonomisk støtte til livsopphald eller bustad. Det seier seg sjølv at skolearbeidet blir tungt når slikt ikkje er på plass. Dette kan vi hjelpe med. Vi har òg kontaktar inn i arbeidslivet og kan få til ordningar for tilpassa arbeidspraksis og alternative kombinasjonar av arbeidspraksis og skole, seier han.

Utsett ungdom

– Dette er svært utsette ungdommar, understrekar Grundtjernlien.

Det er særleg unge med lite kjennskap til arbeidslivet og som ikkje har opplevd at foreldra diskuterer jobben over kjøkkenbordet, som har nytte av ordninga med Nav-tilsette til stades i vidaregåande skole.

ILL.FOTO BJØRN FROSTAD/SAMFOTO

– Det er ungdommar som veit lite om arbeidslivet, og som ikkje har høyrte foreldre diskutere jobben over kjøkkenbordet. Difor treng vi eit system for å halde dei i vidaregåande skole. Men vi treng også dette systemet for å kunne sende ungdommane tilbake til skolen når dei møter opp på Nav-kontoret etter at dei har slutta, seier han.

Liv Dalheim hos Fylkesmannen i Oppland og Torvald Røneid Moen hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane stadfestar overfor Utdanning at i den elevgruppa som har særleg nytte av Nav, er det fleire med store, samansette problem. Dei trekk òg fram at det er viktig at dei Nav-tilsette er tilgjengelege for ungdommane i skolen.

Roar Bjørkli hos Fylkesmannen i Trøndelag

meiner likevel at resultata av ordninga ikkje kjem av seg sjølv. Det inntrykket fekk han etter eit landsomfattande møte for dei involverte partane nå nyleg.

– Innsatsen frå styringsgruppa for tiltaket på den einskilde skolen var viktig. Stor innsats gav gode resultat, seier han.

Kven skal betale tiltaket?

– Utfordringa med å gjere tiltaket permanent ser ut til å vere finansieringa. Skal Nav, skoleeigar eller kommunen finansiere tiltaket? Dette må kunne løysast. Sentrale politikarar bør agere, seier Bjørkli.

Grundtjernlien meiner ikkje finansieringa treng å bli eit problem.

– Meiner både Nav og skoleverket dette er ei god ordning, bør det vere pengar i systemet til å finansiere det, seier han.

Storingsrepresentant Hans Fredrik Grøvan frå Kristeleg Folkeparti vart kjent som ein slugger til å skaffe pengar til skoleformål da han pressa fram ordninga med ny lærartettleik ved siste vedtak om statsbudsjett.

På spørsmål frå Utdanning om eventuelle finansieringsproblem for ordninga, seier han at det er viktig at Nav får fleksible rammer, slik at dei kan leggje til rette for denne gruppa med ungdom. Grøvan vedgår at han ikkje veit mykje om forsøket med Nav-konsulentar i vidaregåande skole, men at det har gitt inntrykk av å vere svært positivt.

«Ved Ole Vig vidaregåande skole har innsatsen frå dei Nav-tilsette vore det avgjerande for at 14 elevar fullførte skoleløpet.»

Roar Bjørkli, seniorrådgivar

Kunsten å holde kontakten

Læreren og eleven holder kontakten over 20 år etter at eleven var ferdig på skolen.

– Slikt kan skje i dagens skole, men elever har ofte langt flere lærere å forholde seg til enn før, sier forsker.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

– **Stein har formet meg** som menneske, konstaterer Halvard Bagøien.

Utdanning møter 33-åringen og hans tidligere lærer Stein Thoresen i førstnevntes leilighet i fasjonable Bjørvika i Oslo.

Bagøien hadde Thoresen som klasseforstander på Grefsen barneskole i årene 1991–1997. Over 20 år senere har de fortsatt holdt kontakten, men ikke bare det: Thoresen, som har vært pensjonist siden 2011, har malt et nesten to ganger to meter stort maleri til Bagøien, som har bildet hjemme på veggen i leiligheten.

Kunstnertype

Thoresen, som har vist fram kunsten sin på flere utstillinger, fikk en telefon fra Bagøien i 2008. Bagøien lurte på om ikke hans tidligere lærer kunne tenke seg å male et bilde til ham.

– Jeg sa vel bare at jeg kanskje ikke var så glad i blåtoner. Men at det ellers var fritt fram, sier Bagøien.

Noen måneder senere var maleriet klart, og det var tid for vernissasje i leiligheten til Bagøien. Thoresen var selvsagt blant gjestene.

– *Hva gjør at en lærer og en elev holder så god kontakt over så mange år?*

– Stein skapte en enorm trygghet i klassen. Vi ble oppmuntret til å være kreative og uttrykke oss selv. Han inkluderte oss også i sitt liv, sier Bagøien, og legger til at hele klassen ble svært godt sammenstet.

Klassestørrelse og mål

Thoresen tror noen strukturelle forhold lå til rette for at klassen kom så godt overens, og at han fikk så god kontakt med Halvard og de andre elevene.

– Klassestørrelsen hadde nok noe å si. Noen elever kom til, og andre gikk, men det var stort sett rundt 18–19 elever i klassen, sier Thoresen.

Han tror også fraværet av like mange mål og tester som det er i dagens skole, gjorde det lettere å legge opp undervisningen kreativt.

– Jeg falt nok ikke inn i en tradisjonell lærerrolle. Det er noe av det som har vært det fineste med læreryrket. Ofte lurte jeg på hvor det blir av

barnet i skolen i dag. På barnetrinnet mener jeg barn må få lov til å være barn, sier Thoresen.

Kunne skjedd i dag også

Bagøien forteller om klassegjengeforeninger hvor Thoresen var en selvskreven gjest, om hans gjestepptreden på russebussen. Det virker rett og slett som både lærer og den tidligere eleven betyr mye for hverandre.

– *Kan en slik kontakt mellom lærer og elev oppstå i dagens skole, hvor lærere forteller om svært hektiske arbeidsdager, høye krav til innrapportering og kravstore foreldre?*

Lærer Stein Thoresen (t.v) og Halvard Bagoien holder kontakten, over 20 år etter at Bagoien var ferdig som elev på Grefsen barneskole. Bagoien spurte Thoresen om han kunne male et maleri til ham. Thoresen var selskerven gjest på vernissasjen i Bagoiens leilighet.

ble også invitert hjem på rødvin til foreldre. Det takket jeg nei til, sier hun.

Hun tror også det å skape nære relasjoner til elever kan være annerledes på små steder, enn i byene.

– På slike steder er det kanskje bare én skole. Du kjenner kanskje også foreldrene privat, sier Dalland.

Hun ser ikke noe negativt ved å ha en god relasjon til en elev, men at lærere alltid må huske på at de er i en maktposisjon, og at det er læreren som er ansvarlig for vennskapsrelasjonen.

Hun mener relasjonen mellom Stein Thoresen og Halvard Bagoien høres ut som et svært hyggelig vennskap. Det er første gangen hun hører om en lærer som har malt et maleri til en elev.

– Det er vel som regel motsatt, sier hun.

Oppdatering siden sist

Tilbake i leiligheten i nesten hørbar avstand til sopranene og tenorene i operaen i Bjørvika. Stein Thoresen og Halvard Bagoien oppdaterer hverandre på siste nytt, og de mimrer litt om noen av klassekameratene til Bagoien.

Bagoien jobber i dag i finansbransjen. Generelt er bydelen Grefsen, der han vokste opp, et område med høy sosioøkonomisk status.

– Kan det ha vært lettere å skape en så god klassedynamikk med elever fra ressurssterke familier, som kanskje er «lettere å ha med å gjøre»?

– Slikt betyr mye. Miljøet rundt skolen var trygt og godt. Foreldrene var interesserte i skolen. Mange hadde høy utdanning, sier Thoresen.

Utdanning spør dem om de tror en slik relasjon kunne oppstått i dagens skole.

– Mitt inntrykk er at lærere i dag er slitne når de er ferdige på jobb. Jeg mener at jobbing med fag og det sosiale miljøet bør gå hånd i hånd. Det ene må ikke gå på bekostning av det andre, sier Thoresen.

«På barnetrinnet må barn få lov til å være barn.»

Stein Thoresen

– Ja, sier førsteamanuensis Cecilie Dalland.

Men hun tror flere forhold kan være med på å gjøre det litt vanskeligere å oppnå en slik relasjon.

– I dag har mange elever opp til fire, fem lærere på en dag. Sønnen min, som går i sjetteklasser, kan ha så mye som ni lærere i løpet av skoledagen. Lærere sto nok friere før til å legge opp undervisningen og sjonglere litt, og få tid til å skape gode relasjoner, uten at de for eksempel hadde en engelsklærer som sto og ventet utenfor døren, sier Dalland.

Hun forsker ved Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning ved Oslo Met – storbyuniversitetet.

– Jeg tror det er enklere å skape en god relasjon når man sees oftere, sier hun.

Annerledes på landet

Dalland sier at selv om det var «mål og rammer» i skolen på 1990-tallet, er det blitt et større søkelys på fagene i dagens skole.

– Det kan gå på bekostning av relasjonsbygging, sier Dalland.

Hun var selv grunnskolelærer på 5.-7.-trinn på 1990-tallet og opplevde å få elever hjem på besøk på døren etter skoletid.

– Det kunne være litt vanskelig å håndtere. Jeg

Sannerhetens time

Da Jan Tore Sanner gikk på ungdomsskolen, fikk han kallenavnet «fasit». Hans fasit for utdanningssektoren er å unngå «ett grep, én reform».

TEKST Hans Skjong

FOTO Bo Mathisen

– **Jeg er nok mer leken** enn jeg fremstår som i media.

Høyres Jan Tore Sanner nipper til kaffen på Erlik Kaffebar i Oslo. Norges kanskje mest saklige politiker sier seg enig i hans gode venninnes beskrivelse av ham.

Ifølge venninnen, tidligere klima- og miljøminister for Høyre, Tine Sundtoft, er den forholdsvis nyslåtte kunnskaps- og integreringsministeren mye mer åpen og leken enn han virker på TV og i aviser når han for eksempel de siste årene som kommunesammenslåingsminister har snakket varmt om å tegne norgeskartet på nytt.

Men det blir trolig ikke «hjemme hos»-reportasje i Se og Hør i det sannerske hjem med det første.

– Som politiker er jeg mer opptatt av resultater og fremdrift enn imagebygging, sier han til Utdanning.

Men spol tilbake 53 år til Hosle i Bærum kommune i Akershus, Høyre-bastionen som i dag er kjent for sin høye forekomst av seilbåt-, Tesla- og Birkebeinerrenn-entusiaster. Kreftforsker Tore Sanner og barnevernskonsulent Nina Sanner får sønnen Jan Tore. Tore Sanner jobbet mye i Øst-Europa, blant annet i Øst-Tyskland under Jan Tores oppvekst.

– Vi bodde en tid i Ungarn og kjørte også en del mellom øst og vest. Da fikk jeg oppleve muren som delte Europa. Jeg var nok ikke så bevisst det da, men jeg stilte mange spørsmål til mine for-

eldre: «Hvorfor er det mørkt på den ene siden, og lys på den andre?», og «hvorfor er det piggråd, militærfolk og pistoler der, men ikke på den andre siden?», sier han.

Sanner tror samfunnsengasjementet hans kan spores tilbake til oppveksten.

– Jeg ble veldig engasjert i opposisjonelle og begynte å abonnere på bladet «Misjon bak jernteppet». Ikke fordi jeg var opptatt av misjon, men fordi jeg var opptatt av at noen ikke fikk lov til uttrykke det de mente og trodde på, sier han.

I videregående skole skrev han særoppgave om de sovjetiske opposisjonelle Aleksandr Solzjenitsyn og Vladimir Bukovskij. Sanner dro også på klassetur til daværende Sovjetunionen og besøkte Leningrad og Moskva.

– Jeg spurte alle offisielle personer vi møtte der om opposisjonelle og demokrati. Da kom det veldig fort noen og skulle ta bilder av oss, med mikrofonen opp i ansiktene våre, sier Sanner.

Disse erfaringene, men også én konkret utdanningspolitisk sak gjorde at Høyre ble hans parti, sier han: Karakterer.

– Arbeiderpartiet ville fjerne karakterene fra skolen. Det var avgjørende for at jeg ble med i Unge Høyre, sier Sanner.

Han begynte i ungdomspartiet som 15-åring i 1980. I 1993 ble han valgt inn på Stortinget i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen. 25 år senere er han tilbake i utdanningsfeltet.

 Jan Tore Sanner (53)

Yrke

Kunnskaps- og integreringsminister for Høyre i Erna Solbergs regjering.

Bakgrunn

Fast møtende vararepresentant på Stortinget 1989–1990, stortingsrepresentant fra 1993.

Leder i Unge Høyre 1990–94, nestleder i Høyre siden 2004.

2. nestleder i Stortingets finanskomité 2005–2013 og Høyres finans- og næringspolitiske talsmann.

Kommunal- og moderniseringsminister 2013–2018.

«Det må være
et stort rom for
ulike løsninger
og veier til målet.»

Jan Tore Sanner vokste opp på fredelige Hosle i Bærum kommune. Noen år etter at dette bildet ble tatt, i sjette klasse, ble han utvist fra skolen for å ha skutt viskelær på medelever.

FOTO PRIVAT

Sanner meldte seg inn i Unge Høyre som 15-åring. Erfaringene fra opphold i ufrie kommuniststater, og Arbeiderpartiets ønske om å fjerne karakterer i skolen, var utslagsgivende for at han valgte Høyre.

FOTO UNGE HØYRES ARKIV

«Reelle utfordringer finnes i gruppen unge som har kommet til Norge, og som har problemer med språket.»

– Jeg vil skape en skole med muligheter for alle. En skole hvor sosial bakgrunn ikke er avgjørende. Fortsatt reproducerer vi sosial ulikhet. Vi må ha tydelige forventninger til alle elever. Svaret er ikke ett grep, én reform, sier Sanner.

Han sier at i denne perioden skal regjeringen lykkes med tidlig innsats, og at fagfornyelsen vil bidra til å fornye hvordan man jobber i skolen.

– Det skal være mer rom for dybdelæring, for at læreren skal få være lærer og for at elevene kan utvikle kritisk tenkning.

– Det var nylig høring om tillitsreformen i skolen. Flere i sektoren har pekt på at Høyre, for eksempel med vedtaket om tilbakevirkende kompetansekrav, har vært med på å undergrave tilliten til læreren. Hva tenker du om det?

– Det er jeg helt uenig i. Når man snakker om tillit som fravær av krav, mener jeg venstresiden bommer. Jeg er sterk tilhenger av stor tillit til lærere, til skolen, til skoleledelse og til skoleeier, men vi må ha tydelige krav til resultater. Det må være et stort rom for ulike løsninger og veier til målet, sier han.

– Men der skolen har en utfordring, er når det blir for mye detaljstyring av skoleeier, og fra skoleeier til skole og lærer. Hvis tillitsreformen medfører litt færre forslag som én times fysisk fostring daglig, eller at ideer øyeblikkelig skal pålegges alle, er det veldig bra, sier han, og legger til at en tillitsreform må handle om den pedagogiske friheten.

Sanner sier han var en pliktoppfyllende elev, som også våget å utfordre læreren når han mente det var riktig. Han røper at han ble utvist fra skolen én gang, i sjette klasse på Hosle barneskole.

– I en time med vikarlærer så vi film. En del av guttene i klassen skjøt viskelær på hverandre, forteller Sanner.

Idet rektor kom inn i klassen, ble Sanner og en kamerat tatt på fersken.

– Vi fikk heldigvis ikke med oss melding hjem, men jeg har fortalt foreldrene mine om utvisningen. I voksen alder, riktignok, sier Sanner.

På ungdomsskolen ble Sanner kalt «Fasit».

– Jeg var glad i matematikk, men også samfunnsfag, sier han.

På midten av 1980-tallet traff han kona Solveig Barstad gjennom Unge Høyre. Hun var en av toppene i fylkeslaget i Sogn og Fjordane, og er i dag programleder i «TV 2 hjelper deg».

– Hvor viktig er politisk likhet i et ekteskap?

– Det tror jeg ikke er så avgjørende. Vi diskuterer ikke partipolitikk. Vi diskuterer samfunns-spørsmål. Da kan to fra samme parti ha like ulike analyser som to personer fra forskjellige partier.

Høyres generalsekretær John-Ragnar Aarset sier det «aldri kommer lettvintheter» fra Sanner, og at Erna Solberg har gitt ham mye av æren for at regjeringsforhandlingene på Jeløya kom i havn.

– Han er flink til å snakke med folk. Jeg tror også han ville fått gode skussmål fra mange kommunepolitikere som var skeptiske til kommune-reformen, sier Aarset til Utdanning.

Sosialistisk Venstrepartis Karin Andersen mener Sanner er en tradisjonell Høyre-politiker, saklig, hyggelig og dannet i formen.

– Han er jo ikke noen folkelig frontfigur, men jeg vil anta at han har en høy stjerne internt i par-

Sanner (nr. 2 fra venstre på første rad) var sentral i Unge Høyre samtidig som blant annet Erna Solberg, Børge Brende, Elisabeth Aspaker og Kristin Clemet. Bildet viser Unge Høyres stortingskandidater i 1989.

FOTO TOM A. KOLSTAD/ AFTENPOSTEN

Sanner er opptatt av å verne om privatlivet. – Det skal ikke handle om meg eller familien, men at alle skal ha rom og bli respektert for det de holder på med.

tiet, sier Andersen, som kom inn i rikspolitikken omtrent samtidig som Sanner.

Hun er glad for at Sanner fikk integreringsfeltet og tror han har et større hjerte for å få til noe på det, enn politikere fra Fremskrittspartiet.

Sanner selv mener tidlig innsats er viktig for å løfte elever som blir hengende igjen faglig. Han trekker fram at barn født i Norge med innvandrereldre i snitt gjør det bra på skolen, og at det i høyere utdanning er flere jenter med innvandrerbakgrunn enn snittet er ellers for norske ungdommer.

– Men reelle utfordringer finnes i gruppen unge som har kommet til Norge, og som har problemer med språket. Her ser vi særlig en del innvandrer-gutter som sliter, sier han.

Han sier dette er noe han vil ta tak i fremover.

– Det holder ikke å si at man har rett til videregående skole og så lene seg tilbake og si «nå er problemet løst», hvis de etterpå dropper ut fra skolen etter et år eller to. Vi må hele tiden tenke kompetanse og kompetanseutvikling. Dette vil føre til endringer i introduksjonsprogrammet, hvor vi også må ha inn mer kompetansebygging, og for eksempel ha fagbrev som en del av programmet, sier han.

– *Hvilken erfaring og kunnskap har du om integrering? Du er født, oppvokst og bosatt i Bærum, i motsetning til for eksempel Jan Böhler, som bor i Groruddalen?*

– De siste 20 årene har jeg reist Norge på kryss og tvers og lyttet til ulike erfaringer. Nå reiser jeg rundt for å se hva som faktisk fungerer. Vi vet hva som ikke fungerer og hvor problemene ligger, sier han.

Jobben med disse spørsmålene starter klokken åtte. Han drar sjelden hjem før klokken 21.30. Når han ikke er på jobb, dyrker han tomater («jeg har trolig Norges dyreste»), og han er ellers glad i alpint, hagearbeid, julemusikk, fotballaget Stabæk, bandet Dire Straits, boken «Drageløperen» og filmen «Cinema Paradiso».

Venninnen Tine Sundtoft avslører også at han har et stort konkurranseinstinkt. Hun forteller om da de to sto alpent i St. Anton i Østerrike sammen etter budsjettkonferansen i 2015. Ikke før de var ferdige, ropet hun at de hadde kjørt fem kilometer i timen saktere enn hennes egen rekord.

– Hadde jeg sagt det mens vi var i løypa, ville han gjort alt for å kjøre like fort som rekorden min, sier hun.

Hun avslører at hun har vært oppe i tresifret antall kilometer i timen i fart på ski. Sundtoft mener det ville tatt seg dårlig ut hvis to statsråder skadet seg på skiferie.

– Hadde jeg visst dette, skulle jeg gjort mitt beste for å slå den rekorden, sier Sanner.

En times kaffedros og oppfølgingstelefon med Sanner er ved veis ende. Sanner legger til litt om sine tanker om privatlivet.

– Alle i familien lever jo såpass aktive liv at det blir galt av meg å dele for mye om privatlivet. Solveig er journalist. Min eldste datter er generalsekretær i Unge Høyre. Den yngste går på Norges handelshøyskole og sitter i kommunestyret. Da må alle få leve sitt eget liv, sier han, og legger til: – Det skal ikke handle om meg eller familien, men at alle skal ha rom og bli respektert for det de holder på med.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hvordan var din favorittlærer da du selv gikk på skolen?

Jeg hadde mange gode lærere. Favorittlæreren min på barneskolen engasjerte seg i elevene, tok oss alvorlig og var med på å vekke mitt politiske engasjement. Selv la han ikke skjul på at han støttet Ap. Min matematikklærer på videregående skole skårer også høyt, med høyt tempo og tydelige forventninger, men også tid, rom og hjerte for elever som slet, dersom de ba om hjelp og ville ha hjelp.

Petit

Hilde Eskild

Meg også

ILL. ERHJ1979/ISTOCKPHOTO

Jeg var så vidt fylt 20 og hadde fått min første jobb. Firmafesten skulle være på et fint sted med god mat og drikke. Det var stas for en ungdom som bodde på en liten hybel. Begynnerlønna var ikke mye å skryte av.

Jeg fikk personalsjefen til bords. Vi skålte og pratet og lo, og jeg følte meg beæret. Han sa det var viktig å bli kjent med de nye, sørge for at de hadde det bra. Han var på min fars alder. Jeg følte meg tatt vare på, og jeg tenkte at jeg kom til å trives.

Det var hyggelig av ham å spandere en drink på meg etterpå. Så var det dans. Da skjønte jeg at jeg hadde gått i en felle. Plutselig var jeg fanget av en blekksprut med lange, sleipe tentakler og sugeskopper. Jeg kjempet for å komme løs. Da ble han sur. Han hvisket at vi to skulle ta oss en tur ut. Da jeg nektet, siklet han i øret mitt at slike små ludere som meg hadde å innrette seg.

Klokken var halv elleve da jeg gråtende låste meg inn på hybelen. Jeg skammet meg. Hadde jeg lagt opp til dette? Var det min feil? Jeg var sint på meg selv. Jeg burde holdt meg unna. Mandagen etter

viste det seg at jeg hadde vært kveldens underholdningsinnslag. Personalsjefen angrep alltid de nye jentene, og kollegene syntes det var vittig.

Vi skal bekjempe en ukultur. Noen mener #metoo har gått for langt. Andre mener at vi ikke kan bruke dagens etikk på gamle hendelser. Er det å behandle andre med respekt en ny oppfinnelse? Vi trenger disse fortellingene. Ja, de er pinlige og skamfulle, men vi trenger eksempler for å definere hva det er vi vil bekjempe.

«Hvorfor ler du av folk i gymmen og sier de kaster som ei jente?» spurte hun på vei inn i klasserommet her forleden. «Fordi jenter er drittdårige til å kaste og løpe,» var svaret. «Hør her!», sa hun oppgitt: «Jeg kaster mye lenger enn deg. Jeg løper forttere også. Slutt å si det! Du driter deg ut!»

I KRLE snakket vi om hva elevene ville gjøre hvis de kunne bytte kjønn for en dag. En av guttene sa: «Jeg hadde ikke orket å være jente i en hel dag. Det er så mye drama.» Da ropte en av jentene: «Hold kjeft, din hore!» Alle snudde seg forskrekket mot henne og det ble helt stille. Så fortsatte hun: «Du ropte det til meg i friminuttet i går.» «Det var bare på tull,» mumlet han. «Hvem var det gøy for?» spurte hun rolig.

Vi har fremdeles en lang vei å gå, men vi har i alle fall begynt å rusle!

«Personal-
sjefen angrep
alltid de nye
jentene, og
kollegene
syntes det
var vittig.»

● **Hilde Eskild**
lærer, forfatter og forteller

ARKIVFOTO PRIVAT

● Tilbakeblikk

For 50 år siden
Ungdomsrevolusjon

Sosiologene i Sverige sier at vi først og fremst ikke skal innbille oss at tenåringskulturen er noe som går over med tiden. De eldre må finne seg i fortsatt å leve sammen med den, holde den ut og finne seg i at de voksnes tankevaner er dømt til utslettelse. [...]
Voksengenerasjonen har svært lite å lære bort som er brukbart i morgendagens samfunn.
(Fra et innlegg av Bjørn Holm-Hansen)

Den Høgre Skolen
nr. 8/1968

For 25 år siden
Skolestart med uklart innhold

Innstillingen fra Kirke- og undervisningskomiteen viser flertall for 6-årig skolestart. Kampen om innholdet i det nye tilbudet derimot gjenstår. Ikke uventet fikk Arbeiderpartiet i komiteen støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet på forslaget om senket skolestart fra 1997. Om 6-åringene skal gå ni eller ti år på skole, har ikke noe flertall i komiteen kunnet enes om.

Norsk Førskolelærer-
blad nr. 20/1993

Et hårlig høydepunkt

Når Petter Hjelle setter seg i frisørstolen, er det vårens store øyeblikk for femåringene i barnehagen.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Petter Hjelle (49)

Hvem:
Pedagogisk leder i
Tvesteråsen barnehage
i Oslo.

Godt å tenke på:
Smult farvann skaper
ingen god seiler.

Ideen begynte som et friskt forslag i samtale med hans egne barn. De skulle få klippe pappa.

– De trodde ikke sine egne ører, sier Hjelle, som til daglig jobber som pedagogisk leder i Tvesteråsen barnehage i Oslo.

Men da barna hans skjønte at han mente alvor, skred de til verket med det største alvor. De skaffet seg et frisørbelte til saksen og rigget til en frisørsalong med stol og speil.

– De hadde stor glede av det, og selv om de var små, klarte de oppgaven bra. Det er gøy for barn å få gjøre voksenting, at de blir tatt på alvor og får lov til å bidra, sier Hjelle.

I kjølvannet av hjemmeklippen undret han seg på om dette også kunne fungere i barnehagen. Slik hadde det seg at han stilte hodet til disposisjon for en gjeng femåringer med kvasse sakser.

Beholder ørene

Nå er den værlige Petter-klippen i ferd med å bli en tradisjon i barnehagen. Et årlig gyllent øyeblikk for femåringene som skal ut av barnehageverden og inn i skolen.

– Det handler om å ha det gøy, og å snu rollene litt på hodet, sier Hjelle.

Men han vil helst beholde begge ørene, så det er grundige forberedelser involvert.

– Ungene får beskjed om tidspunktet god tid i forveien, og før vi begynner, har vi en samling. Der snakker vi om hva de kan gjøre og hva de ikke kan gjøre, sier Hjelle.

Så rigger de til frisørsalongen med stol, teppe, speil på veggen og en kappe til mannen i stolen. De har én klar regel: Hånden må være inntil hodet hans når de klipper, og de får kun klippe hår som stikker ut mellom fingrene.

– Da sparer jeg ørene og den verste snauklippen, sier Hjelle og påpeker at det overhodet ikke er noe problem å overlate roret til femåringene. De lærer seg å klippe på null komma svisj.

Han synes det er fantastisk å se hvordan barna håndterer oppgaven.

– De tar det virkelig på alvor og holder tungen rett i munnen, sier han.

Rundt frisørstolen står de yngre barna og glør med store øyne og hakeslipp.

– Barna er sprekkeferdige av stolthet og glede. De tror nesten ikke sine egne øyne da de første hårlokkene faller. Det er så de ikke tror det er sant, før det faktisk skjer.

Kollegaene tar over

Sveisen blir visstnok ganske lik hver gang.

– Men barna blir sjelden helt ferdig, og da er det nok av voksne på avdelingen som har stor glede av å fullføre klippen etterpå, sier Hjelle.

Barn, skarpe sakser og et hårfyllt hode til fri forlystelse kan høres ut som en aktivitet med et visst skadepotensial.

– Foreløpig har det ikke vært skader, men det hender jeg må justere litt foran speilet etterpå.

– Du sparer i alle fall penger til frisør med dette stuntet?

– Det gjør jeg, men da jeg satte i gang med det i barnehagen, ble mine egne barn skuffet fordi de ikke fikk klippe meg. Så nå lar jeg dem klippe til jul, og så ordner barnehagebarna sveisen før sommeren.

De to klippene er alt Hjelle trenger i løpet av året. Han har også et triks for å få fornøydhetgaranti.

– Jo verre håret ser ut på forhånd, jo mer aksepterer jeg resultatet, sier han.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

 Aktuell bok ANMELDT AV Geir Martinussen, tidligere lærerutdanner i matematikk ved Oslo Met

Ny versjon av klassisk matematikkverk

Matematikk for lærere, bind 1 og 2.

Av Per Arne Birkeland, Trygve Breiteig og Rolf Venheim
Universitetsforlaget 2018.
388 / 468 sider

Den nyeste utgaven av «Matematikk for lærere» inneholder mange og store forbedringer, ifølge anmelderen.

Tobindsverket «Matematikk for lærere» kom ut første gang allerede i 1984.

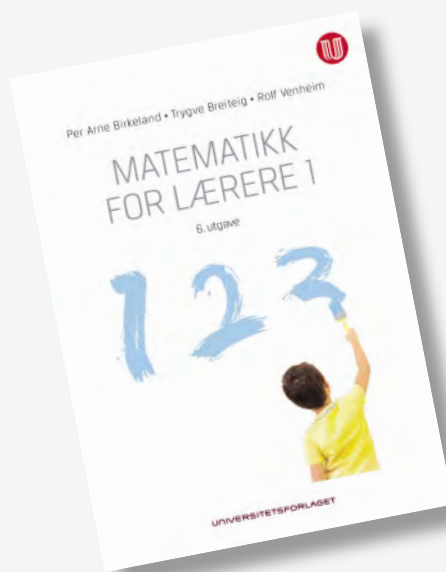
Det har vært mye brukt, spesielt i lærerutdanningene, og er godt kjent av svært mange lærere og lærerstudenter.

Innholdet i bøkene dekker pensum, eller store deler av pensum, for de fleste kursene som utdanningsinstitusjonene tilbyr, både for lærerstudenter og for lærere som tar videreutdanning. I år er det kommet en helt ny utgave, og den fortjener en egen omtale

Tidligere har oppsummering av kapitlene manglet. Det er med nå, og dette er meget nyttig, blant annet som en god form for repetisjon. I tillegg får man en grei tilbakemelding om hva man ikke har fått ordentlig med seg og må dykke dypere ned i.

Innholdet i denne siste utgaven er oppdatert, og mye nytt har kommet til. Stoff som tidligere har framstått som vanskelig, er forenklet og omredigert. Det gjør tilgangen til stoffet mer tilgjengelig, samtidig som det fører til at det har blitt enda lettere å holde oversikten.

Mange eksempler på forbedringer, justeringer og nytt stoff kunne vært nevnt. Av plasshensyn begrenser jeg meg til et par, men garanterer samtidig at også lesere som kjenner tidligere utgaver, i tillegg vil finne ytterligere mye nytt, spennende og nyttig i denne siste utgaven.

Også tidligere har omgjøring mellom desimaltall og brøk, og omvendt, vært med. Denne gangen er dette satt inn i en mer naturlig sammenheng, som et helt nytt del-kapitel. Alle brøker med heltallig teller og nevner, rasjonale tall, kan skrives som desimaltall – det er bare å dividere. For mange kan det være overraskende å oppdage at resultatet av divisjonene alltid vil gi et desimaltall som har et endelig antall desimaler eller et såkalt periodisk desimaltall. Utfører vi for eksempel divisjonen $17:33$, tilsvarende brøken $17/33$, får vi $0,515151 \dots$ osv., der sekvensen 51 gjentas i det uendelige. I desimaltallet $0,819819819 \dots$ gjentas sekvensen 819 i det uendelige. Her har vi dermed også et rasjonalt tall, som kan skrives som brøk. I læreverket blir det eksemplifisert hvordan vi går fram for å angi periodiske desimaltall som brøk. Prøv gjerne med tallet over før du sjekker metoden i del-kapitel 5.5 i bind 1. Regner du riktig, finner du brøken $91/111$ (etter forkorting).

Oblongtall er blant de nye begrepene som dukker opp i denne utgaven. I del-kapitlene 4.4 og 6.2 vises flere interessante sammenhenger for

oblongtallene, som vil være spennende og lærerike både for elever og lærere å jobbe med og utforske.

Slik kunne vi ha fortsatt, men vi overlater til leseren å finne enda mange flere nye ting å utforske.

Som i tidligere utgaver er det også her svært mange, og ikke minst gode, oppgaver til de forskjellige temaene. Nytt denne gangen er at også tidligere eksamensoppgaver, som har vært gitt til lærerstudenter, er tatt med. Mange vil nok sette stor pris på at det er gitt løsningsforslag også til disse oppgavene.

Totalt sett har dette velbrukte læreverket gjennomgått både en klar forbedring og en «ansiktsløfting». Det bør føre til at også de som har tidligere utgaver, skaffer seg denne siste utgaven.

Ikke minst vil lærere og studenter som ikke kjenner verket fra før, ha stor nytte av det. Selv om utdanningsinstitusjonen har lagt opp andre pensumbøker, vil «Matematikk for lærere» være et meget nyttig supplement.

● Bokåret 2019

Satsing på norsk både ute og heime

Regjeringa legg 30 millionar kroner på bordet for å fremje leselyst i Noreg i Bokåret 2019. Midla skal fordelast av Nasjonalbiblioteket og skal gå til bibliotek og andre institusjonar som formidlar leseglede i Norge.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

– Med denne tildeling satsar regjeringa like mykje på litteraturformidling i Norge som internasjonalt i bokåret 2019. Målet vårt er at norsk litteratur skal bli minst like synleg her heime som på bokmessa i

Frankfurt, sa kulturminister Trine Skei Grande (V) då ho presenterte nyheitene på Deichmanske bibliotek Tøyen i Oslo 29. mai.

Til stades var også nasjonalbibliotekar Aslak Sira Myhre. – Bokåret 2019 skal bli ei feiring av boka, både blant dei som les og dei som formidlar litteraturen. Vi ynskjer å leggje til rette for at alle bibliotek i landet skal vere med på feiringa av den norske leseglede, sa han, og la til:

– Dette er den største satsinga på lesing i Norge på 20 år, og det inneber at Bokåret 2019 vert utvida til også å bli eit leseår, sa han.

Myhre nytta høvet til å presentere den nyttilsette prosjektleiaren for Bokåret 2019, Liv Gulbrandsen, noverande leiar for Leser søker bok (ei samanslutning av norske organisasjonar som arbeider for at alle skal ha tilgang til litteratur). Ho omtalte prosjektleiarjobben som «ein ønskedraum».

– Å få vere med på å dele ut pengar og bidra til å få bøker ut av hyllene, er ein draum. Dette kan verkeleg bli ein fest.

● Fakta

Bokåret 2019 markerer 500-årsjubileet for den første trykte norske boka. Regjeringa har allereie tildelt 30 millionar kroner for å synleggjere norsk litteratur på bokmessa i Frankfurt, der Noreg er hovudland i 2019. No har regjeringa også tildelt 30 millionar som skal gå til 500 lokale arrangement på 500 bibliotek over heile landet.

Kulturministeren og nasjonalbibliotekaren gler seg over storsatsinga på lesing og litteraturformidling i Bokåret 2019. FOTO STÅLE JOHNSEN

SETTⁱⁱ

28.-29. november 2018
Norges Varemesse Lillestrøm

Meld deg
på nå!

Møteplassen for moderne og innovativ læring
Vi presenterer temaer for 2018 på settdagene.com

Samarbeidspartnere

Oslo kommune
Utdanningssetaten

Kompetansepartnere

Arrangører

Sammen mot frafall i skolen – et praktisk eks

● **Camilla Ulfeng Bergland**
pedagogisk-psykologisk
rådgiver, Oslo
FOTO PRIVAT

Et nærværsteam kan være til god hjelp når det gjelder elever som står i fare for å falle ut av skolen.

I en kronikk skrevet av arbeids- og sosialminister Anniken Haugli og publisert på NRK ytring vises det til at om lag 73.000 unge fortsatt står på utsiden av arbeid, utdanning, eller annen opplæring. Det trekkes frem at en arbeidsplass kan være et alternativ til skole. Å tenke arbeid som en alternativ tilnærming til de som faller utenfor kan være bra, for noen.

Ideene om hva som kan forhindre utenforskap i ung voksen alder er mange. På et overordnet nivå bør man ha en helhetlig tverrfaglig tilnærming i møte med de unge som ikke får forholdene rundt seg lagt godt nok til rette for å kunne delta på arenaene der de jevnaldrende er.

Det er på skolen de jevnaldrende er. Det er der den sosiale og faglig tilhørigheten bør være, for alle. For å møte en så kompleks problemstilling konstruktivt må man være villig til å se frafall som et symptom på noe bakenforliggende. Bak frafall kan det blant annet ligge psykiske lidelser, vanskelige hjemmeforhold, lærevansker, skolevegring eller en blanding av flere faktorer.

I pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) gjør vi oss erfaringer som viser at innsatsen for å forebygge utenforskap og frafall må rettes mot barnehager og grunnskoler for å forhindre en ond sirkel senere i livet. Det samme viser forskningen oss. Forebygging gir de beste individuelle og samfunnmessige gevinstene. Der man som skole og hjelpeapparat møter lille Amina på åtte år som ikke vil på skolen fordi hun er engstelig og har få venner på skolen, må man analysere alle arenaer der hun ferdes for å finne ut hvordan hun kan få hjelp, og av hvem.

Å styrke skolens kompetanse i psykisk helse, slik regjeringen ønsker, er en god start. Den samme innsatsen bør kunne gis foreldrene. I saker som gjelder tiltakende fravær hos elever, er livssituasjonen ofte sammensatt. De lever ofte i hjem der omsorgen og oppfølgingen er god, men der omsorgsgiverne er usikre på hvordan de håndterer det at barnet deres ikke vil på skolen. Det siste en forelder vil, er jo å gjøre situasjonen verre.

Hvis vi tenker oss Amina, som er hjemme sammen med moren sin. Moren har ikke jobb og

er aleneforsørger for Amina og hennes tre søsken. I slike tilfeller er det ikke bare skolen som må bistå i å få Amina tilbake på skolen. Moren trenger kanskje også veiledning, en fagperson som kan stille opp på kort varsel for å se om det er tiltak man kan gjøre hjemme for å trygge Amina og moren. Det er dessverre en sammenheng mellom dårlig økonomi der foreldrene har lav utdanning og høyere nivåer av psykiske helseproblemer hos barna. Barn i Bergensstudien viste at det er fem ganger så høy forekomst av psykiske lidelser hos barn i 1.–3. klasse fra lavinntektsfamilier, sammenlignet med barn i familier med gjennomsnittsinntekter. Dersom man skal sikre like muligheter for opplæring og utdanning kan man ikke bare jobbe med individet, man må jobbe med hele systemet rundt. Dette innbefatter også familien og andre arenaer eleven ferdes på.

Suksesshistorier der elever som har falt ut av skolen, kommer tilbake etter langt fravær, innebærer gjerne tverrfaglig og tverretattlig samarbeid som møtes der den unge bør være, nemlig på skolen. I Stortingets strategi for god psykisk helse (2017–2022) «Mestre hele livet» vises det til at personer uten videregående opplæring har lavere inntekt, svakere arbeidsmarkedstilknytning, økt risiko for fysiske og psykiske helseplager, større sannsynlighet for bruk av offentlige trygde- og stønadsordninger og økt sannsynlighet for kriminalitet. Beregninger gjennomført av Senter for økonomisk forskning (SØF) viser at dersom fullføring av videregående opplæring økes fra 70 til 80 prosent, vil det innebære en kostnadsreduksjon for samfunnet på anslagsvis 5,4 milliarder kroner for hvert kull. Det er med andre ord ingen vinnere når en elev faller fra skolen. Verken eleven selv eller samfunnet.

Selv om det selvfølgelig finnes unntak og solskinnshistorier, bør de politiske kreftene i samfunnet alltid tenke på hva man kan få til innenfor de rammene de unge allerede er en del av. Skolen bør kunne romme alle, og det bør eksistere tilstrekkelig kunnskap om hvor viktig forebyggende arbeid mot frafall er allerede i barnehagen og tidlig i grunnskolen. Som arbeids- og sosialminister Anniken Haugli viser til, må vi bli bedre til å se

«Dersom fullføring av videregående opplæring økes fra 70 til 80 prosent, vil det innebære en kostnadsreduksjon for samfunnet på anslagsvis 5,4 milliarder kroner for hvert kull.»

Eksempel

helse, kunnskap og arbeid i sammenheng for å fange opp ungdom som står i fare for å falle ut. Tidlig og koordinert innsats er avgjørende. Mange elever blir hengende etter tidlig i skoleløpet og klarer aldri å ta igjen forspranget klassekameratene får. Resultatet er høyt frafall i videregående skole, og for mange et permanent utenforskap.

Som fagperson kan man undre seg over hva som kan fungere i møte med elever med høyt fravær. Erfaring fra egen arbeidspraksis i pedagogisk-psykologisk tjenestes fraværsteam viser lovende resultater med å jobbe organisatorisk med skolene. På en skole er det, etter oppfordring fra PPT, som har fått ideen fra Jo Magne Ingul, psykologspesialist og forsker på skolevegring, opprettet et nærværsteam. Teamet skal være skolens lavterskeltilbud der lærerne kan drøfte elever som har fravær det kan være vanskelig å forstå. Det kan være både legitimert og ulegitimert fravær. Teamet består av skolens ledelse, sosialpedagogisk rådgiver, sosiallærer, helsesøstre, ungdomskontakter fra bydelene der elevene bor samt representanter fra fraværsteamet til PPT. I forkant av møtet, som holdes én gang i måneden, sikrer koordinatoren for nærværsteamet at lærerne kartlegger fraværet før eleven tas opp som en sak. Kartleggingen innebærer fortrinnsvis en samtale med eleven selv og med foresatte der man snakker om hvorfor eleven ikke er på skolen. Det benyttes standardiserte spørreskjemaer som kan brukes dynamisk av læreren der spørsmålene dreier seg om både søvn, relasjoner på skolen, hjemmeforhold og lignende. Deretter tas eleven opp i nærværsteamet for å vurdere om det er behov for oppfølging fra de andre instansene som er representert.

Tiltak som har blitt iverksatt i etterkant av et møte for både foreldrene og eleven har vært samtaler med helsesøster der fokus har vært å finne avtaler for når man faktisk er syk og når man kan gå på skolen. Det har også vært miljøterapeutisk oppfølging fra ungdomskontakten for å finne nettverk i nærområdet, for eksempel på den lokale fritidsklubben. Som et forebyggende tiltak har det vært gjennomført presentasjonskurs for elever som engster seg for muntlige fremlegg eller å si noe høyt i klassen i regi av PPT. Erfaring fra andre elever med høyt fravær har vist at situasjoner som innebærer muntlig deltakelse kan være årsak til fravær. Samlet har dette tverrfaglige og tverretatlige nærværsteamet medført et økt fokus på å få

elevene raskt tilbake ved fravær samt å sette inn tiltak tidlig nok til at det ikke ender med frafall i grunnskolen eller senere på videregående.

Som det står i Stortingets strategi for god psykisk helse, i et psykisk helsefremmende miljø for barn og unge bør alle ha tilgang på miljøer med vennskap og sosial støtte, og oppleve positive relasjoner til voksne, jevnaldrende og yngre. Det betyr blant annet at ingen bør utsettes for diskriminering, mobbing eller å bli holdt utenfor fellesskapet av jevnaldrende. Alle bør få oppleve mestring. Før man til dette, er man langt på vei til bedre psykisk helse og økt samfunns- og arbeidsdeltakelse blant dagens unge. Et nærværsteam kan være et hjelp på veien i dette arbeidet.

Kilder::

Hauglie, A.: Kampen mot utenforskap, NRK ytring. Publisert 10.1.2018.

Mestre hele livet. Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017–2022).
https://www.regjeringen.no/contentassets/f53f98fa3d3e476b84b6e36438f5f7af/strategi_for_god_psykisk-helse_250817.pdf

Trane, K. og Freiner, R. L.: Skole og psykisk helse må spille på lag. Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid. Publisert 21.9.2015.
<https://www.napha.no/content/20157/Skole-og-psykisk-helse-ma-spille-pa-lag>

Bøe, T., Øverland S., Lundervold, A.J., Hysing, M. (2012): Socioeconomic Status and Children's Mental Health: Results from the Bergen Child Study. In: Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, Volume 47, Issue 10, pp 1557–1566. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00127-011-0462-9>

LAERERNES MOTSTANDSKAMP 1942

Foreningen Den glemte historien,
org.nr. 920622739,
har startet en innsamlingsaksjon for
at filmen **LOOK TO NORWAY 1942**
om lærernes sivile motstand mot
Nasjonal Samlings forsøk på å nazifisere
skolen kan realiseres.

**Denne kampen må ikke bli glemt!
HJELP OSS Å FÅ FRAM EN SÅ VIKTIG FILM!**

Send ditt bidrag til bankkonto 1720.28.33179
eller Vipps 514350

Vil du hjelpe oss, send en mail til:
denglemtehistorien@gmail.com

200 år siden Andreas Martinus Feragen ble født:

«Skolemesternes konge»

● **Ernst Håkon Jahr**

professor emeritus,
dr.philos., forfatter
Institutt for nordisk
og mediefag
Universitetet i Agder
FOTO UNIVERSITETET I AGDER

Folkeskolepionéren Andreas Martinus Feragen (1818–1912), «skolemesternes konge».

FOTO CLAUS KNUDSEN, KRISTIANIA

KILDE KUBEN/AAMA, PA-2418 PORTRETTARKIV, L0033 FERAGEN.

Han tok toårig lærerutdanning på ett år og fikk beste karakter. Deretter var han lærer i nesten 70 år. 79 år gammel mottok han St. Olavs Orden for sitt arbeid med og i norsk skole.

Det er få som i dag kjenner til Andreas Martinus Feragens (1818–1912) store innsats og betydning for norsk skole, enda han i si samtid blei regna som den viktigste skolelæreren i landet.

Han var sentral i utviklinga av folkeskolen på 1800-tallet. Han var aktiv lærer i til sammen nesten 70 år. Bortimot 66 av dem var han lærer og kirkesanger, det vil si klokker, i den gang Holt kommune ved Tvedestrand i Aust-Agder. Han stod i tjenesten til han var 93 år.

Han var samarbeidspartner med og personlig venn av Ole Vig, og var uten tvil den nasjonalt mest respekterte og betrodde læreren i siste halvdel av 1800-tallet. Lærebøkene hans i regning revolusjonerte faget i skolen og blei de mest brukte over hele landet. For å stimulere jenter til å gjøre det bedre i regning, gav han ut ei egen bok beregna på dem: «Regneøvelser for Pigeborn» (1867).

Statsminister Jørgen Løvland var blant dem som skreiv hyllingsartikler om Feragen ved flere anledninger, blant annet på førstesida av Morgenbladet på 90-årsdagen i 1908. Feragen døde nesten 94 år gammel. På 100-årsdagen i 1918 blei en stor bauta-stein avduka på gravstedet hans på Holt kirkegård.

Dagens lærere, pedagoger og allmennhet kan hente mye verdifull stimulans fra hans tanker og ideer. Mye av det han lanserte og stod for, vil kunne bidra positivt inn i dagens skole- og pedagogiske debatt. Han publiserte pedagogiske arbeider i over 50 år og var på område etter område en pionér med pedagogiske ideer og tanker om skolens utvikling.

Han:

- så samarbeidet mellom hjem og skole som ei forutsetning for å lykkes pedagogisk
- understreka at barnepsykologi er helt avgjørende kunnskap å ha for læreren
- var imot ekstra belønning til elever som ikke anstrengte seg spesielt utover egne evner
- understreka elevens ansvar for egen læring
- var skeptisk til omfattende bruk av karakterer
- publiserte spesialpedagogisk opplegg for «for-sømte» barn, barn med særskilte behov

- skrev nyskapende lærebøker i regning, opplag over 200.000
- gav ut egen regnebok for jenter
- gav ut den eneste læreboka for øving i å lese ulike håndskrifter, særlig viktig på 1800-tallet
- etablerte landets første skoleboksamling, skolebibliotek for elever
- presenterte et moderne opplegg for første leseopplæring
- var landets første gymnastikklærer
- innførte handarbeids- og sløyd faget gradvis i sin skole, allerede fra 1860- og 1870-åra
- var tidlig ute i sin skole med kunnskapsfaga historie, naturkunnskap og geografi
- innførte og argumenterte sterkt for hagekunnskap i skolen, var en forløper for skolehager
- ønska levende og muntlig formidling av kunnskapsfag
- så på sang som et viktig fag i skolen
- organiserte lærerne i egne foreninger så tidlig som 1847
- var redaktør for tidsskriftet Den norske Folkeskole i sju årganger, 1858–64.

Andreas Feragens personlige utvikling og livshistorie, hans klassereise fra arbeidersonn til å bli omtalt som «Skolemesternes konge», utropt til det av sjølveste Oscar II, er i seg sjøl interessant og illustrerende for hva utdanning gjennom lærerseminara kunne bety for evnerike gutter i datidas Norge. Feragen fikk Borgerdådsmedaljen i 1877 og blei i 1897 utnevnt til ridder av St. Olavs Orden. Han var den første som fikk slike utmerkelser for arbeid med og i norsk skole.

Andreas Feragen blei født i Trondheim 21. juli 1818 i en arbeiderfamilie. Etter fullført allmueskole og konfirmasjon 1833 kom han i tjeneste hos soknepresten i Vår Frue menighet, opplysningspresten Bendix Støren. Ved egen lesning og veiledning av presten samtidig som han benytta seg av det skoletilbudet byen hadde for voksne gutter på søndagene, økte han sine kunnskaper. Han var sokneprestens tjenestegutt i daglige gjøremål, etter hvert også som hjelpeskriver på embetskon-

«Han forente djup teoretisk forståelse med fremragende praktisk lærerferdighet.»

Holt gamle skole ved Tvedestrand, ofte kalt «Feragen skole», er et av Norges eldste skolehus, fra 1817. Det ble brukt som skole til 1912. Til høyre for inngangen var skole, til venstre bolig for læreren med familie. Bygningen ble restaurert på 1960-tallet og er fra 2011 skolemuseum under Næs Jernverksmuseum.

FOTO OLAV BREEN

toret. Da soknepresten blei pensjonist og flytta til Kristiansand i 1839, fulgte Feragen med.

I 1842 søkte han og blei tatt opp som student ved Holt seminar (lærerskole) ved Tvedestrand. Dette seminaret hadde begynt i 1839 med den framstående historikeren, sagnforskeren og presten Andreas Faye som rektor. Utdanninga tok normalt to år. Feragen fikk imidlertid lov til å ta skolen på ett, fordi han ikke hadde økonomi til mer. Likevel gikk han ut med best mulige karakter: «Udmerket duelig».

Åra 1843–46 underviste han i Kristiansand. Fra 1846 var han så lærer og klokker i Holt, fra 1861 i tillegg klokker i Tvedestrand. Han begynte straks i 1846 som øvingslærer ved seminaret, og Holt faste skole blei praksisskole. Han og kona Elisabeth hadde bolig i samme hus som skolen. Her fikk de seks barn, tre døtre og tre sønner. Alle døtrene døde uten å ha stifta familie, men fra sønnene er det blitt tallrike etterkommere både i Norge og i USA. Den eldste sønnen blei skogforvalter i Buskerud, den yngste høyesterettsdommer. Den mellomste emigrerte og blei handelsmann i Wisconsin.

I over 30 år, inntil lærerutdanninga blei flytta til Kristiansand, var Feragen øvingslærer ved seminaret. Det gjorde han til den viktigste læreren ved seminaret, sammen med nybrottsmannen Faye. Feragens innsats for å utvikle seminarets praktisk-pedagogiske øvingstilbud blei avgjørende for den gode kvaliteten som utdanninga ved Holt seminar tidlig blei kjent for. Generasjoner av lærere stod i gjeld til han. De så på han som en ideallærer, og han blei en legende allerede mens han levde.

Feragen valgte sjøl å gå av fra stillingene i Holt ved årsskiftet 1911/12. Han hadde da påvirket utviklinga av norsk folkeskole i mer enn et halvt århundre, både når det gjaldt ramme og innhold. Blant Feragens lærebøker og mer generelle pedagogiske og skolepolitiske skrifter kan nevnes:

- Opgaver og korte Vink til praktisk Tavleregning (1856 og seinere)
- Øvelsesbog i Læsning af Haandskrifter (1861 og seinere)
- Regneøvelser for Pigebørn (1867)
- Hjem og Skole (1875)
- Regnebog for Folkeskolen (1876 og seinere)
- Om Hjemmets og Skolens Fællesarbeide (1879)
- Smaastykker om Barneopdragelse og Undervisning (1898)
- Tilbagesyn paa mit liv med et blik paa folkeskolen før og nu (1904)
- Smaaskolen, dens lærefag og deres behandling (1905)

I lokalsamfunnet var Feragen i mer enn 50 år en særdeles aktiv deltaker i offentlig og privat virksomhet. Han satt i skolestyret i Holt i nesten 50 år, og han hadde vervet som kommunerevisor i 28. Han var med på å starte Holt sparebank 1881 og var formann i lokale misjonsforeninger og bibelselskap. Han var medlem av flere departementsoppnevnte komiteer til vurdering og bedømmelse av lærebøker.

Men om han var en nasjonal skoleautoritet og hadde større allmenn tillit enn de fleste i bygda, så hadde han ikke stemmerett før han var nesten 60 år. Vi glemmer lett at grunnloven, så demokratisk vi gjerne sier den var, bare gav stemmerett til et begrensa mindretall. Feragen eide ikke jord, var ikke embetsmann og ikke byborger. Da hadde han ikke stemmerett. Og da han endelig fikk det i 1885, var det bare fordi han nå betalte mer enn 500 kr i året i skatt.

Det var mange svært flinke lærere i folkeskolen på 1800-tallet, praktikere som var elsket av sine elever og som hadde høy anseelse i lokalsamfunnet. Hva var det Feragen hadde i tillegg som gjorde at akkurat han blei slikt et nasjonalt ideal for praktisk talt hele lærerstanden på 1800-tallet?

«For å stimulere jenter til å gjøre det bedre i regning, gav han ut ei egen bok beregna på dem.»

Svaret ligger i at han forente djup teoretisk forståelse med fremragende praktisk lærerferdighet. Han hadde det nødvendige filosofisk-pedagogiske grunnlaget som de fleste andre lærerne ikke hadde. Han visste teoretisk hvorfor han gjorde det han gjorde, og han kunne gjøre greie for det og fortelle andre om det. Det var det han gjorde hele livet som lærer. Han leste og tenkte og skreiv om det han kom fram til. Resultatet blei en helhetlig forståelse av oppdragelse og undervisning, om ansvar og nødvendig samarbeid mellom hjem og skole. Mens andre lærere nok kunne synes at det var både kjekt og nyttig å ha et godt og kanskje tett forhold til elevenes foreldre, var det for Feragen absolutt nødvendig, og det visste han ut fra det teoretiske grunnlaget han baserte sin pedagogikk på. Derfor var det også at han mot slutten av sin karriere var bekymra for at skolen viste tendenser til å ta over alt ansvar for elevene. Han var redd for at hjemmet og foreldra dermed skulle bety mindre for skolen enn før, det han alltid hadde sett på som sjølv grunnlaget for en vellykka oppdragelse og undervisning.

Teori og praksis i lærerutdanning og lærergjering har alltid vært som to søsken som alltid slåss, men som likevel er gjensidig avhengig av hverandre. Hos Andreas Feragen går de opp i en høyere enhet. Det var det som løfta han opp over alle andre samtidige lærere. Det var det som gjorde han til skolemesternes konge.

Over fem tiår bidrog han med bøker, artikler og innlegg i blad og tidsskrift. Det gjør Feragen til en av 1800-tallets mest betydelige pedagogiske publisister, om ikke den største. Bladet Utdanning går tilbake til Norsk skoletidende, som seinere statsråd Nils Hertzberg, da rektor ved Hamar seminar, starta i 1869. Den samme Hertzberg sendte i 1896 hyllingstelegram da Feragen hadde vært lærer i Holt i 50 år. Hertzberg takka for alt Feragen hadde betydd for norsk skole gjennom et halvt århundre. Etter det var Feragen lærer i Holt i enda 15 år.

I år er det 200 år siden han blei født. Hovedarrangementet ved jubileet blir i Tvedestrand og Holt helga 21.–22. juli med seminar, lansering av biografien «Skolemesternes konge – Andreas M. Feragen» (Novus forlag, Oslo) av undertegnede, foredrag og avduking av den renoverte bautaen med ny plassering på Holt kirkegård. Sentrale offentlige myndigheter vil være representert.

Andreas Feragen var en viktig nasjonal skolepionér som det er all grunn til å feire.

Om fornying av norskfaget og elefanten i rommet

Knut Michelsen
tidligere norsklektor
i videregående skole
FOTO PRIVAT

Yrkesfagelever bør prøves i kun én målform til skriftlig eksamen på norsk videregående trinn 3.

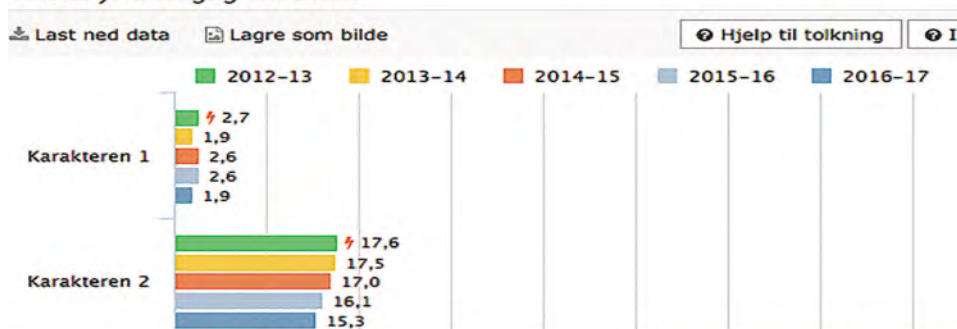
Med en huskeliste og søkefunksjonen i skriveprogrammet Word retter bokmåselever i Trøndelag opp gale nynorskord og blir mer motiverte for side-målet. I artikkelen «Med denne lista klarer bok-måselever å kvitte seg med de vanligste feilene på nynorsk» på Utdanningsnytt.no 3. mars i år (Utdan-ning 4/2018, side 24–25) beskriver læreren tiltaket som en «wow»-effekt. Man blir rett og slett kvitt mange nynorskfeil som normalt produseres i stort antall landet over. Om selve læringseffekten er hun imidlertid mer usikker. Det gjør hun rett i, dersom skolen har holdt på med dette en stund.

Siden 2013 har snittet på de to eksamenene i nynorsk på studieforberedende og påbygg på vide-regående trinn 3 (vg3) ved Steinkjer videregående skole falt henholdsvis 0,2 og 0,5 karakterpoeng ifølge Skoleporten.no. Snittet på eksamen i norsk yrkesfag vg2, det vil si bokmål, steg imidlertid posi-tivt i samme periode til 3,8 siste to år, noe som er over nasjonalt snitt. Det virker altså ikke å være noe i veien med selve skrivekompetansen her dersom dette eksamensuttrekket på ca. 13 prosent er repre-sentativt for vg2-elevne. På yrkesfag vg2 prøves det da også kun i én målform til skriftlig norskek-samen, her bokmål.

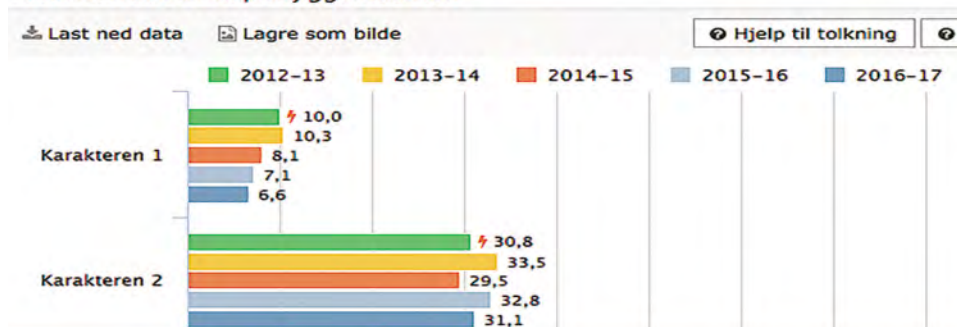
Når en del av de muligens faglig sterkeste eller mest motiverte yrkesfagelevne ved denne skolen kommer på påbygg vg3, faller imidlertid snittet på eksamenskarakteren i bokmål siste år over en hel karakter (2,7). Det er også svakere enn 2013. I sidemålet nynorsk ser man samme tendens. Snit-tet ligger på lave 2,4 siste år, ned en halv karakter fra 2013. Skriveferdighetene virker altså å være noe

Nasjonal statistikk:

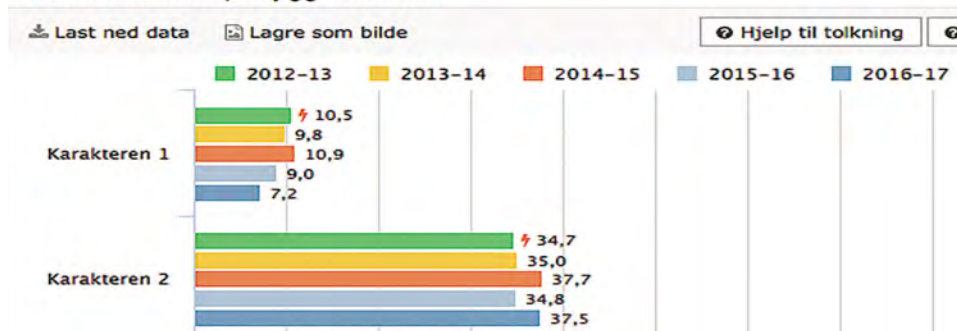
Norsk yrkesfaglig eksamen

Norsk hovedmål påbygg eksamen

Norsk sidemål påbygg eksamen

Kilde: Skoleporten, Utdanningsnytt.no

dalende i begge målformer for denne elevgruppen de siste årene på denne skolen (mens for eksempel matematikktendensen er motsatt).

Vi ser ikke noe slik dalende nasjonal trend over år, hvis vi bare ser på påbygg når det gjelder skriveferdigheter. Men vi ser at yrkesfagelever generelt sett

som gjør det godt eller rimelig godt på vg2 med én målform (nasjonalt karaktersnitt økende siste 4 år til 3,5), gjør det langt dårligere med to når de blir ett år eldre. Dette kan selvfølgelig eller opplagt skyldes at alle (i hovedmål) eller langt flere (ca. 44 prosent i sidemål) trekkes ut til eksamen vg3, at eksamenen vg3 året etter er vanskeligere og at dobbelttopplæ-

Minneord

ringen i to målformer dette sisteåret tar tid, fokus og ikke minst krefter.

Ser vi for eksempel på andelen svakeste karakterer på eksamen i norsk skriftlig (1–2-ere) på avsluttende yrkesfag vg2 nasjonalt siste år, selv om eksamensuttrekket bare er på rundt 7 prosent, så øker den dramatisk fra 17,2 prosent til 37,7 prosent i hovedmålet og til hele 44,7 prosent i sidemålet når de muligens faglig sterkeste yrkesfagelevne tar påbygg med eksamensprøving i to målformer.

Andelen «skrivesvake» kan altså se ut til å øke til over det dobbelte fra det ene trinnet til det andre. Man må her også ta forbehold om at eksamensuttrekket på yrkesfag vg2 er mer eller mindre representativt.

Innvendingen om at det er problematisk å sammenlikne resultater fra to så vidt forskjellige eksamener i norsk med så ulikt eksamensuttrekk, kan uansett ikke overses. At det er de mest motiverte yrkesfagelevne på vg2 som velger påbygg vg3, er antakelig heller ingen opplagt presis iakttagelse. Uansett, dersom norskfaget på påbygg vg3 også produserer elever som ikke får vurdering i det hele tatt fordi de rett og slett mangler vurderingsgrunnlag, kan det se ut som kanskje opp mot en snau halvpart av denne elevgruppen ender opp som «skrivesvake» på den nasjonale karakterstatistikken i sitt eget morsmål etter 13 år i skolen. Bakgrunnen er blant annet et over hundre år gammelt stortingsvedtak mange norske politikere reelt ikke tør utfordre.

Men mener man noe med fagfordypning i norskfaget, bør man se på skriveopplæringen for denne elevgruppen, over ti tusen elever hvert år. Det mest opplagte forslag er rett og slett å prøve yrkesfagelever i kun én målform til skriftlig eksamen på norsk vg3. Altså fordypning, i disse elevenes hovedmål. Vi vet imidlertid at målbevegelsens mange akademikere selvsagt vil motsette seg slike tiltak med mange og høylytte argumenter. Akkurat da er det mer enn noensinne viktig for dem som styrer skolen å ikke lytte. Elefanten i rommet tar rett og slett for stor plass.

● Karin Drangslund

Det var med stor sorg vi tok imot budskapet om at Karin Drangslund døyde tysdag 29. mai 2018. Etter fire måneders kamp mot kreftsjukdom hadde vi von om betring og gode møte når sommaren var på hell. Slik gikk det ikkje. Vi har mist ein tidlegare god kollega og ein varm og nær ven.

Karin Drangslund gifta seg tidleg med ungdomskjæresten Jan Gordon Drangslund. Dei fekk fire born. Karin makta å ta lærarutdanning innimellom fødsjar og barnepass. Ho fekk lærarjobb i Søgne og Vennesla, og ho hadde overskot til å delta i fagforeiningslivet ved sida av jobb og stort ansvar for fire born. Eit overskotsmenneske!

Ho var aktiv i lærarlaget i Søgne og vart nestleiar i Vest-Agder Lærarlag. Då familien flytta til Oslo, søkte ho og fekk jobb i Norsk Lærarlag i 1980. Ho vart snart avdelingssjef i organisasjonsavdelinga og seinare administrasjonssjef. I meir enn 20 år hadde ho ansvar for planlegging og gjennomføring av landsmøta i Norsk Lærarlag. Ho var sekretær for landsstyret og arbeidsutvalet, og ho sytte for at landsstyremedlemmene hadde det bra medan dei var på møte i Oslo. Var det eit spesielt høve eller ein fødselsdag, dikta ho ein song og akkompagnerte oss på piano. Kreativ og musikalsk, skrivefør og klok.

Karin Drangslund var gjestfri og raus. Ho var ei storarta vertinne for små og store arrangement i organisasjonen. Oslo Lærarinnelag, som hadde møta sine i Norsk Lærarlag sine lokale, hadde stadig kontakt med Karin for å kunne ha alt slik det skulle vere når vaksne lærarinner skulle møtast. På leiarmøte rundt om i landet og på kurs med dei nordiske lærarorganisasjonane var ho sjølvskrivevertinne.

Ho var gjestfri og raus også i sin eigen heim. Der kunne det vere kvinnesamlingar 8. mars og avslutningstilstellingar for utval og ulike medlemsgrupper – huset vart brukt til mykje meir enn familiesamkomer.

Karin miste mannen sin altfor tidleg, og det var

FOTO PRIVAT

tungt å bere. Det var ei lukke for henne då ho møtte Kjell Straume, som ho seinare gifta seg med. Han vart hennar støtte og gode ven i gode og vonde dagar. Karin og Kjell tok imot gjester både på hytta på Lindesnes, i Oslo og i Bram. Dei skapte uvanleg varme, gode og hyggelege samvær og samtaler mellom menneske same kvar vi møttest.

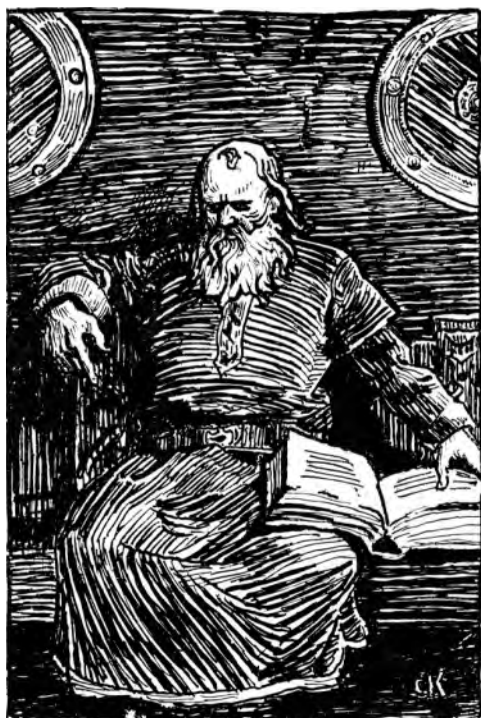
Karin fekk vener over heile landet i sine år i organisasjonslivet. Samlivet med Kjell gav nye, nære vener i Frankrike og andre stader. Karin fekk eit rikt liv i teneste for andre; for fagforeininga, for barn og barnebarn, for vener og for humanitært arbeid. Karin gledde seg over livet og gledde seg over å kunne glede andre.

Vi tenkjer på barn og barnebarn og på Kjell. Dei har mist ei elska kone, mor, svigermor og bestemor. Vi er med dei i sorga, tenkjer på henne, saknar henne og minnest henne og det ho fekk bety for så mange. Fred over minnet.

Vener frå Norsk Lærarlag

● Norsk

Opptur for norskfaget – om dugleik og danning

Forslaget til nye kjerneelement i norskfaget gir betre rom for djupnelæring. Her er det plass til både dugleik og danning.

Mange røyster har kritisert forslaget til nye kjerneelement med at dette er ein nedtur for norskfaget, og at det no kan bli mindre danning for elevane. Eg meiner heller det kan bli ein opptur.

Danning er viktig. Vi som er norsklærarar, har eit særleg ansvar for å formidle vidare norsk litteraturhistorie og språkhistorie. Vi skal gjere elevane glade i vår litterære kanon, men samstundes skal vi klare å gi elevane dugleik til å ta imot den danninga som mange her spør etter.

Ein kan snakke høgt og lenge om det utopiske klasserommet, men vi som arbeider i skulen, må ta realitetane innover oss. Det er ikkje berre å hoppe inn i ein litterær klassikar som eleven ikkje er rusta for å lese. Dette veit sjølvstendig norsk-lærarane våre, som meir enn gjerne introduserer ungdommane for vår ypparste litteratur når tida

Ein må vere god til å lese for å ha utbyte av mellom andre kongesagaene til Snorre Sturlason, påpeiker Espen Tørset. Her er den islandske sagaforfattaren slik kunstnaren Christian Krohg forestilte seg han.

er moden for det. Om ein elev skal klare å få noko som helst ut av å lese kongesagaene til Snorre Sturlason eller skodespela til Henrik Ibsen, må han vere lesekyndig. Forslaget til kjerneelement tar etter mi meining god høgde for at det tar tid å få god dugleik i lesing og skriving.

Sjølvstendig er det nokre moment i forslaget som kan diskutertast, som til dømes språkopplæringa. Det blir spennande å sjå korleis dette blir framstilt i dei konkrete læreplanane. Men likevel er eg heilt trygg på at forslaget til kjerneelementa er ein opptur for norskfaget. Det er viktig at vi får tid og rom til å lese lengre og fullstendige tekstar, sjå dei i si eiga samtid og gjere dei aktuelle for vår tid. Forslaget til dei nye kjerneelementa tar høgde for at vi treng både dugleik og danning i norskfaget.

Espen Tørset

lektor ved Orkdal vidaregåande skole

● Underregulering av pensjon

Kva skjer med lovnadene i valkampen?

Stortinget har vedteke at offentlege pensjonistar skal ha ei inntektsutvikling på 0,75 prosent under det lønsmottakarane får. Dette har ført til at pensjonistane dei tre siste åra har hatt ei negativ inntektsutvikling. I 2015 var denne på 0,5 prosent, i 2016 på 1,9 og i 2017 på 1,2. Også i år kom pensjonistane ut med negativ kjøpekraft.

I valkampen 2017 var partia klare på at også pensjonistane skal ha ei positiv inntektsutvikling. Spørsmålet er om partia på Stortinget har gløymd

lovnadane sine. Stortinget har vedteke ei ordning som gjer at pensjonistane i år med låg lønsauke kjem ut med tapt kjøpekraft. Eit vedtak i Stortinget kan berre Stortinget endra. Vi ventar at partia står ved det dei sa i valkampen. Vi forventar også at trygdeoppgjeret blir teke opp til handsaming i Stortinget slik det var før 2016. Berre på denne måten kan vi få ei reell politisk handsaming av pensjonistane si inntektsutvikling.

Kva gjer Utdanningsforbundet og Unio med

dette? Pensjonistane er ei av dei største medlemsgruppene i forbundet, og vi ventar at saka har høg prioritet. Underreguleringa og konsekvensane av denne er godt kjend, og her er mange sterke alliansepartnarar. Korleis står saka på dagsorden i Utdanningsforbundet og Unio?

Magne A. Reigstad

leiar for Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet Troms

Les mer debatt på Utdanningsnytt.no

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Skolemiljø

Vaktmesteren – en viktig del av skolemiljøet

Oslo bystyre har drøftet skolevaktmesterordningen, der SV-byråd Inga Marte Thorkildsen har sagt at konkurranseutsettingen skal avsluttes, og vaktmesterne skal være ansatt på den enkelte skole. Byråden gir tre gode grunner for dette. For det første er det en forenkling. Gjennom å ha en fast vaktmester slipper skolene å skrive i detalj alt som skal utføres i en kontrakt.

For det andre kan vi bruke vaktmestrene som en ressurs i skolen. De blir en del av laget.

For det tredje bygger vi kompetanse gjennom tilstedeværelse.

I sammenheng med drøftingen gjenga jeg en

historie fra virkeligheten: Oslo-skolen det gjelder, har ikke vaktmester på sin skole. De er en del av de skolene som er med i forsøksprosjekt om en vaktmesterpool i regi av firmaet NEAS. Læreren har en elev med epilepsi i klassen sin, og som har lett for å få anfall ved skarpe, blinkende, lys. En dag hun kom på skolen, hadde et av lysstoffrørene begynt å blinke. Hun fikk da beskjed om at hun måtte registrere dette i et skjema, og så skulle det komme noen og fikse det. Men det kunne fort ta noen dager. Læreren spurte da rektor hva hun skulle gjøre. Skulle hun sende eleven med epilepsi hjem til dette var ordnet eller la eleven kanskje få

flere anfall enn normalt? Hun ga da beskjed til rektor: Da fikser jeg det heller selv. Rektor var tydelig i sin beskjed: Det har du ikke adgang til. Lærerne har ikke lov til å klatre på stiger og lignende. Det ligger ikke i deres instruks. Hvis hun mot formodning skulle falle ned og skade seg, var det ikke sikkert hun hadde krav på yrkesskadeerstatning.

Jeg forstår godt at lærerne i Oslo-skolen drømmer om den gamle og gode vaktmesteren, og derfor må vi få skrotet dette blåuss-opplegget.

Ivar Johansen (SV)

Oslo bystyre

Kompetanseutvikling i matematikk- og naturfagdidaktikk

- Realfagsløyper gjennomføres i fellesskap av de ansatte lokalt på skolen eller i barnehagen.
- Med Realfagsløyper går dere steg for steg gjennom fagstoff, praktiske verktøy og ressurser som styrker kompetansen i matematikk- og naturfagdidaktikk.
- Innholdet er forskningsbasert, utprøvd og utviklet i tett samarbeid med praksisfeltet.

www.realfagsloyper.no

NATURFAGSENTERET
NASJONALT SENTER FOR NATURFAG I OPPLÆRINGA

MATEMATIKKSENTERET
Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen

● Ny bemanningsnorm for barnehager

Avgjørende forbedringer

Den nye bemanningsnormen skal gi enda bedre barnehager for barna. Stortingets grundige behandling av saken øker mulighetene for at reformen blir en suksess.

Etter seks uker med mye debatt om regjeringens forslag til ny bemanningsnorm, landet utdan-

PBL er positiv til bemanningsnormen, gitt at den er finansiert for alle barnehager fra dag én. **ILL.FOTO** ERIK M. SUNDT

nings- og forskningskomiteen i uke 21.

For det er svært krevende, for ikke å si umulig, å innføre kostbare og nasjonale kvalitetskrav i en sektor med store forskjeller i finansiering og der de mange private barnehagene er finansiert ut fra to år gamle kommunale kostnader.

PBL (Private Barnehagers Landsforbund) vil berømme hele komiteen for å ha satt seg grundig inn i saken, og for å ha kommet med mange og avgjørende krav til regjeringen:

- Finansieringssystemet må endres slik at det ivaretar alle barnehager og det gode mangfoldet i sektoren, samt reduserer etterslepet i finansieringen av private barnehager. Innføringen av bemanningsnormen synliggjør manglene med dagens system, og PBL er glad for at en samlet komité erkjenner dette.

- Det er gledelig at komiteen ser behovet for å etablere et uavhengig tilsynssystem for barnehagesektoren. Et uavhengig tilsyn som skal kontrollere alle barnehager på like vilkår, vil være et av de viktigste tiltakene for å sikre at det også i fremtiden er høy kvalitet i barnehagene.

- PBL mener det er bra at forventningene til vikarbruk og stedlig ledelse presiseres, og at det eksplisitt slås fast at alle relevante kostnader til

vikarbruk tas med i regnskapet til kommunene.

- PBL mener det er fornuftig at sektoren får ett ekstra år på å innfri de nye kravene til bemanningen i barnehagene. Det sikrer at barnehagene kan få tid til å gjennomføre gode ansettelsesprosesser, slik at reformen blir et reelt kvalitetsløft for sektoren.

PBL er positiv til bemanningsnormen, gitt at den er finansiert for alle barnehager fra dag én. Et samlet storting har ansvar for at dette er på plass senest 1. august 2019. Men vi er samtidig enig med Aftenposten, som på lederplass 23. mai slår fast at «kvalitet i barnehager handler om mer enn bemanning.»

Alle barnehager bør måles etter den samlede kvaliteten på tilbudet til barn og ansatte. Kvalitet i barnehagen er mye mer enn bemanningen, antall barn per ansatt. Kompetansen til de ansatte, kvaliteten i det pedagogiske arbeidet, ledelsen av barnehagen, foreldresamarbeidet, sykefravær og vikarbruk er andre viktige faktorer.

Derfor må ikke ny bemanningsnorm bli en sovepute for en sektor som fortsatt må strekke seg for å gi barn og foreldre et enda bedre tilbud.

Styreleder Eirik Husby og resten av styret
PBL (Private Barnehagers Landsforbund)

● Språk

NRK må ta språklege omsyn i val av ny nyheitsdirektør

Nyheitsdirektør Alexandra Beverfjord forlèt NRK for å bli sjefredaktør i Dagbladet. Vi i Kringkastingsringen er ikkje imponerte over arbeidet ho har gjort for nynorsk og språk i NRK, og håper den neste redaktøren har meir språkleg medvit.

Frå 2015 til 2017 har delen nynorsk på nrk.no falle frå 18 til 16 prosent. Det er dramatisk når vi veit at NRK er pålagde av Stortinget å nytte 25 prosent nynorsk på alle plattformer. På radio og TV er tilhøva noko betre, men også der går det dårlegare, ifølgje tala til NRK for 2017. Tilhøva for nynorsk er blitt dårlegare, spesielt på nett, plattformforma som når dei yngste brukarane.

Etter at Medietilsynet kritiserte NRK for nynorskprosenten i 2016, valde rikskringkastaren å komme med ein eigen handlingsplan for nynorsk.

Den er ikkje følgt opp. Ei rekkje medarbeidarar i NRK fortel oss at sjefane nær aldri tek omsyn til nynorsk og at ingenting har skjedd etter at handlingsplanen kom ut. Beverfjord fekk klar melding om å adressere problemet, men har ikkje tatt det opp ein gong på mange fellesmøte internt.

Av dei 16 prosentane nynorsk på NRK.no, er 40 prosent frå NRK Sogn og Fjordane, og mykje kjem derfor aldri på nrk.no. På framsida er det sjeldan meir enn fem prosent nynorsk, etter våre eigne målingar.

Det er ein prekær mangel på nynorskkompetanse på Marienlyst. I fleire år har Beverfjord og dei andre i nyheitsdivisjonen oversett nynorsk og språk når dei tilsett nye mellomleiarar, vaktsejefar og journalistar. Utfallet er at NRK forsømmer den

lovpålagde rolla dei har i å vareta norsk språk.

Derfor ønskjer vi å vere tydelege: NRK må ta omsyn språk når dei skal tilsette ny nyheitsdirektør. Vi har forståing for at NRK må ta mange omsyn i jakta på den neste direktøren, men forventar at medvit for språk er eitt av kriteria.

Kringkastingsringen var positive då NRK kom ein handlingsplan for nynorsk, men ord må bli til handling.

Dei tre siste åra har vore ein språkleg nedtur for NRK. No håper vi NRK tek ansvar og arbeider for meir nynorsk, spesielt på nrk.no.

Styreleiar i Kringkastingsringen
Guro Kvalnes

Hamas har ansvaret

Ja, Gaza er en humanitær katastrofe, men terrororganisasjonen Hamas har ansvaret for det. Det burde Utdanningsforbundet Bærum vite. Kjernen i striden er at Israels naboer ønsker å utslutte jødestaten. Det har de forsøkt flere ganger, heldigvis uten å lykkes. Gaza er et lite område, men araberne har landområder som er 600 ganger større enn Israel!

Demonstrasjonene langs grensegjerdet mot Israel har slett ikke vært fredelige. I skjul av røyken fra brennende bildekk har titusenvise voldelige demonstranter forsøkt å trenge inn i Israel. Noen var bevæpnet og åpnet ild. Sprengladninger har vært forsøkt detonert ved gjerdet. Israelerne har vært tvunget til å bruke makt, og liv har dessverre gått tapt.

700.000 – 800.000 palestinere ble drevet på flukt under opprettelsen av Israel, skriver Anne Beathe

Ryttersveen på vegne av Bærum-lærere. Det er i beste fall en halv sannhet. Like mange jøder ble drevet ut eller måtte flykte fra arabiske land! De måtte forlate hus og eiendom, som ble «nasjonalisert». En mindre sum penger var det de fikk ta med seg.

Israel tvangsflyttet sine egne borgere fra Gaza-stripen og overlot området til palestinaaraberne i et forsøk på å skape fred. Som takk fikk de tusenvis av raketter skutt mot områder i eget land. Beboerne i Sderot har femten sekunder på å komme seg i sikkerhet når alarmen går! Israelske barn får også traumer. 29. mai skjedde det igjen. Det ble skutt en rekke bombekastergranater fra Gaza mot mål i Israel. Israelsk rakettforsvar og tilfeldigheter gjorde at ingen ble drept eller fysisk skadet.

Hamas har bygget en rekke tunneller for å angripe

Israel, samt militære anlegg, istedenfor å prioritere befolkningen. Pengene kunne vært brukt til å bygge skoler, sykehus og nyttig infrastruktur, men hatet mot Israel overstyrer alt. Og det videreføres systematisk til nye generasjoner. Viljen til fred er lik null.

Blokade? I begynnelsen av mai brøt palestinske ungdommer seg inn i grensestasjonen Kerem Shalom, vandaliserte den og satte fyr på rørledningen som fører gass inn i Gaza. En kynisk handling. Det er her forsyninger fra Israel føres inn. To lastebiler i en kolonne med nødhjelp ble nylig avvist på samme sted fordi lasten kom fra Israel! Hamas undertrykker sin egen befolkning.

Halvard Lars Udnesseter

Cinema NRK iTromsø Adresseavisen Dagsavisen

"En viktig film som kan åpne folks øyne om de skremmende strømningene i vår europeiske samtid"
DAGBLADET

En film av Håvard Bustnes

HATETS VUGGE

Hva kan gjøres for å sikre at våre barn er bedre rustet i møte med høyreekstreme holdninger? Forebygging av ekstremisme er et viktig tema for både elever og lærere. Vi kan skreddersy kinovisninger med påfølgende panelsamtaler i samarbeid med kommuner, skoler og organisasjoner.

Ta kontakt med produsent Torstein Pærlus: torstein@upnorthfilm.no

UP NORTH

● **Til «AUF-lederen vil avskaffe lekser» på utdanningsnytt.no 19. mai**

Nødvendig å bruke mer tid til på å gå i dybden

Mani Hussaini, lederen for AUF, vil ikke ha hjemmerekser i skolen. Han mener det er en utdatert undervisningsform og ber moderpartiet vurdere å avskaffe ordningen, melder Dagbladet via NTB og blir gjengitt av Utdanningsnytt.no 19. mai.

Kall det noe annet da, hvis ordet lekser er så ille. Man ser jo at det er helt nødvendig å bruke noe mer tid til på å gå i dybden, utover det man belyser i de timene man er på skolen. Utdannelse og dannelse er da virkelig ikke en fem timers jobb 190 dager i året.

Gry Flaskerud

Politikere, snakk med fagfolk!

Jeg er ingen varm tilhenger av lekser, bare så det er sagt. Men jeg stusser over AUF-lederens uvitenhet hvis han tror lekser er gjennomgang av nytt stoff. Jeg skulle ønske politikere orket å sette seg mer inn i ting de vil forby/påby. At de kanskje ville ta seg bryet med å snakke med fagfolk, til og med ...

Line Hillestad

AUF-lederen vil avskaffe lekser i skolen. Det har vakt reaksjoner. ILLFOTO PAAL SVENDSEN

● **Svar til «Støtt krav om økt lønn for ansatte i høyere utdanning»**

Velkommen, Mari!

Mari O. Bjerke skriver i Utdanning 6, side 53, at hun har vurdert å søke stilling ved høyskolen. Men hun fant at hun ville tape så mye økonomisk på å bli høyskolelærer og bidra til å utdanne morgendagens lærere at hun ikke ville hatt råd til en slik stilling. Det er liten tvil om at en lærerutdanning absolutt trenger en innsats og realitetsorientering fra grunnskolenivået. Utdanningen skal gi kompetanse til å håndtere mange ulike situasjoner og til å være en betydningsfull person for barn og unge. Ikke bare retting av matematikkoppgaver eller andre faglige spørsmål berører læreren. En stor del av oppgavene er knyttet til Læreplanens generelle del og å møte mennesker i utvikling med et verdigrunnlag som samfunnet har bestemt.

Den nyutdannede læreren skal fra første dag ta hånd om mennesker med ulike behov, følelser, fysiske og psykiske utfordringer, og legge til rette for samarbeid på mange ulike nivå. Gjennom sin faglige undervisning skal også den enkelte elev ha oppmerksomhet i kompliserte livssituasjoner, hjelp til å finne sin styrke og utfordre sine egne muligheter og bli et gagns menneske. Skolen er ikke bare

læreplaner, men en viktig og lang del av selve livet. Eleven trenger oppmuntring og trøst, hjelp til å klare konflikter, støtte i sin selvoppfatning, mestringsopplevelser og rollemodeller som har positiv betydning for utviklingen av sin egen karakter.

Gjennom fem års studium skal studenten fordype seg i emner som skal passe inn i fremtidens skole. Hvem er det naturlig å rekruttere til å bli lærerutdanner med slike oppgaver i tillegg til oppdatert faglig fordypning? De fleste vil synes at dette må være noen fra skoleverket; barnehage, grunnskole eller videregående skole.

Men lærerutdanneren bestemmer ikke egen lønn. Det er en politisk handling. I tillegg bør lønnsavgjørelsen preges av klokskap, fremtidsblikk, mot og tro på at ting kan endres. Ennå har ingen politiker hatt mot eller vært klok nok til å gripe inn. Det er lettere å bestemme at det skal utdannes flere lærere enn å se på hvem som skal utdanne dem. Jeg er overbevist om at jeg ville kjent meg bedre i et fly med en erfaren pilot, enn om ingeniøren som tegnet flyet, var pilot. Tryggheten hadde økt betydelig om de begge var om bord.

Hvorfor tør ikke noe politisk parti å gjøre noe for at lærerutdanningene skal hente utdannere fra skoleverket? Utdanningsforbundet har i to landsmøtevedtak prioritert å satse på lærerutdannerne. Hva må til for at dette blir en realitet for landets nest største fagforening? Det er tungt og stille om temaet nå. Det kommer nok opp igjen før neste landsmøte?

Men velkommen, Mari! Søk lærerutdanningen og bli med på å arbeide for en gruppe medlemmer som har lavere lønnsvekst enn alle andre utdannere, som starter sin karriere som utdanner med lavere lønn enn den som utdannes. Utdannings-Norge og norsk skole trenger slike som deg, som kjenner skolen. Dessuten trenger vi folk som kjemper sammen med oss for å heve et krevende yrke til et ettertraktet yrke for de gode lærerne i barnehage og skole.

Dag Sørmo
førstelektor i pedagogikk

Rett på sak

● Fritt skolevalg

Inntakssystemet bør endres

Jeg har vært rådgiver i ungdomsskolen i Oslo i 21 år. Før den tid var jeg stort sett kontaktlærer og underviste i fagene norsk og engelsk.

Etter at karakterbaserte inntak var innført, fikk jeg for første gang som faglærer klage på standpunkt-karakterene. Var min vurderingskompetanse svekket, tenkte jeg, men jeg landet fort på at de som klaget var mer opptatt av hvilken skole de ønsket seg, enn korrekt vurdering.

I starten opplevde jeg ikke så stor endring i valg av studieforberedende program blant elevene på min skole. En stor andel søkte seg til skoler i nærmiljøet.

Men inntaket til idrettsfag viste endringer. Tidlig på høsten søkte elevene hjelp hos meg fordi de trodde de ville komme inn på den nærmeste skolen med idrettsfag. De ville unngå å oppleve at ungdom fra motsatt side av byen gikk foran dem grunnet 1-2 poeng. Tilbudet var jo tross alt det samme! Jeg kom i snakk med en lokalpolitiker om problematikken, men ble avfeid med at det var skolenes oppgave å profilere seg godt nok! Nedgangen i søknadene til dette programmet ble etter hvert merkbart på vår skole.

Utviklingen med fritt skolevalg har etter hvert skapt store problemer. Dersom elevene kommer inn på de såkalte upopulære skolene, er veien kort til privatskolene. Det skaper et klaseskille mellom dem som kan betale eller ikke!

Politikerne virker rådvile i debatten. Det er kanskje vi også! Bussing og tvangsflytting er ikke tiltaket.

Kuben videregående skole er et eksempel på statusheving når yrkesfagene kombineres med studieforberedende utdanningsprogrammer. Men skal det være en menneskerett å oppnå studiekompetanse, eller er en mer praktisk tilnærming til skole og yrkesliv riktigere for mange?

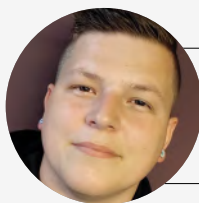
Jeg har ingen fasit for best mulig endring av inntakssystemet. Jeg tror likevel at Utdanningsetaten bør sørge for en jevnere prosentvis fordeling av elevene til de forskjellige skolene.

Noen lærere ved de såkalte populære skolene vil nok provoseres av mitt innspill. Jeg tok imidlertid utdanning på 1970-tallet. Da forberedte vi oss på klasser med elever med varierende evner. Jeg opplever i ungdomsskolen at de sterkeste i en klasse kan ha en meget heldig påvirkning på de svakeste. Jeg tror derfor ikke på for homogene grupper.

Kari Solvang Andreassen

● Seksualitetsundervisning i videregående

Utlærte om sex

● Christian Lomsdalen

lektor ved Metis videregående skole, Bergen

FOTO PRIVAT

Seksualitetsundervisning mangler blant de nye kjerneelementene som myndighetene har sendt på høring.

Elever i videregående skole trenger ikke mer kunnskap om sex, seksualitet, identitet og kropp.

Det tyder dagens læreplaner på. Kjerneelementene de nye læreplanene skal bygge på, er dessverre ikke noe bedre.

I min yrkeshverdag ser jeg dessverre lite som tyder på at elevene i videregående skole er ferdig utlært på disse områdene. #MeToo, #JegHarOpplevd, og engasjementet til de politiske ungdomspartiene, PRESS, og Elevorganisasjonen tyder på det samme.

Videregående elever trenger alderstilpasset, grundig og normkritisk seksualitetsundervisning. Dette melder også UNICEF, som anbefaler at skolen gir elevene slik undervisning i hele skoleløpet, for å oppfylle elevenes seksuelle og reproduktive rettigheter. Elevene trenger å reflektere over egne grenser, ønsker og identiteter. De trenger kunnskap om normer, kritikk av normer, seksualiteten, kropp, respekt, og andres grenser, blant annet.

Jeg har tidligere reagert på at temaet har vært forbeholdt grunnskolen i dagens læreplaner og kompetansemål. Det hersker en forventning om at elevene nå er så gamle og kunn-

skapsrike om sex og så trygge i egne kropp og identiteter at temaet ikke lenger er nødvendig å gjennomgå. De nye kjerneelementene som skal danne grunnlaget for de nye læreplanene, vitner om det samme.

Der hvor temaet går igjen i grunnskolefag, som i livssynsfaget, samfunnsfag, og naturfag, forsvinner det helt ut fra kjerneelementene i videregående skole.

Det vi vet om seksuell debutalder tyder på at det er nettopp i løpet av videregående mange norske ungdommer begynner å utforske romantiske relasjoner og sex. I en slik fase er det særlig nyttig å få mer kunnskap, reflektere i fellesskap over temaene, diskutere normer, grenser og identitet under god ledelse av en pedagog. Når vi ser alle de unge som sliter med egen kropp og egen identitet, er det lite som tyder på at vi i skolen burde være ferdig med dette før videregående skole.

Når seksualitetsundervisning mangler i kompetansemålene, vil det svært sjelden bli prioritert inn i skolehverdagen. Det er også viktig at vi finner kompetansemål om temaet i flere fag, med forskjellig inngang og fokus, slik som i grunnskolen. Kompetansemålene må finnes i fag både for studiespesialiserende og yrkesfaglige retninger i videregående.

Elever i videregående skole trenger god og alderstilpasset seksualitetsundervisning. Dette må reflekteres både i kjerneelementer og i læreplaner i skolen – slik at vi lærere blir nødt til å ta det opp og prioritere det. Slik er det ikke i dag.

Å være relasjonskompetent i barnehage og skole

● **Sissel Holten**
utdannet audiopedagog
og lektor i spesial-
pedagogikk
FOTO PRIVAT

● **Micki Sonne Kaa Sunesen**
forsker, PhD i relasjons-
pedagogikk og kompetanseutvikling
FOTO PRIVAT

Relasjonskompetanse i samværet og undervisningen av barn og elever skaper arenaer som motiverer til læring.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det er noe selvfølgelig over utsagn som «Man må være relasjonskompetent», «Relasjoner er noe av det viktigste i en pedagogisk praksis», «De profesjonelles viktigste verktøy er faglig selvtilitt». Vi er tilbøyelig til å godta dem som en form for sannheter uten å stille spørsmål om hva utsagnene egentlig betyr. I denne kronikken stiller vi spørsmål rundt de grunnleggende ideer knyttet til relasjonskompetanse. Vi prøver å svare på tre spørsmål:

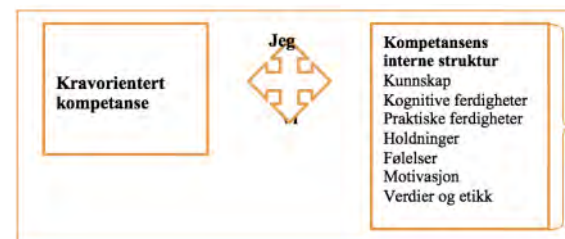
- 1) Hva er pedagogisk relasjonskompetanse?
- 2) Hvilke kunnskaper har de pedagogisk relasjonskompetente i barnehage og skole?
- 3) Hvordan kan vi utvikle vår pedagogiske relasjonskompetanse?

Hva betyr ordet relasjonskompetanse?

I det følgende skal vi bevege oss inn på en begrensning av relasjonskompetanse som begrep. DeSeCo (Definition and Selection of Competence, OECD) som presenterer følgende definisjon (DeSeCo 2002 :8):

«En kompetanse er definert som evnen til å møte individuelle eller sosiale krav med suksess, eller til å utføre en aktivitet eller oppgave. I denne eksterne kravorienterte eller funksjonelle forståelse av kompetanse, er det de individuelle og sosiale krav som danner forgrunnen. Det er også nødvendig at denne eksterne kravorienterte definisjonen suppleres med en forståelse av kompetanse som interne mentale strukturer – evner, ferdigheter eller disposisjoner som den enkelte innehar» (OECD, 2002 :8).

Med referanse til denne forståelsen av begrepet kompetanse, har Micki Sunesen i boken «Medi-ert Learning Experience – en inkluderende praksis i barnehage og skole» utviklet en samlende figur, som viser en bred og kravorientert forståelse av kompetansebegrepet (Sunesen 2017). Figuren under er videreutviklet og bearbeidet ut fra en figur som DeSeCo har satt opp.

Figur 1: Bearbeidet etter Micki Sonne Kaa Sunesen, 2017.

Av figur 1 fremgår det at begrepet kompetanse for det første er kravorientert. Det vil si at kompetanse i denne sammenheng er beskrevet som evnen til å oppfylle krav. For det andre omfatter kompetanse mer enn det å vite noe og å kunne noe. I figuren stilles det opp syv parametere i boksen ytterst til høyre. For at en person skal kunne handle kompetent når det gjelder de krav som en gitt situasjon stiller, må altså personen vite noe om og være i stand til å bruke aktiv tenkning. Personen må også ha de praktiske ferdighetene til å handle, være motivert og til å være personlig følelsesmessig, holdnings- og verdimesig engasjert gjennom for eksempel frivillig å ønske å handle ut i fra de stilte kravene. Videre må personen være i stand til å vurdere de etiske dimensjonene av sine egne handlinger. Imidlertid, som det fremgår av figur 1, svever ikke disse handlingene i et tomrom. Handlingene utføres for det første av et menneske (et jeg, et subjekt), for det andre i et kollektiv vi (en viss sammenheng, en kontekst) og også i et bestemt fagområde (Sunesen 2016).

Hvilke kunnskaper har den pedagogisk relasjonskompetente profesjonelle?

En av tidens talemåter er at pedagogisk praksis skal baseres på, eller få informasjon fra, forskning. Det sies ofte at «vi skal gjøre det som virker». Mer presist betyr dette at profesjonelle i barnehage og skole bør implementere empirisk dokumentert virkningsfulle pedagogiske tiltak; altså gjøre det forskere sier er smart å gjøre. Vi, Sissel og Micki, godtar premissene om at profesjonelle med god >

«Kompetanse i denne sammenheng er beskrevet som evnen til å imøtegå krav.»

«De non-verbale elementene kommer og går i sekunders fart, og det er disse som står sentralt i videoanalysen»

grunn kan se på forskning og speile praksisen sin i det de finner. Men vi står samtidig tungt på den verdi og antakelse at profesjonelle må vurdere sin praksis og stole på sin egen dømmekraft. God pedagogisk praksis utføres ut fra de personlige erfaringer som den profesjonelle gjør i sin hverdag, i ulike kontekster med egne vaner, rutiner og tradisjoner. Disse erfaringene representerer viktige personlige, profesjonsfaglige og lokale kunnskapsformer. De erfaringene som praksis gir, utgjør en stor del av grunnlaget for å handle og for å velge i ulike pedagogiske situasjoner. Disse innehar en kompleksitet og en historie som ingen empirisk forskning kan ta høyde for. Barnehager og skoler har på en måte sin egen lokale logikk, og med det for øyet kan det være vanskelig å si hva som alltid virker og dermed hva en profesjonell til enhver tid skal gjøre.

Empirisk pedagogisk forskning sammen med personlige erfaringer i lokale praksisfellesskap, kan derfor være mer gjensidig informerende enn at den ene veier mer enn den andre. I tillegg finnes det kunnskap som hverken er fundert i empiri eller personlige kulturspesifikke erfaringer. Det handler om teoretisk kunnskap som for eksempel idehistoriske og filosofiske betraktninger eller pedagogiske, psykologiske eller didaktiske teorier som ikke nødvendigvis er resultatet av forskningens kvantitative generaliserbare harde data. De er kanskje i større grad et produkt av at ett eller flere mennesker på et tidspunkt i historien har konstruert en bestemt tolkning av hvordan noe kan forstås eller beskrives. Vi argumenterer på denne måten for en likeverdighet mellom kunnskapstypene: teoretisk basert kunnskap, forskningsbasert kunnskap og erfaringsbasert kunnskap (Keiding & Qvortrup 2014).

Tre relasjonspedagogiske prinsipper

I det følgende vil vi gå dypere inn i det relasjonspedagogiske universet. Vi vil gjøre dette ved å gi eksempler på hva sentrale relasjonspedagogiske prinsipper kan være. Vi er klar over at denne gjennomgangen bare favner noen deler av de omfattende temaene som relasjonspedagogikk består av. Vi har satt opp tre prinsipper (1), prinsippet om å ville noe med noen, (2) prinsippet om sensitivitet i samspillet og (3) prinsippet om refleksjon. Vi utdyper disse tre prinsippene:

Prinsippet om å ville noe med noen: I undervisningen bruker læreren prinsippet om å ville noe med noen når tema i undervisningen er bestemt av læreren. Relasjonskompetanse vises gjennom vår forståelse og oppmerksomme tilstedeværelse

i situasjonen. Vi har en medfødt evne til ubevisst å tolke nonverbale kommunikasjonssignaler. Denne egenskapen gjør at vi vurderer den andres måte å uttrykke seg på og forstår følelsen bak ved å tolke uttrykket (Berne, 2016). Barn og elever leser våre uttrykk og tolker dem. Når vi som profesjonelle er bevisst på hvilke måter vi uttrykker oss, kan vi fremstå slik vi ønsker for barna og elevene. Denne sensitiviteten skaper det ønskete positive samspillet og er en forutsetning for å skape gode utviklings- og læringsarenaer som motiverer til læring, også når temaet er bestemt av læreren (Hattie, 2008).

Det finnes sider ved læringsprosesser som vi ikke har tilgang til i vår bevissthet. Det er den såkalte tause kunnskap som ligger utenfor vår bevissthet og som er lagret i kroppen som biologiske impulser. Dette er automatiserte ferdigheter som ligger lagret via erfaringer fra vår egen barndom. Barn reagerer følelsesmessig på omgivelsene, og vi har alle utviklet oss fra hvordan våre omgivelser møtte oss i oppveksten. For at barnet skal kunne bli kjent med seg selv og sine følelser, har det behov for at vi som voksne tar barnets følelser alvorlig. Når de voksne snakker med barnet om følelsene barnet viser og gir følelsene navn, oppfatter barnet at vi forstår og anerkjenner følelsene. Da lærer barnet selv hva følelsen heter og kan lettere fortelle om hvordan de har det neste gang følelsen dukker opp. Denne anerkjennende måten å møte barnet på skaper trygghet og bidrar til å støtte barnets følelsesmessige utvikling og empati. Vår empatiske evne er en vesentlig del av grunnlaget for å kunne utvikle relasjonskompetanse.

For å beskrive hva som kjennetegner empati, kan vi se til samspill med spedbarnet. Der oppstår vår empati spontant. Gjennom bruk av blick og smil, og ved at vi ubevisst tilpasser stemmebruk, tempo og øvrig kroppsspråk til barnet, skapes et naturlig samspill tilpasset barnet. En slik empatiprosess inngår i en form for relasjonelle sløyfer som består av tre ledd: (1) vi oppfatter den andres følelse, (2) vi speiler den andres følelse, slik at det (3) blir oppfattet av den andre at vi forstår følelsen (Eide og Eide, 2008).

Vi skjeller mellom emosjonell og kognitiv empati. Emosjonell empati er den følelsen som vekkes i oss når vi fanger opp den andres følelse. Kognitiv empati er det skifte som skjer når våre egne følelser skaper drivkraft til å legge en plan, der vi kan handle rasjonelt og trå støttende til for den andre. Empati er et viktig verktøy å bruke i pedagogisk sammenheng, og den kan trenes opp (Nerdrum, 2000). Når vi blir bevisst vår empatiske tilnærming og bruk av kroppsspråk gjennom trening, kan vi bestemme oss for å bruke vårt non-verbale språk empatisk.

Kroppsspråket vårt tilpasses da slik at det er følelsesmessig relevant for situasjonen. Læreren kan da undervise elevene i et tema støttet av empatien, ved å ta utgangspunkt i elevens forståelse innen temaet og bygge videre derfra.

Prinsippet om sensitivitet i samspillet: For å fremme det konstruktive relasjonsarbeidet i barnehager og skoler er det nødvendig at den profesjonelle viser sensitivitet i samspillet ved å observere, handle empatisk og ved å tilpasse seg emosjonelt til barnet i forskjellige situasjoner. Vi kan bruke forståelsen om hvordan vi samspiller med spedbarnet for å forstå hvilke medfødte elementer vi har og kan bruke når vi fremstår som relasjonskompetent. I samspill med spedbarnet brukes empatien naturlig, og den er bærende. Empatien synliggjøres gjennom de ordene som vi bruker og gjennom utallige non-verbale signaler som berøring, tilpasset tempo til barnets, smil, ansiktsuttrykk, pust. Spebarnet utvikler seg i samspill med omgivelsene. Et sensitivt, empatisk og emosjonelt tilpasset samspill gjør at vi blir i stand til å ta vare på det nyfødte barnet slik at det utvikler seg normalt. Det er mulig å planlegge at disse sekvensene skal oppstå, men mesteparten av denne form for samspillsituasjoner utspiller seg i helt alminnelige hverdagsaktiviteter, som for eksempel når vi skifter bleie på barnet, kler av og på, bader det eller gir barnet mat (Stern, 2003). Ved å tilpasse kommunikasjonselementene til barnas alder vil den samme empatiske tilnærming gi oss muligheter til å skape positive samspills- og lærings situasjoner også med barn og ungdom. Mennesker blir til i møtet med hverandre, og sensitivitet i samspillet med barna og elevene støtter utvikling og læring. (Hafstad & Øvreeide, 2011).

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Språkutviklingen skyter fart i barnehagealderen. Kroppsspråket vårt har stor betydning også i denne sammenheng for barnets språkutvikling, mye fordi barn lærer å bruke språket i relasjon til omgivelsene (Berne, 2016). Den relasjonskompetente profesjonelle må derfor ha bevissthet om hvordan blick, smil, stemmebruk, tilpasset tempo og øvrig kroppsspråk brukes i samspillet med tanke på hvordan barnet leser oss og lærer gjennom oss. Når vi er bevisst på å bruke et positivt og tilpasset kroppsspråk, legger vi forholdene til rette for en positiv dialog som motiverer barnet og støtter utviklingen. I skolen skaper lærerens positive og tilpassete tilnærming grunnlag for elevenes motivasjon som støtter utviklingen av den genuine interessen for å lære; ikke bare innholdet av det enkelte fag, men for det å lære i seg selv (Feuerstein, 2015).

Prinsippet om refleksjon: Barnehager og skoler er læringsarenaer der de profesjonelle stadig er i endring gjennom å utvikle egen praksis og bidra til utvikling av andres praksis. Dette gjøres i studier og etterutdanningsaktiviteter, men også i hverdagens praksis og gjøremål. Bindeledet mellom teori og praksis foregår i vid utstrekning ved at de profesjonelle snakker sammen og reflekterer rundt hvordan de arbeider (Røkenes og Hansen 2002). Å reflektere forstår vi som «å kaste tilbake», gjenspeile, overveie, tenke over noe; (Store Norske Leksikon, 2009). Reflekterende praksis innebærer å lete seg frem til hva som fungerer godt og forkaste det som ikke fungerer for så å prøve noe nytt, som igjen blir gjenstand for refleksjon. På grunnlag av dette utvikles praksisen. Når refleksjonen foregår sammen med andre er det lettere å oppdage noe og utvikle dette, enn når vi reflekterer alene. Refleksjon over praksis ser vi på som en effektiv måte å skape en relasjonskompetent praksisform på.

Video og videoanalyse kan være et nyttig redskap til å trekke tråder mellom handlinger i praksis, observasjon av praksis og refleksjon over praksis. Vi har brukt videoveiledningsmetoden «Marte Meo» i dette arbeidet. Vi anser metodens samspillsanalyse som et godt verktøy for å utvikle en reflekterende praksis (Holten, 2011). Når film anvendes i barnehage og skole som en drivkraft for felles refleksjon,

er det vår erfaring at dette legger til rette for en konstruktiv retning for utviklingen av det profesjonelle relasjonsarbeidet. Metodens fokus i filmanalysen er på det som fungerer positivt i relasjonen. De non-verbale elementene kommer og går i sekunders fart, og det er disse som står sentralt i videoanalysen. Derfor filmer vi maksimum fem minutter av gangen. Den profesjonelle reflekterer over utvalgte videosekvenser sammen med en veileder som har erfaring og er trenet i videoanalysen.

Ved å ha fokus på det som fungerer positivt i samspillet, ser vi at det negative i samspillet fortreges til fordel for mer utviklings- og læringstøttende samværsformer. Filmene gir oss muligheten til å fange opp øyeblikk og reflektere over disse, noe som ville vært umulig uten filmene. Bruk av film støtter prinsippet om refleksjon ved at den profesjonelle får reflektert over forholdet mellom det faglige innhold, sekvenser med felles oppmerksomhet og egen følelsesmessige sensitivitet i konkret samspill.

I denne artikkelen har vi skrevet om hva det kan bety å være relasjonskompetent og gitt noen svar på hva som er relevant i utvikling av relasjonskompetanse. Vi har pekt på vesentlige aspekter av det relasjons-pedagogiske univers og på hva som er relevant i utvikling av relasjonskompetanse. Ved å anvende relasjonskompetanse i samværet og undervisningen av barn og elever, skapes arenaer som motiverer til læring.

Referanser:

Berne, Eric (2016): Games People Play. The Psychology of Human Relationships. Penguin Books Ltd.

Eide, H. og Eide, T. (2008): Kommunikasjon i praksis. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo

Feuerstein, R., Feuerstein, R.S. & Falik, L. (2010): Beyond Smarter. Mediated Learning and the Brains Capacity for Change. Teachers College.

Hafstad, Reidun og Øvreeide, Halldor (2011): Utviklingsstøtte. Foreldrefokusert arbeid med barn. Cappelen Damm, Oslo

Hansen, M.; Thomsen, P. & Varming, O. (1999): Pedagogisk Psykologisk ordbog. Gyldendal.

Hansen, Per-Harald og Røkenes, Odd Harald (2002): Bære eller briste: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker. Akademika, Norge

Hattie, John (2008): Visible learning: A Synthesis of over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. Routledge, New Zealand.

Holten, Sissel (2004): Marte Meo i skolen, Spesialpedagogikk, 1: 40-46.

Holten, Sissel (2011): Trygg klasseledelse. Gyldendal Akademisk, Oslo.

Keiding, T.B. & Qvortrup, A. (2014): Systemteori og didaktik. Hans Reitzels Forlag.

Kvalsund, R. & Karlsdóttir, R. (2009): Mentoring og coaching i et læringsperspektiv. Tapir akademisk forlag, Trondheim.

Nerdrum, Per (2000): Training of Empathic Communication for Helping Professionals. Dissertation for the Degree of Dr. Psychol. Institute of Psychology. University of Oslo. HiO-report 2000, 17.

OECD (2002): Definition and Selection of Competence. Theoretical and Conceptual Foundation. Strategy paper.

Stern, Daniel N. (2003): Spedbarnets interpersonlige verden. Gyldendal Norsk forlag, Oslo.

Sunesen, M. (2016): Læreres og pædagogers oplevede læringsudbytte af et kompetenceudviklingsforløb. Med Inklusion som eksempel. DPU.

Sunesen, M. (2017): Mediated Learning Experience – en inkluderende praksis i barnehage og skole. Dafolo.

Wiberg, M. (2017): Dannelseseoretisk didaktik. Kapittel 1 i Didaktikhåndboken. Teorier og temaer. Hans Reitzels Forlag. Redigeret af Per Fibæk Laursen og Hans Jørgen Kristensen.

Lenker:

http://denstoredanske.dk/Sprog_religion_og_filosofi/Sprog/Dansk/Den_Danske_Ordbog
www.google.dk
www.scholar.google.dk
Store norske leksikon (<https://snl.no/reflektere>).

«Sensitivitet i samspillet med barna og elevene støtter utvikling og læring.»

Sommer-

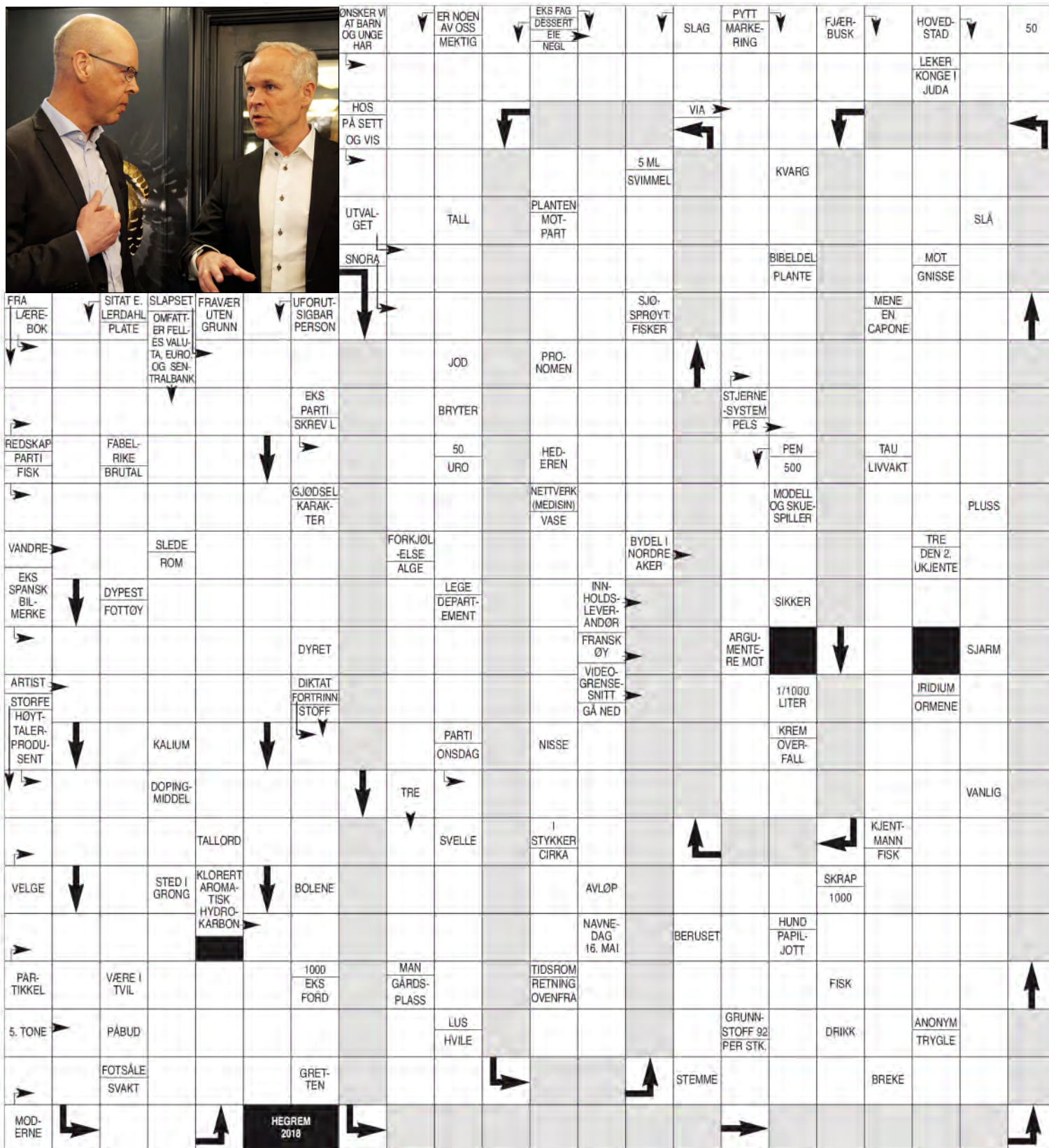
kryssord

Innsending

Løsningen sendes
Utdanning, Postboks 9191
Grønland, 0134 Oslo, innen
31. juli (send hele
siden). Merk konvolutten
«Sommerkryssord».
To vinnere får boksjekk.

Navn _____

Adresse _____

Endre Lien | advokat i Utdanningsforbundet

FOTO OLAV HEGGØ/FOTOVISJON AS

Pensjonering om sommeren

Hvis du allerede har tatt ut delvis avtalefestet pensjon (AFP) og er i ferd med å gå over til full AFP eller full alderspensjon, bør du satse på å gå av 1. august.

Selv om lærere og førskolelærere har anledning til å gå av med pensjon når som helst i kalenderåret, vil mange foretrekke å gå av ved skole- eller barnehageårets slutt. Spørsmålet blir da om man bør gå av fra 1. juli eller 1. august.

Avgang 30. juni, uten at ferien er avviklet, og dermed uten at det foretas trekk i lønnen, kan føre til at summen av inntekt og feriepenger blir for høy i forhold til den inntekten som har vært grunnlag for beregning av delvis AFP. Da vil du få krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt pensjon i året etter.

Dersom du ikke har tatt ut delvis AFP, vil det for mange lønne seg å gå av med pensjon 1. juli.

Utbetaling

Ferietiden er i prinsippet ulønnet. I stedet for at lønnstrekk gjøres for den enkelte arbeidstaker når ferien faktisk avvikles, finnes det bestemmelser i den kommunale hovedtariffavtalen om at slikt trekk skal foretas i juni måned.

Dersom ferien ikke avvikles, skal det ikke foretas slikt trekk i lønn. Avvikles deler av ferien, skal trekk foretas i forhold til hvor mange feriedager som allerede er avviklet eller skal avvikles.

Feriepenger som er opptjent i 2017, og som skal kompensere bortfall av lønn når ferie avvikles i 2018, utbetales etter hovedtariffavtalen i juni måned i ferieåret (2018). Det samme gjelder feriepengene som er opptjent fra 1. januar 2018 og frem til fratreden. Pensjon utbetales fra den 1. i måneden etter at stillingen er fratrådt.

Velger man 30. juni som avgangstidspunkt, vil den totale utbetalingen for juni og juli bli:

- Junilønn, eventuelt med fradrag for allerede avviklet ferie (herunder 60-årsferien)
- Feriepenger opptjent i 2017 pluss feriepenger opptjent fra 1. januar – 31. juli 2018.
- Pensjon for juli

Velger man 31. juli som avgangstidspunkt, vil den totale utbetalingen for juni og juli bli:

- Junilønn med fradrag av avviklet ferie
- Julilønn
- Feriepenger opptjent i 2017 pluss feriepenger opptjent fra 1. januar – 31. juli 2018.

Som nevnt innledningsvis bør de som allerede har tatt ut delvis AFP og er i ferd med å gå over til full AFP eller full alderspensjon, likevel vurdere 31. juli som avgangstidspunkt.

Avgang 30. juni, uten at ferien er avviklet, og dermed uten at det foretas trekk i lønnen, kan føre til at summen av inntekt og feriepenger blir for høy i forhold til den inntekten som har vært grunnlag for beregning av delvis AFP.

Opptjening av tjenestetid

For enkelte kan den ekstra måneden arbeidsforholdet består frem til 31. juli, ha betydning for pensjonens størrelse. Det gjelder de som ikke har opptjent full pensjon i tjenstepensjonsordningen (tjenestetid på 30 år eller mer), og som vil få sin tjenestetid forlenget ved å stå i arbeidsforhold frem til 31. juli.

Reglene er slik at den samlede tjenestetid avrundes slik at brøkdeler av et år mindre enn en halv, ikke regnes med. En større brøkdel regnes som et helt år.

Melding om fratreden

Oppsigelsesfristen er for de fleste som skal gå av med pensjon, tre måneder. Det vil imidlertid ikke innebære noe praktisk problem om melding gis arbeidsgiver noe senere. Det viktige er at skolen/barnehagen i god tid får vite hvilket personale den har behov for.

Vilkårene for å få rett til AFP eller fleksibel alderspensjon tas ikke opp i denne sammenhengen. Vi nøyer oss her med å vise til Utdanningsforbundets nettsider om pensjon:

<https://www.utdanningsforbundet.no/lonn-og-arbeidsvilkar/pensjon/>

«For mange vil det lønne seg å gå av med pensjon 1. juli.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Udemokratisk uravstemning?

«En uravstemning hvor 8 av 10 ikke deltar, er ikke demokratisk.» Dette skriver lokallagslederen i Utdanningsforbundet Nittedal, Bjørn Atle Årbog i et godt innlegg i Utdanning. Han peker på noen utfordringer som også andre tillitsvalgte har pekt på den siste tiden: Hvorfor er det bare litt over 20 prosent som engasjerer seg i en så viktig sak som pensjon? Hvorfor ble det ikke mer debatt? Mister uravstemningene sin kraft når så få deltar?

Det kan være mange ulike grunner til at medlemmer lot være å stemme over den fremforhandlede avtalen om offentlig tjenestepensjon. En populær forklaring har vært at temaet er komplisert og vanskelig å forstå. Vi prøvde å sørge for lettfattelig informasjonsmateriell og møteplasser der man kunne diskutere avtalen, men vi kan nok stadig bli bedre. Samtidig vil det alltid være noen som ikke engasjerer seg i pensjonsspørsmål, hvor uheldig det enn måtte være.

Deltakelsen i uravstemningen om pensjon skiller seg imidlertid ikke veldig fra de vi har i forbindelse med hovedoppgjørene i ulike tariffområder. For eksempel lå deltakelsen i uravstemningen om KS-oppgjøret på 39 prosent i 2010, 19 prosent i 2012 og 25 prosent i 2016. Når jeg skriver dette, har ikke resultatet fra 2018-oppgjøret kommet ennå, men antakelig vil deltakelsen ligge på samme lave nivå.

Uravstemningen i 2014 derimot, var spesiell. Da handlet det om lærernes arbeidstid, og det kokte i organisasjonen. Jeg satt som nestleder i en ledertrio som hadde anbefalt et resultat vi trodde det var mulig å få oppslutning om. Dere vet hvordan det gikk. Deltakelsen i uravstemningen ble på hele 67 prosent, og vi fikk en langvarig lærerstreik som endte med et annet resultat. For å si det forsiktig: Den erfaringen gjorde inntrykk. Er det noe jeg lærte av den runden, er det hvor viktige uravstemninger kan være.

Når deltakelsen ble så høy den gangen, handlet det kanskje om at medlemmene opplevde at arbeidstidsavtalen angikk dem her og nå på en annen måte enn pensjonsavtalen? Kanskje også den tydelige konflikten gjorde det enklere å ta stilling? Jeg tror det er flere faktorer som spiller inn. En spiss debatt er i seg selv ikke nok til å sikre høyere valgdeltakelse. I årets pensjonsavstemning var deltakelsen i LO-forbundene høyere enn hos oss, enda de må kunne sies å ha hatt mindre debatt enn det vi hadde. Vi hadde tross alt organisert motstand i egne rekker og fylkeslag og lokallag som anbefalte et nei. Fagforbundet hadde ingen tydelige stemmer som jobbet for et nei, men likevel ble valgdeltakelsen høyere der, med over 30 prosent. Det var for øvrig 91 prosent ja hos Fagforbundet, mot 64 prosent hos oss.

De fleste forbundene i Unio hadde ikke uravstemning om pensjonsavtalen. De lot det være opp til forbundsstyrene, som er valgt i tillit. Sykepleierforbundet, for eksempel, har ikke tradisjon for uravstemninger, og forbundsstyret pekte på at det var krevende å sette seg inn i avtalen og se helheten. Som forhandler har jeg forståelse for en slik argumentasjon. Forhandlerne har god innsikt i de mulige alternativene. Utdanningsforbundets sentralstyre tok et annet valg. Vi anbefalte avtalen, men ville la medlemmene stemme over resultatet.

Jeg skulle gjerne sett at flere brukte stemmen sin. Både fordi pensjon har stor påvirkning på livene våre og fordi medlemsdemokratiet er kjernen i organisasjonen vår. Det at deltakelsen ble lav, er ikke et argument for å skrote ordningen med uravstemninger. Vi må tvert imot jobbe iherdig for å hegne om ordningen, og øke kunnskapsnivået og engasjementet. Her har vi alle en jobb å gjøre.

«Hvorfor er det bare litt over 20 prosent som engasjerer seg i en så viktig sak som pensjon?»

Spesialundervisning:

Enige om problemet, uenige om tiltak

I slutten av mai arrangerte Utdanningsforbundet seminar om Nordahl-rapporten. Alle deltagerne var enige om at dagens spesialundervisning ikke fungerer, men der stoppet enigheten.

– Vi kan ikke fortsette med det vi har gjort siden 1976 om alle barn og unge skal få et likeverdig og tilpasset opplæringstilbud, sa ekspertgruppens leder Thomas Nordahl da han fortalte om rapporten.

Gruppen som ble oppnevnt av Regjeringen i fjor, leverte i april en rapport som har fått navnet «Inkluderende fellesskap for barn og unge».

Gruppen lister opp flere kritiske punkter i dagens spesialundervisning:

- Annethvert barn som får spesialundervisning, får det av ufaglærte.
- Det tar for lang tid før barn og unge får hjelpen de trenger.
- Systemet virker ekskluderende. En av tre elever som får spesialundervisning, blir tatt ut av klasserommet.
- Nesten 50.000 elever i grunnskolen får spesialundervisning i år.

I panelet på kveldsseminaret til Utdanningsforbundet var de fleste enige i at systemet med spesialundervisning ikke fungerer slik det burde, men mange kjente seg igjen i virkelighetsbeskrivelsen til ekspertgruppen.

Vil fjerne lovfestet rett

Den store uenigheten kom til syne da Nordahl presenterte tiltakene ekspertgruppen foreslår. Et av de mest kontroversielle forslagene er å fjerne lovfestet rett til spesialundervisning.

– Vi vil ikke fjerne spesialundervisningen, men vi vil heller ikke at du skal gjennom en instans som

Stor interesse: Utdanningsforbundets kveldsseminar om spesialundervisning samlet fullt hus i Oslo i mai. Samtidig fulgte over 8.000 den liveoverførte videostreamen rundt om i landet. FOTO ARUN GHOSH

skal avgjøre om du skal få det. Dette skal skolen og barnehagen avgjøre selv, sier Nordahl.

Her er noen av tiltakene ekspertgruppen foreslår:

- En plikt for barnehager og skoler til å sikre et inkluderende pedagogisk barnehage- og opplæringstilbud for alle barn og unge.
- Konkrete bestemmelser om at alle skal møte en lærer med godkjent pedagogisk utdanning.
- Et eget pedagogisk støttesystem i alle barnehager og skoler. Dette skal gi flere barn bedre hjelp raskere. Og det skal altså ikke være behov for sakkyndig vurdering og enkeltvedtak for å få hjelp.
- Ny tverrfaglig pedagogisk veiledningstjeneste i alle kommuner og fylkeskommuner. Den skal inkludere dagens PP-tjeneste, men være mer tverrfaglig.

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal er glad for debatten rundt spesialundervisning, som

er en sak Utdanningsforbundet lenge har forsøkt å få fokus på.

Assistentbruken for stor

Han mener at systemsvikten og situasjonsbeskrivelsen som ekspertgruppen beskriver, er riktig.

– For oss er kvalifiserte lærere og nok lærere helt sentralt. Dette har vi kjempet for lenge. Vi er enige i at assistentbruken er for stor og at det er et klart behov for å styrke kompetansen her, sier Handal.

Men han er usikker på om Nordahls forslag til tiltak er treffsikre.

– Rettighetsfesting og individorientering kan medføre byråkratisering, mye tidsbruk på utredninger, diagnoser og enkeltvedtak. Men rettighetsfesting gir også sikring – og ikke minst klageadgang. Det er en dramatisk endring som foreslås om å ta bort den individuelle retten til spesialundervisning, avslutter Handal.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

- Målet må være en

Seksårsreformen skal evalueres:

- Vi håper dette vil gagne de yngste elevene, slik at skolen blir mer tilpasset dem enn den er i dag, sier Steffen Handal.

Stortinget har vedtatt en ekstern evaluering av seksårsreformen som ble innført i 1997. Utdanningsforbundet har støttet en evaluering og har vært opptatt av at det er nyttig å se bakover, men viktigst å se framover.

- Målet må være å skape en bedre skolehverdag for dagens og morgendagens elever, sier leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

- Man må se på intensjonene bak seksårsreformen og på læreplanen fra 1997. Vi bør holde målene om mer lek og en myk start på skolehverdagen opp mot dagens skolesituasjon for seksåringene.

For de yngste: - Skolen skal være fleksibel nok til å møte elever på ulikt utviklingsnivå, mener leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

ILLUSTRASJONSFOTO: UTDANNINGFORBUNDET

Innboforsikringen dekker barns hybel

Etter sommeren starter mange opp med studier eller kommer tilbake til påbegynte studier. Utdanningsforbundets innboforsikring dekker også barns hybel på studiested i Norden, så lenge de regnes som studenter. Forsikringen dekker brann, tyveri, vann- og naturskade på innbo og løsøre med inntil 2 millioner kroner per skadetilfelle.

Les mer og bestill vår innboforsikring på udf.no/innboforsikring.

Er barnet ditt medlem av Pedagogstudentene, tilbys vår studentforsikring til 996,- i året. Forsikringen inneholder innbo-, reise-, uføre- og ulykkesforsikring.

Les mer på udf.no/studentforsikring

bedre skole

Den viktige leken

Noen av de begrepene som står sentralt er førskole, lek og tverrfaglighet.

Lek er barns viktigste ytringsform, og det å få leke er avgjørende for den sosiale og faglige utviklingen. Leken gjennomsyrrer læreplanen fra 1997, der står det blant annet:

«Opplæringa på småskulesteget skal vere prega av tradisjonane både frå barnehagen og skulen, og gi en god overgang frå barnehage til skule. Opplæringa må gi plass for undring og at elevane får vere nysgjerrige og utforske gjennom leik. Det første året skal ha eit klart førskulepreg, og ein må leggje vekt på læring gjennom leik og aldersblanda aktivitetar på heile småskulesteget.»

Om tverrfaglighet står det: «På småskulesteget er det naturleg å gå gradvis over frå temaorganisering av innhald til ei meir fagindelt organisering. Dei faglege elementa i eit tema skal først vidare i faga.»

Og første trinn på skolen omtales gjennomgående som «1. klasse/førskulen». Det gir en tydelig status til 1. trinn og markerer at tilvenningen til skolen skal skje i 1. klasse.

Må tilpasses elevene

Seksårsreformen er ikke evaluert tidligere.

– Vi skriver et lite stykke skolehistorie. Det

er svært gledelig at Stortinget vil ha en kunnskapsoversikt for bedre å tilrettelegge for de yngste elevene i skolen, og at vi får en vurdering av sammenhengen mellom intensjonene i L97 og dagens situasjon for 6-åringene, sa KrFs Hans Fredrik Grøvan fra talerstolen.

Flere politikere trakk fram betydningen av lek.

– Dyktige pedagoger vet at lek og læring ikke står i motsetning til hverandre. Lek har en egenverdi, samtidig som den kan være verdifullt pedagogisk virkemiddel, sa kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H).

Politikere fra ulike partier, blant dem Mathilde Tybring-Gjedde (H), snakket også varmt om at det er skolen som må tilpasse seg de yngste elevene.

– Det er gledelig at stadig flere politikere løfter fram betydningen av lek, og oppløftende at flere partier nå sier at det er skolen som må tilpasse seg barna og ikke omvendt, mener Handal.

FrPs Åshild Bruun-Gundersen trakk fram et ønske om mer bruk av fleksibel skolestart, slik at flere barn bør få utsatt skolestart og at andre igjen får framskutt skolestart.

– Det rimer ikke med det at skolen skal tilpasse seg elevene. Vi mener skolen skal være fleksibel nok til å møte elever på ulikt utviklingsnivå, sier Handal.

Kurs

Rakettfysikk i skolen

19. –20. september arrangerer vi i samarbeid med NAROM kurs i rakettfysikk i Lærernes hus. Seminaret formål er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Hovedfokus blir bygging av egne modellraketter og papirraketter med tilhørende regneøvelser. Lær hvordan Newtons 3 lover og bevegelsesligninger brukes i "rakettfysikk"-sammenheng. Kurset er gratis for lærere og arrangeres med støtte fra Nordic ESERO. Kun 24 plasser.

Hjerneforskning og barns utvikling

Hva påvirker barnets vekst og utvikling?

FOTO GABBY ORCUTT

24.–25. september inviterer vi til kurs om læringsteorier og hjerneforskning knyttet til barns utvikling av språk og motorikk, tilknytning – og behovet for hvile og ernæring. Kurset er åpent og i regi av Utdanningsforbundets spesialistutdanning i pedagogisk-psykologisk rådgiving. Det passer for barnehagelærere, spesialpedagoger, psykologer, helsesøstre og barnevernspedagoger. Og for alle som jobber med små barn i aldersgruppen 0 til 3 år og barn med spesielle behov. Kursledere er Audrey van der Meer, professor i nevropsykologi ved NTNU og Heidi Aabrekk, spesialpedagog og sosial entreprenør i Intempo.

Å utvikle vurderingskompetanse

2. oktober blir det kurs i Tromsø om vurdering i skolen. Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? Hva er de typiske utfordringene i vurderingsarbeidet? Kurset vil gi rike perspektiver og praktiske eksempler på hvordan lærere og ledere kan arbeide for å utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag. Kurset passer for lærere og skoleledere i hele opplæringsløpet fra barneskole til videregående opplæring. Kursholder er Lise Vikan Sandvik, førsteamanuensis ved NTNU.

Les mer og meld deg på her: www.udf.no/kurs

Styrere får ikke tiden til å strekke til

Mer enn 50 prosent av styrerne mener de har fått mindre tid til pedagogisk ledelse de siste tre årene.

Det viser en undersøkelse Respons analyse har gjort for Utdanningsforbundet blant barnehagestyrere i kommunale barnehager.

Nær ni av ti styrere mener at praktiske gjøremål som kunne vært utført av støttefunksjoner, stjeler mye av tiden de heller skulle ha brukt til pedagogisk ledelse. 54 prosent mener de har fått noe mindre eller mye mindre tid til pedagogisk ledelse.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE MEDLEMSTILBUD

Her finner du oversikt over dine medlemstilbud i Utdanningsforbundet. For utfyllende informasjon les mer på udf.no/medlemstilbud eller last ned appen «UDF medlem» fra App Store eller Google Play.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Sone 1: kr 1476 per år.
Sone 2: kr 1176 per år.
Sone 3: kr 972 per år.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Familie kr 1296,- per år.
En person kr 756,- per år.
Familie over 70 år kr 1944,- per år.
En person over 70 år kr 1128,- per år.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravellesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år. Pris per barn 1212,- per år.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke spesialtilpasset studenter. Pris kr 996,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert. Familie kr 3000,- per år. En person kr 2400,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Utdanningsforbundets husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Utdanningsforbundets bilforsikring ekstra og Utdanningsforbundets delkasko har unike vilkår og gode priser. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYGG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

LES MER PÅ UDF.NO/MEDLEMSTILBUD

Fellesskap lønner seg

Her ser du noen av våre mange medlemmer som har Utdanningsforbundets hus- eller bilforsikring. Våre forsikringer har unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Bruk fordelene dine.
Les mer på tryg.no/udf

Japan

i høstfarger

I samarbeid
med
Utdanning

Velkommen til et av Asias mest eksotiske og annerledes land! Japan rommer en makeløs skjønnhet og egenart og gjemmer på en utrolig historie og kulturrikdom.

Den japanske høsten er en symfoni av gule, oransje, grønne, brune og knallrøde farger. Å se de vakre lønnetrærne som har skiftet farge, er et fantastisk syn. På alle tider av døgnet strømmer japanere til parker og templer for å oppleve naturens fargeprakt. Høstens rødlige nyanser er en spesiell opplevelse og blir hilst velkommen overalt i solens rike. En eventyrlig vakker årstid med et mildt klima.

AVREISE 15. NOVEMBER 2018

10 DAGER FRA KUN KR 26.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Oslo - Japan t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer lufthavn-hotell t/r
- 4 netter i Tokyo på Hotel JAL City Tamachi Tokyo***+
- 1 natt i Takayama på Takayama Ouan***+
- 3 netter i Kyoto på Hearton Kyoto Hotel***+
- 8 x frokost, 1 x piknik, 2 x lunsj, 3 x middag
- Stor utfluktpakke
- Norsk talende reiseleder

Vitus
REISER FOR VOKSNE

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 915 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Medlem av RGF dk